

TAMPEREEN YLIOPISTO

Katri Takaveräjä

**KUN MAAILMA YMPÄRILLÄ MUUTTUU -
Nuorisoseuraliike yhteiskunnan murroksessa 1937-1968**

Historian pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto 2017

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

KATRI TAKAVERÄJÄ: Kun maailma ympärillä muuttuu – Nuorisoseuraliike yhteiskunnan murroksessa 1937-1968

Pro gradu –tutkielma, 83 s.

Historia

Maaliskuu 2017

Tutkielmassa tarkastelen nuorisoseuraliikkeen suhdetta suomalaisen yhteiskunnan murrokseen ja modernisaatioon vuosina 1937-1968. Tarkastelun keskiössä on nuorisoseuraliikkeen pää-äänenkannattajassa, Pyrkijä-lehdessä julkaistut kirjoitukset, joissa liikkeen johto ja aktiiviset seuratoimijat pohtivat liikkeen suhdetta yhteiskuntaan ja sen muutoksiin. Tutkielmassani tarkastelen nuorisoseuraliikkeen reaktioita näihin muutoksiin, tavoitteenani löytää käydyistä keskustelusta erilaisia kehityskaaria ja asenteiden muutoksia. Tarkastelen Pyrkijässä käydyn keskustelun ja aiemman tutkimuksen kautta myös sitä, miten nuorisoseuraliikkeen toiminta ja merkitys yhteiskunnassa muuttuivat sekä pohdin sitä, mitkä tekijät siihen vaikuttivat. Käytän tutkimukseni taustoittamisessa nuorisoseuraliikkeen toiminnasta tehtyä tutkimusta, järjestöjen toimintaympäristöjä käsittelevää sosiologista tutkimusta, sekä tutkimusta suomalaisen yhteiskunnan murrosvaiheesta.

Nuorisoseuraliike syntyi 1800-luvun lopulla kansallisen heräämisen aikaan ja otti tavoitteekseen suomalaisen maalaisnuorison sivistämisen. 1900-luvun ensimmäiset vuosikymmenet olivat liikkeen toiminnan laajentumisen ja vakiintumisen aikaa, tällöin nuorisoseuroja perustettiin ympäri Suomea. Nuorisoseuraliikkeen toiminta nojasi nuorisoseura-aatteeseen, jonka tavoitteena oli kasvattaa sivistyneitä ja hyviä kansalaisia. Toiminnan perinteisiä muotoja olivat opintokerhot, ohjelmalliset iltamat, sekä erilaiset urheilu- ja taideharrastukset. Järjestön toiminta ja jäsenmäärä vakiintuivat 1920-30 -luvulla. Toisen maailmansodan aikana nuorisoseuraliike joutui sopeutumaan tilanteeseen, jossa suurin osa aktiivisista toimijoista oli sodan vuoksi estynyt osallistumasta paikalliseurojen toimintaan. Nuorisoseuraliike koki tärkeäksi tehtäväkseen pitää kotirintaman mielialoja korkealla ja tähän kiteytyy Pyrkijässä julkaistu sodan aikainen kirjoittelu. Nuorisoseuraliikkeen piirissä sotatoimiin suhtauduttiin pääasiassa kiihkottoman myönteisesti ja

tilanteen ymmärrettiin olevan tilapäinen. Huolta herätti kuitenkin liikkeen toiminnan jatkuvuus ja epävarmuus sodan jälkeisestä ajasta. Sodan jälkeen nuorisoseuraliikkeen jäsenmäärä kasvoi ja liikkeen piirissä jouduttiin pohtimaan toiminnan järjestämiseen ja arvomaailmaan liittyviä kysymyksiä. Lisäksi Karjalan luovutetuilla alueilla sijainneiden nuorisoseurojen kohtalo tuli ratkaistavaksi. Sodan aikainen keskustelu ja liikkeen toiminnassa tapahtuneet muutokset auttavat ymmärtämään niitä lähtökohtia, joista nuorisoseuraliike otti vastaan suomalaisessa yhteiskunnassa kiihtyneen modernisaation ja rakennemuutoksen.

Toisen maailmansodan jälkeen muuttoliike maalta kaupunkiin alkoi kiihtyä. Nuorisoseuraliikkeen keskuudessa huolta herätti maaseutuelämäntavan katoaminen ja liikkeen toiminnan tulevaisuus. Liikkeen johto otti aktiivisesti kantaa maaltapakoon liittyviin kysymyksiin. Nuorisoseuraliikkeen piirissä etsittiin ratkaisuja muuttoliikkeen pysäyttämiseksi ja maaseutuelämäntavan säilyttämiseksi, sillä muutoksen laajuutta ja pysyvyyttä ei vielä tässä vaiheessa täysin pystytty ymmärtämään. Lopulta edessä oli muuttuneen yhteiskunnallisen tilanteen hyväksyminen ja uudenlaisten toimintamuotojen pohtiminen. Keskustelussa kiteytyy maaseutukeskeinen ja negatiivinen suhtautuminen muuttoliikkeeseen. 1950-luvun lopulla on havaittavissa asenteiden lientyminen ja puhutavan muutos myönteisempään suuntaan.

Modernisaation kiihtyessä ja toiminnan hiipuessä nuorisoseurat joutuivat pohtimaan omaa rooliaan kaupungistuvassa yhteiskunnassa. Liikkeen keskuudessa heräsi toiveita toiminnan laajentamisesta kasvaviin kaupunkiin. Toisaalta kirjoittajat tiedostivat suomalaisen elämäntavan olleen muuttumassa ja pohtivat, miten liikkeen toimintaa voitaisiin sopeuttaa tähän muuttuneeseen elämänrytmiin, jossa elintaso nousi, vapaa-aika lisääntyi ja harrastuskenttä monipuolistui. Individualisaatio aiheutti haasteita nuorisoseuraliikkeelle, joka oli aina rakentanut toimintaansa yhteisöllisyyden ja perinteisten arvojen varaan. Myös liikkeen arvomaailmaa koeteltiin ja nuorisoseuraliikkeen piirissä jouduttiin arvioimaan uudelleen omia poliittisen puolueettomuuden periaatteita ja tarkastelemaan suhtautumista nuorison poliittisen aktiivisuuden lisääntymiseen. Modernisoituvassa yhteiskunnassa nuorisoseuraliike joutui punnitsemaan omaa aatepohjaansa ja sen aikaa kestävyyttä.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuskysymys ja aikarajaus.....	1
1.2. Aiempi tutkimus.....	3
1.3. Keskeisiä käsitteitä.....	8
1.4. Aineisto.....	9
1.5. Nuorisoseuraliikkeen synty ja kehitys.....	13
2. Sotaa edeltävästä ajasta jälleenrakennukseen	17
2.1. Kun sota syttyy.....	17
2.1.1. Velvollisuus isänmaata kohtaan.....	17
2.1.2. Nuorisoseuraliike ja sodan poikkeusolot.....	20
2.2. Nuorisoseurat ja välirauha.....	22
2.3. Kohti uutta sotaa.....	25
2.4. Jälleenrakennuksen aika.....	28
2.4.1. Henkinen jälleenrakennus.....	28
2.4.2. Sota-ajan nuoriso ja toiminnan tila.....	30
2.4.3. Siirtolaiskysymys.....	32
2.4.4. Sisäisiä ristiriitoja.....	34
3. Maalta kaupunkiin	36
3.1. Muuttoliike yhteiskunnallisena ilmiönä.....	36
3.2. Nuorisoseurat ja maaltapako.....	38
3.3. Maaltapakoa ehkäisemässä.....	42
3.3.1. Elinympäristön vaikutus.....	42
3.3.2. Vaikuttamista valistuksella.....	45
3.3.3. Asenteet lientyvät.....	48
4. Modernisaation lieveilmiöitä	50
4.1. Nuorisoseuraliike ja kaupungit.....	50
4.1.1. Muuttuva toimintaympäristö.....	50
4.1.2. Elämää maalla ja kaupungeissa.....	52
4.1.3. Nuorisoseurat kaupungeissa.....	55
4.2. Vapaa-aika murroksessa.....	59
4.2.1. Vapaa-aika monipuolistuu ja laajenee.....	59
4.2.2. Individualisaatio muuttaa ihmisten tarpeita.....	62
4.3. Polemiikka politiikasta.....	65
4.3.1. Puolueettomuuden periaate.....	65
4.3.2. Nuoriso ja vaikuttaminen.....	66
4.3.3. Poliittikka rivien välissä.....	68
4.4. Kestääkö aate aikaa?.....	70
4.4.1. Katse menneessä.....	70
4.4.2. Aatteettomuuden aika.....	73
4.4.3. Aatteen jälkeen.....	75
5. Päätelmät	77
Lähde- ja kirjallisuusluettelo	84

1. Johdanto

1.1. Tutkimuskysymys ja aikarajaus

Nuorisoseuroja on toiminut Suomessa 1800-luvun lopulta lähtien ja koko 1900-luvun ajan nuorisoseuraliike on saanut seurata ja elää mukana suomalaisen yhteiskunnan kokemia muutoksia. Liikkeen kulta-aikaa oli 1900-luvun alku, jolloin se levittäytyi ympäri Suomen maaseutua tavoitteenaan tuoda sivistystä maalaisnuorison keskuuteen. Jo 1800-luvulla alkaneen kaupungistumiskehityksen kiihtyessä hiljalleen toisen maailmansodan jälkeen, nuorisoseuraliike joutui uuden tilanteen eteen. Sen vahvaa aluetta oli aina ollut maaseutu, eikä se muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta ollut onnistunut kunnolla kurottautumaan suomalaisiin kaupunkeihin.¹ Nuorisoseuraliikkeen aktiivit ottivat tiiviisti kantaa yhteiskunnan tapahtumiin ja muutoksiin ja peilasivat niiden kautta järjestön roolia, tehtäviä ja toimintamahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa. Nuorisoseuraliikkeen pää-äänenkannattajassa, Pyrkijässä, julkaistujen kirjoitusten tarkastelu avaa mielenkiintoisen näkökulman perinteikkään järjestön toimintaan ja sen merkityksen muutokseen sodan aikana sekä myöhemmin yhteiskunnan kaupungistuessa ja ihmisten elämäntavan muuttuessa. On mielenkiintoista tutkia, miten maaseudulla suosiota saavuttaneessa järjestössä suhtaudutaan ajatukseen maaseudun autioitumisesta ja miten sen piirissä reagoitiin ensimmäisenä havaittuihin muutoksiin, jotka viittasivat muuttoliikkeen kiihtymiseen sotienjälkeisessä Suomessa, sekä käynnistyneeseen yhteiskunnan modernisaatioon.

Ennen sotia Nuorisoseuraliikkeellä meni taloudellisesti hyvin, mutta jäsenmäärä ei enää kasvanut aiempien vuosikymmenten tapaan. Toisen maailmansodan jälkeen nuorisoseurojen jäsenmäärä puolestaan kasvoi huimasti. Sodan poikkeusolojen jälkeen ihmiset lähtivät innokkaasti mukaan seuratoimintaan. Samalla liike joutui reagoimaan alueluovutusten seurauksena muualle asutettuihin evakkoihin. Jäsenmäärän kasvusta huolimatta järjestön johtohahmojen keskuudessa heräsi huoli nuorten siirtymisestä maaseudulta kaupunkiin esimerkiksi töiden, koulutuksen tai huvitusten perässä. Pro gradussani pohdin, *miten Suomen nuorisoseuraliikkeen piirissä suhtauduttiin yhteiskunnan muutoksiin ja miten muutokset vaikuttivat järjestön toimintaan vuosina 1937-1968*. Lisäksi pohdin sitä, millaisia asenteita ja ilmapiiriä julkaistut kirjoitukset ilmentävät liikkeen sisällä.

¹ Numminen 2011 (osa 5), 310.

Aihevalinnan taustalla on mielenkiintoni toisen maailmansodan jälkeen tapahtunutta yhteiskunnallista muutosta kohtaan. Nuorisoseuraliikkeellä oli Suomessa jo pitkä historia ja 30-luvun lopulta alkaen järjestö joutui mukautumaan useisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin, jotka muuttivat järjestön toimintaedellytyksiä. Tällaisia muutoksia, joita tutkimuksessani käsittelen, ovat muun muassa talvi- ja jatkosotaa seurannut jälleenrakennuksen aika, yhteiskuntarakenteen muutos, muuttoliike maalta kaupunkeihin sekä yhteiskunnan modernisoituminen. Nuorisoseuraliikkeessä erityisen mielenkiintoista on mielestäni sen toiminnan keskittyminen maaseudulle sekä aaltoilevat jäsenmäärän muutokset toista maailmansotaa seuranneina vuosikymmeninä. Useat eri tekijät vaikuttivat siihen, ettei nuorisoseuraliike onnistunut 1950-luvulla säilyttämään jäsenmääriään 1940-luvun lopun huippulukemissa ja 1960-luvulle tultaessa liikkeen merkitys väheni entisestään. Muun muassa näitä seikkoja tarkastelen myöhemmin käsittelyluvuissa, jotka olen jakanut kolmeen pääluukuun. Pääluvut ovat muotoutuneet löyhästi tarkastelemaan jokainen omaa vuosikymmentään. 40-luvulla sotavuodet ja jälleenrakennus vaikuttivat nuorisoseurojen toimintaan, 50-luvulla muuttoliike maalta kaupunkeihin muutti myös nuorisoseuraliikkeen toimintaympäristöä ja 60-luvulla nuorisoseuraliike joutui tarkastelemaan omaa toimintaansa suhteessa yhteiskunnan modernisoitumisen seurauksiin. Lukujen aikarajaukset eivät kuitenkaan ole tarkkoja ja menevät monilta osin päällekkäin, samoin kuin tarkasteltavat ilmiötkään eivät olleet selvärajaisia, vaan eläviä ja muuttuvia kokonaisuuksia, jotka eivät noudatelleet vuosikymmenten rajapyykkejä.

Aikarajausta 30-luvun lopulta 60-luvun lopulle perustelen sillä, että tämä aikaväli oli suomalaisessa yhteiskunnassa suurten muutosten aikaa. Näistä muutoksista suurimpana nuorisoseuraliikkeen toimintaan heijastui maaseudun väkimäärän jatkuva pieneneminen, mutta järjestön toimintaan vaikuttivat myös muut yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset, kuten harrastusmahdollisuuksien laajeneminen, nuorisokulttuurien rantautuminen Suomeen, sekä nuorison aiempaa aktiivisempi mukaantulo poliittiseen elämään. Näiden ja useiden muiden muutosten kautta tarkastelen nuorisoseuraliikkeen sisällä vallinnutta ilmapiiriä, näkemyksiä ja yrityksiä pysyä mukana yhteiskunnan muutoksessa. Näinä vuosikymmeninä tehdyt ratkaisut ja yritykset pysyä mukana kehityksessä ratkaisivat sen, millaiseksi järjestön asema yhteiskunnassa on nykyisellään muotoutunut. Aikarajauksen taustalla ovat myös nuorisoseuraliikkeen toiminnassa tapahtunut

kehityskaari. 1930-luvun lopulta alkoi nuorisoseuraliikkeessä muutoskehitys, joka 60-luvun lopulla kulminoitui liikkeen toiminnan hiipumiseen.

1.2. Aiempi tutkimus

Tutkimukseni kannalta keskeinen aiempi tutkimus liittyy useaan eri tutkimus- ja aihealueeseen. Näitä tutkimusalueita ovat muun muassa nuorisoseuraliikkeen historia, suomalainen kolmas sektori, järjestöjen toimintaympäristöjen muutos ja suomalaisen elämäntavan muutos. Oma tutkimukseni kietoutuu mukaan kaikkien näiden tutkimusalueiden keskusteluun. Toisaalta näistä teemoista tehdyt tutkimukset ovat toimineet vahvana teoreettisena pohjana ja olleet apuna tutkimukseni historiallisen ja toiminnallisen kontekstin hahmottamisessa. Seuraavaksi esittelen lyhyesti tutkijoita ja tutkimuksia, jotka ovat vaikuttaneet ratkaisevasti tutkimuskysymykseeni, tutkimukseni rakenteeseen ja tekemiini tulkintoihin.

Tutkimukseni kannalta merkittävin yksittäinen tutkimustyö on Jaakko Nummisen laaja tutkimus nuorisoseuraliikkeen historiasta ja toiminnasta. Nuorisoseuraliikkeessä itsekkin aktiivisesti mukana ollut Numminen aloitti tutkimusprojektinsa jo 1950-luvulla ja saattoi työn lopulta päätökseen vuonna 2011, kun viisiosainen kirjasarja ”Yhteisön voima”² julkaistiin yhteistyössä Suomen nuorisoseurojen liitto ry:n kanssa. Numminen on tutkinut hyvin kattavasti kaikkia nuorisoseurojen toiminnan muotoja ja piirteitä aina liikkeen perustamisesta nykypäivään asti ja sen vuoksi hänen tekemänsä työ on vahvana pohjana omalle tutkimukselleni. Numminen kirjoittaa myös siitä kehityksestä, joka johti osaltaan nuorisoseuraliikkeen toiminnan hiipumiseen. Koen oman tutkimukseni täydentävän Nummisen tekemää työtä ja lähestyvän aihetta uudelta näkökulmasta, joka tarkastelee liikkeen sisällä vallinneita asenteita ja ilmapiiriä. Pelkkien syiden tarkastelun sijaan, aion selvittää, miten nuorisoseuraliikkeen johtohenkilöt ja aktiivisesti kantaaottaneet kirjoittajat määrittelivät alkanutta muutosta ja miten he kokivat muutosten vaikuttavan nuorisoseurojen toimintaan. 50- ja 60-lukujen tutkimuksessa puolestaan on käsitelty paljon kaupungistumista, elintason nousua nuorisoa sekä nuorisokulttuurien kehittymistä. Pysin tarjoamaan hieman erilaisen näkökulman aiheeseen tarkastelemalla kirjoittelua, jossa Suomeen rantautuneita muutoksia ja uusia virtauksia pidettiin nuorisolle vahingollisina ja pyrittiin tarjoamaan

² Numminen, 2011 (osat I-V)

maaseudulla niille oman vastineensa, jotka edustivat siveellisiä ja sivistyksellisiä arvoja. Nummisella on tutkimustyössään ollut käytössä nuorisoseuraliikkeen kattava asiakirja-aineisto, joka on mahdollistanut niin laajan tutkimuksen toteuttamisen. Numminen on ainoa nuorisoseuraliikettä kattavasti tutkinut tutkija, ja ilman hänen luomaansa pohjaa olisi nuorisoseuraliikkeen toiminnan kokonaisuutta ja kehityslinjoja ollut vaikeaa hahmottaa.

Toinen tutkimukseni kannalta keskeinen tutkimusteema liittyy järjestöjen toimintamahdollisuuksien muutokseen. Kaj Ilmonen, on tutkinut aihetta sekä yksin, että yhdessä Pertti Jokivuoren kanssa. Ilmonen pohtii artikkelissaan ”Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet” erilaisten järjestöjen ja kansanliikkeiden toimintatiloja.³ Toimintatilat ovat Ilmosen mukaan niitä yhteiskunnallisia tekijöitä, jotka vaikuttavat liikkeiden toimintaan, luovat tai poistavat mahdollisuuksia. Toimintatilat voivat olla poliittis-taloudellisia tai kulttuurisia ja niiden syntyminen, kaventuminen tai laajentuminen vaikuttaa liikkeiden syntyyn ja jatkuvuuteen. Nuorisoseuraliikkeen näkökulmasta tällaisia toimintatiloja, jotka vaikuttivat järjestön kehityskulkuun ovat esimerkiksi 1800-luvulla alkanut kansallinen herätys, jonka myötä myös tarve kansansivistykselle heräsi. Tämä loi mahdollisuuden ja tarpeen tämän kaltaisen liikkeen perustamiselle. Järjestön myöhemmissä vaiheissa se joutui sopeutumaan muuttuviin toimintatiloihin etenkin toisen maailmansodan jälkeisessä maailmassa. Suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset avasivat mahdollisuuksia kehittää toimintaa kasvaneen jäsenmäärän myötä, mutta toisaalta myöhemmässä vaiheessa loivat haasteita liikkeen toiminnalle esimerkiksi maaltamuuton muodossa. Ajattelen, että toimintatiloissa on kyse nimenomaan tarpeista, mahdollisuuksista ja haasteista. Se, miten näihin muuttujiin reagoidaan muovaa jokaisen liikkeen polkua ja elämänkaarta.

Ilmonen kirjoittaa artikkelissaan myös ”kehystämisestä”, jolla hän tarkoittaa liikkeen mahdollisuutta muokata omaa toimintatilaansa.⁴ Kehystämällä liike määrittelee itsensä ja tekee itsensä tarpeelliseksi, esimerkiksi tarttumalla johonkin epäkohtaan, joka vaatii korjausta. Nuorisoseuraliike muovasi omaa toimintatilaansa ottaessaan päätavoitteekseen kansansivistyksen ja rakentamalla identiteettinsä agraaris-teollisen yhteiskunnan sääntöjen ja normien varaan varaan. Liikkeen

³ Ilmonen 1998, 17-18.

⁴ Ilmonen 1998, 18.

toiminta perustui vahvasti tiiviisiin verkostoihin. Tämän kehystämisen myötä nuorisoseuraliike joutui myöhemmin kohtaamaan modernistuvassa yhteiskunnassa kasvavan koulutustason ja lisääntyvän individualismin, jotka haastoivat liikkeen reagoimaan toimintatilansa kapenemiseen. Näistä muuttuvista toimintatiloista ja liikkeen reaktioista niihin on kyse tässä tutkimuksessani.

Järjestön toiminnan jatkuvuuteen ja kehittämiseen liittyy myös Ilmosen ajatus liikkeen mobilisaatiokyvystä.⁵ Liikettä ei pidä kasassa pelkkä organisaatio, vaan tärkeämpää on se, että jäsenillä on keskenään vuorovaikutusverkosto ja että liikkeen sisällä, jäsenistön kesken vallitsee tietty identiteetti, joka erottaa jäsenet muista. Nuorisoseuraliikkeen tapauksessa tämä identiteetti oli sitoutuminen nuorisoseura-aatteeseen ja sen mukaiseen elämäntapaan. Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset vaikuttivat heikentävästi nuorisoseuraliikettä koossa pitäneeseen yhteiseen identiteettiin ja pakottivat liikkeen johdon pohtimaan nuorisoseura-aatteen merkitystä muuttuneessa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Ilmonen kuvaa järjestön kykyä pitää jäsenistä sitoutuneena mobilisaatiokyvyn käsitteellä. Mobilisaatiokyvyllä Ilmonen tarkoittaa sitä, mikä tekee liikkeestä jäsenille kiinnostavan ja millä se pitää heitä otteessaan. Jotta liike kykenee säilyttämään mobilisaatiokykynsä, eli vetoavuutensa muuttuvassa toimintaympäristössä, on liikkeen muutettava ja päivitettävä toimintareseptiään. Mikäli toimintaresepti muuttuu hitaammin kuin liikkeen toimintaympäristö, vaikuttaa se Ilmosen mukaan siihen, että liikkeet kokevat olemassaolonsa aikana erilaisia vaiheita, jopa elämänkaaria, syntymästä kuolemaan.

Erityisesti tämä ajatus mobilisaatiokyvyn ja muuttuvan toimintaympäristön suhteesta on nuorisoseuraliikkeen tapauksessa mielenkiintoinen. Toisen maailmansodan jälkeen nuorisoseuraliikkeen toimintaympäristössä tapahtui suuria muutoksia, jotka vaikuttivat liikkeen toimintaan. Vaikka järjestön jäsenmäärä kasvoi heti toisen maailmansodan jälkeen, ei liikkeen piirissä onnistuttu sitouttamaan uusia jäseniä järjestön toimintaan ja nuorisoseura-aatteeseen. Tämä olisi vaatinut toimintareseptin muuttamista, mitä lopulta ei käydystä keskustelusta ja muutoksen tarpeellisuuden tiedostamisesta huolimatta onnistuttu toteuttamaan. Ilmosen esiin nostamat teoriat ovat hyvä taustateoria omalle tutkimukselleni, jossa on tärkeää ymmärtää

⁵ Ilmonen 1998, 16.

järjestökentässä tapahtuvien muutoksen lainalaisuuksia ja mekanismeja, jotta voi ymmärtää nuorisoseuratoimijoiden asenteita ja reaktioita. Tutkimuksessani nostan esiin juuri niitä keskustelunavauksia, joissa nuorisoseuraliikkeen toimintareseptistä ja tarpeesta muuttaa sitä, keskustellaan. Lopulta kaikki kysymykset ja ajatukset siitä, miten jäsenmäärää kasvatetaan, asema yhteiskunnassa säilytetään ja toimintaa kehitetään ovat pohjimmiltaan kysymyksiä mobilisaatiokyvyn säilyttämisestä ja toimintareseptin päivittämisestä, joten Ilmosen teoria järjestöjen toimintamahdollisuuksien muuttumisesta sopii taustateoriaksi tutkimukselleni.

Tutkimukseni taustateorianaan vaikuttaa vahvasti myös suomalaisen järjestökentän, eli kolmannen sektorin historian ja kehityksen tutkimus. Erityisesti Jyväskylän yliopiston sosiologian professori Martti Siisiäisen tutkimukset ovat olleet keskeisiä tämän teeman taustoituksessa. Siisiäinen on sekä kirjoittanut itse, että toimittanut useita kolmannen sektorin toimintaan, historiaan ja luonteeseen keskittyviä artikkeleita ja teoksia.⁶ Siisiäisen tutkimusten pohjalta minun on ollut mahdollista ymmärtää nuorisoseuraliikettä osana oman aikansa järjestökenttää. Olen tutkimustani tehdessä saanut peilata nuorisoseuraliikkeen toimintaa muiden saman aikakauden järjestöjen ja liikkeiden toimintaan ja päässyt pohtimaan, millä lailla nuorisoseuraliike noudattelee yleisiä kehityslinjoja ja millaisia muista toimijoista erottavia piirteitä liikkeen toiminnassa, kehityksessä ja sisäisissä asenteissa oli. Siisiäisen tutkimustyö ja julkaisut tarjosivat tähän mahdollisuuden, sillä hän on julkaissut ja toimittanut paljon suomalaisten, saman aikakauden kansanliikkeiden toimintaan liittyviä tutkimuksia ja artikkeleita. Toisaalta Siisiäinen on tutkinut paljon myös ns. uusia liikkeitä, jotka elävät tällä hetkellä toiminnassaan nousukautta. Järjestöjen elämänkaariin liittyen mielenkiintoista on erityisesti pohdinta siitä, ovatko vanhat liikkeet aikansa eläneitä ja uudet liikkeet vastaavat nykyajan tarpeisiin vai pitäisikö uusia liikkeitä verrata vanhoihin liikkeisiin niiden kultakautena 1900-luvun alussa, eikä niiden nykytilaan. Tähän keskusteluun liittyy myös pohdinnat siitä, ovatko eriateisen notkahdus- ja lamakaudet jopa toiminnan sammuminen osa järjestöjen luonnollista elämänkaarta ja samanlaiset aaltoliikkeet odottavat myös tällä hetkellä voimissaan olevia uusia liikkeitä. Tämän perusteella uskon, että näiden ns. vanhojen liikkeiden toimintaan perehtyminen, avaa mahdollisuuksia myös nykyisen järjestökentän ja uusien liikkeiden

⁶ Martti Siisiäinen on kirjoittanut mm. teoksen *"Nuorisojärjestöt itsenäisessä Suomessa"* (1988), sekä artikkelit *"Kulttuuriyhdistykset kolmannen sektorin toimijoina itsenäisessä Suomessa"* (2002) ja *"Vuoden 1997 yhdistykset"* (2003). Lisäksi hän on toimittanut yhdessä Kaj Ilmosen kanssa teoksen *"Uudet ja vanhat liikkeet"* (1998).

tulevaisuuden kehityskaarien ennakoimiseen ja toiminnan kehittämiseen. Tästä näkökulmasta oma tutkimukseni edistää omalta osaltaan myös järjestökentän tutkimusta ja ottaa osaa pohdintaan liikkeiden ja järjestöjen toiminnan murroskausista ja elinkaarista.

Nuorisoseuraliikkeen historian ja suomalaisen järjestökentän tutkimuksen rinnalla oman tutkimukseni kannalta keskeisessä roolissa on ollut myös suomalaisen yhteiskunnan murroskautta koskeva tutkimus. Tämän aihealueen tutkimuksissa on keskitytty tarkastelemaan esimerkiksi Suomen kaupungistumiskehitystä, elinkeinorakenteen muutosta ja hyvinvointiyhteiskunnan rakentumista. Tätä teemaa on tutkittu runsaasti ja suomalaisen yhteiskunnan muutokset ovat tutkimuksessani läsnä joka kappaleessa. Suomalainen yhteiskunta koki suuria mullistuksia toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Nämä muutokset vaikuttivat monella tavalla Suomalaisten elämäntapaan ja asettivat ihmiset sekä maaseudulla, että kaupungeissa uudenlaisen tilanteen eteen. Myös ilmapiiri, asenteet ja moraalikäsitteet muuttuivat. Suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset heijastelivat nuorisoseuraliikkeen toimintaan. Sen vuoksi minun on ollut oleellista peilata nuorisoseuratoimijoiden kirjoituksia yhteiskunnassa vallinneisiin olosuhteisiin ja muutosvirtauksiin. Pyrkijän kirjoitusten asettaminen ajalliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin oli olennainen osa tutkimustyötäni. Tämän kontekstin hahmottamisessa keskeisessä roolissa ovat olleet muun muassa Ilkka Lehtolan⁷, Hanne Koiviston⁸, Henrik Meinanderin⁹, Risto Alapuron¹⁰ ja Päivi Uljaksen¹¹ teokset ja artikkelit.

⁷ Ilkka Lehtola tarkastelee väitöskirjassaan ”Palvelujen muutos ja syrjäkyläläisen arki” sitä todellisuutta, jossa suomalaiset elivät maaseudulla kaupungistumisen kiihtyessä. Lehtolan tutkimus tarjosi hyvän näköalan niihin lähtökohtiin ja siihen näkökulmaan, joista nuorisoseuratoimijat tarkastelivat yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia.

⁸ Hanne Koivisto kirjoittaa artikkelissaan ”Elämää maalla ja kaupungissa” niistä elämäntavan peruspiirteistä, joita eri alueelliset asumisen muodot tarjosivat.

⁹ Henrik Meinanderin kirja ”Suomen historia – Linjat, rakenteet, käännekohdat” tarkastelee kattavasti Suomen historian käännekohtia ja tarjoaa hyvän kokonaisuuden niistä yhteiskunnallisista muutoksista, joita Suomessa tapahtui tarkasteluvälini aikana.

¹⁰ Risto Alapuron käsittelee artikkelissaan ”Kansalaisjärjestöt ja valtio” yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia, jotka vaikuttivat kansalaisjärjestöjen toimintaan 1900-luvun Suomessa.

¹¹ Päivi Uljas on tutkinut kirjassaan ”Hyvinvointivaltion läpimurto – Pienviljelyhegemonian rapautuminen, kansalaisliikehdinnän ja poliittisen murroksen keskinäiset suhteet suomalaisessa yhteiskunnassa 1950-luvun loppuvuosina” suomalaisen hyvinvointivaltion kehitystä ja yhteiskuntarakenteiden muutosta. Tämä tutkimus auttoi taustoittamaan Suomessa vallinnutta poliittista ilmapiiriä ja maassa tapahtuneita rakenteellisia muutoksia.

1.3. Keskeisiä käsitteitä

Aiheeni kannalta keskeisiä käsitteitä ovat mm. yhteiskunnallinen murros ja maaltapako. Yhteiskunnallista murrosta, sen vaiheita ja seurauksia on tutkittu melko paljon sosiologian alalla. Tässä tutkimuksessa tarkoitan *yhteiskunnallisella murroksella*, josta käytän myös nimitystä yhteiskunnan *modernisaatio*, niitä muutoksia, jotka seurasivat Suomessa toista maailmansotaa. Yhteiskunnan murrosvaiheessa elintaso alkoi nousta, kaupungistuminen kiihtyi, tuotantorakenne muuttui agraarisesta teollisen kautta palveluyhteiskunnaksi. Modernisaation katsotaan alkaneen länsimaissa 1700-luvulla, mutta Suomessa modernisaatiokehitys kiihtyi vasta 1900-luvulla, eli melko myöhäisessä vaiheessa.¹² Tästä seurasi se, että muutokset yhteiskunnassa olivat nopeita. Suomalaisten elämä ja elintavat kokivat kaikin tavoin suuria mullistuksia verrattain lyhyessä ajassa.¹³ Tutkimukseni kannalta yhteiskunnallinen murros on tärkeä, sillä koen sen laittaneen liikkeelle ne muutokset, jotka vaikuttivat merkittävästi nuorisoseuraliikkeen toimintaan ja joihin suhtautumista tarkastelen.

Historian sanakirjan mukaan sana modernisaatio merkitsee nykyaikaistumista ja modernisaatioon liitetään yleensä juuri sellaisia ilmiöitä, kuten teollistuminen, urbanisoituminen ja indivisualisaatio eli yksilöllistyminen.¹⁴ Tässä merkityksessä käytän modernisaation käsitettä myös tässä tutkimuksessa. Modernisaatioon liitetty *teollistuminen* tarkoittaa sitä, että teollisen tuotannon merkitys yhteiskunnassa kasvaa, esimerkiksi suhteessa maatalouteen. Yhä useampi ihminen työskentelee teollisuuden palveluksessa ja teollisuudelle kohdistettujen resurssien määrä yhteiskunnassa kasvaa.¹⁵ *Urbanisoituminen*, eli kaupungistuminen merkitsee valtion sisäistä muuttoliikettä, jonka seurauksena kasvava osa valtion väestöstä muuttaa asumaan kaupunkiin.¹⁶ *Indivisualisaation*, eli yksilöllistymisen käsitettä käytän merkityksessä, jonka Mikko Saastamoinen on muotoillut artikkelissaan ”*Intensiivistyvä yksilöllistyminen ja sosiaalisuuden muuttuvat muodot*”.¹⁷ Saastamoinen muotoilee yksilöllistymisen tarkoittavan yhteiskunnallista kehitystä jonka kuluessa yksittäisten ihmisten suhde yhteisöihin, kuten perheeseen, sukuun, asuinyhteisöön,

¹² Halmesvirta et al. 2007, 135.

¹³ Meinander 2006, 188.

¹⁴ Halmesvirta et al. 2007, 135.

¹⁵ Halmesvirta et al. 2007, 226.

¹⁶ Halmesvirta et al. 2007, 239.

¹⁷ Saastamoinen 2011, 62.

työpaikkaan ja kansallisuuden kokemukseen, on kokenut muutoksen. Yksilön side näihin yhteisöihin on heikentynyt, ja yksilö määrittellään itsensä, ei niiden yhteisöjen kautta, joihin hän kuuluu. Ihmisten elämänkaaret erikoistuvat ja jokainen voi rakentaa elämänsä sellaiseksi kuin tahtoo, eli olla ns. ”oman onnensa seppä”.

Muuttoliikettä ja maaltapakoa nuorisoseuraliikkeen näkökulmasta pohtiessa nousee vahvasti esiin myös ajatus *toiseudesta*. Toiseuden käsitettä on tutkittu sosiaalitieteiden alalla ja se on liitetty usein esimerkiksi maahanmuuttoon sekä sukupuolten eroihin liittyviin kysymyksiin. Nuorisoseuraliikkeen tapauksessa jaottelussa meihin ja niihin on kyseessä jako maalaisväestöön ja kaupunkilaisväestöön. Toinen ryhmä koetaan ratkaisevalla tavalla erilaiseksi ja toisiin liitetään negatiivisia ja ei-toivottuja ominaisuuksia, joilla eroa meidän ja niiden välillä pyritään vahvistamaan.¹⁸ Ajatus toiseudesta leimaa Pyrkijässä julkaistuja kirjoituksia, joissa käsitellään maaltapakoa, maalaisnuorison asemaa ja nuorison moraalikäsitteitä. Eräässä kirjoituksessa todetaan: ”*On jotain aivan erilaista olla maalaisnuori, kuin kaupunkinuori*”¹⁹. Sisäänkirjoitettu ajatus tuntui etenkin 50-luvulla olevan, että kaupunkilaisnuoret on jo menetetty, kun taas terveellisestä maalaisympäristöstä ponnistavat maaseudun nuoret ovat monin tavoin terveempiä ja vahvempia ja heihin on vielä mahdollista juurruttaa nuorisoseura- aatteeseen kuuluva halu sivistää ja kasvattaa itseään. Toiseuden kokemus on hyvä pitää mielessä, kun analysoin niitä keinoja joilla muuttoliikkeen ja kaupunkien negatiivisista vaikutuksista kirjoitetaan. Maaltapaon käsitettä ja sen taustoja tarkastelen myöhemmin tässä tutkimuksessa.

1.4. Aineisto

Tätä tutkimusta varten tarkastelin Nuorisoseuraliikkeen pää-äänenkannattajassa, Pyrkijässä julkaistuja kirjoituksia vuosilta 1937-1968. Lehti oli nuorisoseuraliikkeen toiminnan kannalta tärkeä aatteen levittämisen väline, jonka avulla pidettiin huolta siitä, että vähintään tietty määrä asiasisältöä ja sivistävää materiaalia tavoitti paikallisseurat, niiden hallitukset ja jäsenet. Lehden nimi kertoo nuorisoseura-aatteelle tyypillisestä pyrkimyksestä kasvattaa jäsenistä sivistyneitä yhteiskunnan jäseniä, jotka pyrkivät jatkuvasti kehittämään itseään yhä paremmiksi kansalaisiksi.

¹⁸ Hänninen 2013, 9.

¹⁹ Pyrkijä 8/45, 216. (Erkki Järnfors)

Nuorisoseuraliikkeen yhtenä tavoitteena oli levittää Pyrkijä mahdollisimman moneen suomalaiseen kotitalouteen ja sitä kautta viedä myös nuorisoseura-aatetta mahdollisimman laajalle. Suurimmillaan Pyrkijän levikki oli vuonna 1948 kun sitä jaettiin maanlaajuisesti yhteensä noin 14000 talouteen. Pyrkijän kestotilausten myymisestä vastasivat paikallistasolla erikseen valitut asiamiehet, jotka myös kilpailivat keskenään siitä, kuka onnistui hankkimaan eniten tilauksia. Pyrkijä ilmestyi vuosina 1890-1968. Vuonna 1965 Pyrkijä muuttui paikallisseurojen johdolle suunnatuksi pieneksi lehtiseksi ja sen rinnalla alkoi ilmestyä Nuorten sanomat -niminen lehti, joka lopulta vuonna 1968 korvasi lehden kokonaan. Tätä muutosta edelsi Pyrkijän levikin lasku 1960-luvun alkupuoliskolla.²⁰ Vaikka lehden sivumäärä ja julkaisutiheys vähenivätkin reilusti, koen, että vuosien 1965-1968 Pyrkijät ilmentävät kuitenkin samalla tavoin liikkeen johdon näkemyksiä joita haluttiin välittää paikallistasolle. Sen vuoksi en ole rajannut näitä vuosia tarkastelun ulkopuolelle.

Tarkasteluvälin alussa Pyrkijä ilmestyi noin kahden viikon välein, eli 24 kertaa vuodessa. Myöhemmin tarkasteluvälin loppupuolella julkaisutiheys harveni 12 kertaan vuodessa, eli yhteen kertaan kuukaudessa. Useana vuonna joidenkin kesäkuukausien numerot oli yhdistetty, joten pääsääntöisesti lehti ilmestyi vuodesta riippuen 9-24 kertaa vuodessa. Etenkin sodanjälkeisinä vuosina lehtien pituus vaihteli runsaasti painopaperin ajoittaisen heikon saatavuuden takia. Pyrkijä tarjoaa mielenkiintoisen näkökulman nuorisoseuraliikkeen toimintaan. Lehdessä julkaistiin monenlaisia tekstejä aina mielipidekirjoituksista artikkeleihin ja puheista fiktiivisiin tarinoin. Kevyempää sisältöä tarjosivat etenkin tarkasteluvälin loppupuolella sarjakuvat, erilaiset kilpailut, tapahtumakertomukset, sekä näytelmäkäsikirjoitukset. Lisäksi lehdessä julkaistiin paljon erilaisia ohjeistuksia paikallisseuroille.

Luin aineistoa valitessani läpi kaikki vuosien 1937-1968 vuosikerrat ja tarkastelin kirjoituksia etsien niistä erilaisia puhetapoja liittyen nuorisoseuraliikkeen toimintaan ja yhteiskunnan murrokseen. Aineiston tarkastelussa metodinani on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi tutkimusmetodina tarkoittaa, että tarkastelen tutkimuksessani tekstiaineiston sisällön merkityksiä.²¹ Sisällönanalyysistä ovat kirjoittaneet Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi teoksessaan ”Laadullinen

²⁰ Numminen 2011 (osa 5), 224.

²¹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 104.

tutkimus ja sisällönanalyysi”. Lähdin liikkeelle jaottelemalla ja järjestelemällä aineistoani eri teemojen alle. Kirjoituksissa nousi esiin teemoja, jotka käsiteltiin useaan otteeseen ja näiden esiin nousseiden teemojen pohjalta muodostuu tutkimukseni rakenne. Jo aineistoa valitessani olin kuvailut jokaista artikkelia ja niiden sisältöjä lyhyesti muutamilla asiasanoilla, joten eheidän temaattisten kokonaisuuksien muodostaminen oli melko helppoa. Tässä teemoitteluvaiheessa jotkin artikkelit saattoivat päätyä useammankin aihekokonaisuuden alle, sillä usein kirjoittajat saattoivat käsitellä yhdessä tekstissään useampia eri aiheita.

Tätä tutkimusta varten poimin yhteensä noin 200 tekstiä, joissa nuorisoseuraliikkeen asemaa muuttuvassa yhteiskunnassa, toiminnan tulevia linjoja ja erilaisia uhkakuvia ja mahdollisuuksia käsitellään joko pääasiallisena teemana tai joissa ne nousevat esiin jonkin asiayhteyden kautta. Esimerkkien kautta nostan esiin mielestäni tärkeimpiä kirjoittelussa ilmenneitä piirteitä. Esimerkiksi maaltapako nousee aineistossa hyvin toistuvasti esille. Muuttoliikettä käsiteltiin teksteissä, jotka oli varattu kokonaan aiheelle, mutta teema nousee usein esiin myös teksteissä, joiden varsinainen aihe on jokin muu, kuin muuttoliike itsessään. Sen vuoksi maaltapako ja kaupungistumiskehitys ovat tutkimuksessani keskeisessä roolissa. Koen, että muuttoliike oli monien muiden nuorisoseuraliikkeen kohtaamien haasteiden liikkeellepanevana voimana ja käynnistäjänä. Tällaisia muita aiheita olivat esimerkiksi maaseudun tulevaisuus, nuorisoseuraliikkeen tulevaisuus, nuorison henkinen tila ja nuorisoseuraliikkeen perinteiden säilyminen. Nämä esiin nostamani kirjoitukset muodostavat vain osan kaikista niistä teksteistä joissa kyseiset teemat ovat esillä tavalla tai toisella. Valitsin kirjoitukset nostaen esiin mahdollisimman paljon erilaisia kirjoituksia, mutta samalla pyrin valitsemaan kirjoituksia, jotka mahdollisimman hyvin edustavat sitä kirjoitustyyliä ja tapaa, jolla aiheita käsiteltiin aikarajaukseni sisällä.

Kuten edellä mainitsin, Pyrkijä oli SNL:n pää-äänenkannattaja, jonka tehtävänä oli välittää sivistäviä kirjoituksia ja ansioituneiden nuorisoseura-aktiivien tekstejä paikallisseurojen jäsenille tukemaan seuroissa tehtävää sivistystyötä. Vuonna 1946 Sylvi Kauhanen luonnehtii Pyrkijän merkitystä nuorisoseuratyössä seuraavasti:

”Juuri Pyrkijään kirjoittavat maan eturivin nuorisoseuramiehet. On todella vahinko, jos nuoret nuorisoseura-aikanaan jäävät tämän vaikutuksen ulkopuolelle. [...] Pyrkijä on tärkeä yhdysside Suomen Nuorison Liiton ja paikallisseurojen välillä. Jos se ei mene seuroihin, eivät rivijäsenet tiedä mitään Suomen Nuorison Liiton johdosta, vaan jäävät kokonaan sen kosketuksen ulkopuolelle. Niin esimiehen kuin muittenkin johtohenkilöiden ajatukset ja mielipiteet leviävät järjestön keskuuteen juuri Pyrkijän välityksellä.”²²

Tärkeäksi kysymykseksi nousi se, voidaanko lehteä ja siinä julkaistuja kirjoituksia näiden seikkojen valossa pitää nuorisoseuraliikkeen ja SNL:n virallisena kantana. Tulin siihen tulokseen, että kaikki kirjoitukset ja keskustelunavaukset ovat lähtöisin liikkeen tärkeiltä toimijoilta tai paikallistason aktiiveilta, joilla oli vaikutusvaltaa sekä liikkeen piirissä, että yhteiskunnassa. Sen vuoksi kirjoitukset tarjoavat välineen tarkastella niitä ajattelumalleja joita liikkeen korkean tason toimijoilla oli ja jotka sitä kautta vaikuttivat liikkeen arvomaailman ja ajattelumallien kehitykseen myös paikallistasolla. Viime kädessä sisällön suhteen tehdyistä linjauksista vastasivat päätoimittaja, toimitussihteeri ja lehden toimituskunta, joten voidaan todeta, että lehden sisällön suhteen tehdyt harkitut valinnat, ja sitä kautta lehden sisältö edustivat nuorisoseuraliikkeen virallista kantaa.

Tarkasteluvälini aikana Pyrkijällä oli useita päätoimittajia. Etenkin tarkasteluvälin alkupuolella päätoimittajina toimineet Niilo Liakka²³ ja I.H. Holma²⁴ edustivat Jaakko Nummisen mukaan vanhaa nuorisoseurasukupolvea.²⁵ Holman jälkeen vuonna 1951 Pyrkijän päätoimittajaksi siirtyi Yrjö Vasama²⁶, joka oli myös SNL:n uusi pääsihteeri. Samoihin aikoihin Pyrkijän toimitussihteeriksi tuli vahvan nuorisoseurataustan omannut Allan Ruotsala, jonka kädenjälki näkyi vahvana. Hän uudisti lehden sisältöä ja kirjoitti itsekin Pyrkijään paljon kirjoituksia. Tämä näkyy myös tutkimusaineistossani, johon on päätynyt mukaan useita Ruotsalan kirjoittamia tekstejä. Jaakko Numminen toteaa, että Allan Ruotsalan kaudella Pyrkijä oli hyvin pitkälti toimitussihteerin lehti.²⁷ Ruotsala toimitti nuorisoseuraliikkeen lehtiä, ensin Pyrkijää, sitten Nuorten sanomia ja lopulta taas

²² Pyrkijä 9/46, 198. (Sylvi Kauhanen, silloinen toimitussihteeri)

²³ Niilo Liakka toimi mm. kansanedustajana ja ministerinä

²⁴ I.H. Holma toimi mm. kouluhallituksen jäsenenä

²⁵ Numminen 2011 (osa 5), 220.

²⁶ Yrjö Vasama oli mm. everstiluutnantti, kirjailija ja toimittaja. Toimi uransa aikana luottamustehtävissä useissa muissakin järjestöissä, kuten Suomalaisuuden liiton sihteerinä ja Pelastakaa lapset ry:n pääsihteerinä.

²⁷ Numminen 2011 (osa 5), 221.

uudelleen henkiin herätettyä Pyrkijää eläköitymiseensä, eli vuoteen 1989 saakka.²⁸

Päätoimittajien ja toimitussihteerien lisäksi lehden toimituskuntaan kuului useita ansioituneita nuorisoseuralaisia. Toimituskunnassa oli eri aikoina vaikuttamassa esimerkiksi useita Suomen Nuorison Liiton pääsihteereitä, sekä maakuntatason edustajia. Siinäkin mielessä voidaan Pyrkijän todeta edustaneen laajalla rintamalla koko Suomen nuorisoseurakenttää. Numminen mainitsee toimituskuntaan kuuluneen 1940- ja 50-luvuilla myös useita sellaisia henkilöitä, joiden kirjoituksia olen käyttänyt tutkimuksessani.^{29,30} Keskimäärin Pyrkijään kirjoittaneet henkilöt vaihtelivat melko paljon, eikä sama henkilö välttämättä kirjoittanut useampaan kertaan, mutta joukossa oli myös kirjoittajia, joiden tekstejä julkaistiin hyvin säännöllisesti vuosien aikana. Kirjoittajien joukossa olivat esimerkiksi ministeriksikin urallaan edennyt Johannes Virolainen, Nobelin kemian palkinnon vuonna 1945 voittanut A.I. Virtanen, nuorisoseuraliikkeen historiateokset kirjoittanut Jaakko Numminen, sekä useita silloisia tai tulevia kansanedustajia, professoreita, kirjailijoita ja eri lehtien toimittajia ja päätoimittajia.³¹ Pääasiassa kirjoittajat olivat miehiä, tosin naiskirjoittajien määrä lisääntyi jonkin verran tarkasteluvälin loppua kohti.

1.5. Nuorisoseuraliikkeen synty ja kehitys

Nuorisoseuraliikkeen kehityksen ja taustan ymmärtäminen on tärkeää, kun tarkastellaan liikkeen myöhempien vaiheiden sisäisiä asenteita ja perinteisiin nojaavia näkemyksiä. Sen vuoksi esittelen tässä kappaleessa nuorisoseuraliikkeen syntyä ja vaiheita 1900-luvun alkuvuosikymmeninä.

Nuorisoseuraliikkeen juuret ovat Etelä-Pohjanmaalla ja 1800-luvun lopulla levinneessä kansanvalistuksen aatteessa. Ensimmäinen nuorisoseura perustettiin Kauhavalle vuonna 1881, minkä jälkeen seuroja alettiin perustaa myös muille paikkakunnille. 1890-luvun puoliväliin mennessä Suomessa oli jo 121 nuorisoseuraa. Seurojen määrä kasvoi edelleen kiihtyvää tahtia ja

²⁸ Jaakko Nummisen ja Antti Ruotsalan kirjoittama Allan Ruotsalan muistokirjoitus (Helsingin Sanomat 1.8.2016), [<http://www.hs.fi/muistot/art-2000002913643.html>]

²⁹ Numminen 2011 (osa 5), 220.

³⁰ Tällaisia nimiä olivat mm. Viljami Kalliokoski, Vilho Tynkkynen, Josua Ruotsala, Matti E. Mäki, Alfred Salmela ja Svante Vataja.

³¹ Esim. professorit Kosti Huuhka ja L.A. Puntila, kirjailija-toimittajat P. Montonen ja K. Skyttä, sekä toimittaja Erkki Järnfors

vuonna 1919 toimi maanlaajuisesti 1279 seuraa, joilla oli jäseniä yhteensä n. 71000.³² Aktiivisimpia nuorisoseura-alueita, olivat Etelä- ja Keski-Pohjanmaa sekä Kainuu, muualla maassa seuroja ei ollut aivan niin tiheästi. Hiljaisimpia nuorisoseura-alueita olivat pääkaupunkiseutu, sekä Pohjois-Karjala.³³ Varsinaisesta liikkeestä voidaan puhua 1890-luvulta lähtien, kun laihialainen Santeri Alkio otti ohjat käsiinsä ja alkoi määrätietoisesti rakentaa nuorisoseuraliikkeestä koko maan laajuista järjestöä.³⁴ 1800-luvun lopulla alkaneen järjestäytymisen seurauksena perustettiin Suomen Nuorison Liitto, josta käytän jatkossa lyhennettä SNL. SNL edusti nuorisoseuraliikkeen ylintä, koko maan kattavaa tasoa. SNL:n alaisuudessa toimivat maakunnalliset keskusseurat joita oli vuonna 1954 yhteensä 22.³⁵ Maakunnallisten keskusseurojen alaisuudessa puolestaan toimivat paikallisseurat. Kun kirjoitan tässä tutkimuksessa Suomen Nuorison Liitosta, tarkoitan organisaatiota, sitä tahoa joka konkreettisesti vastasi toiminnan järjestämisestä. Kun kirjoitan nuorisoseuraliikkeestä, tai nuorisoseurajärjestöstä tarkoitan sitä aatteellista ja toiminnallista kokonaisuutta tai sen osia, jotka kattavat kaikki toimijat jotka kokivat nuorisoseura-aatteen omakseen ja pyrkivät toimimaan sen periaatteiden mukaisesti. Paikallistasolla nuorisoseurojen jäsenmäärä vaihteli muutamasta kymmenestä aina 300 jäseneseen asti³⁶. Paikallisseurojen tasolla toimintaa johti johtokunta seuran esimiehen johdolla. Seuran esimiehen tuli olla virallisten toimiensa lisäksi myös ikään kuin hengellinen johtaja, joka kannusti jäseniä sivistämään itseään ja elämään siveellisesti.³⁷

Nimestään huolimatta nuorisoseuraliike ei missään vaiheessa ole ollut pelkästään nuorisolle suunnattu järjestö. Liikkeen piirissä, etenkin SNL:n johtotehtävissä, on koko sen olemassaolon ajan ollut mukana laaja joukko jo pidemmälle aikuisikään ehtineitä toimijoita, jotka ovat perinteisesti kokeneet vastuuta ja kantaneet huolta toiminnan organisoimisesta, sekä perinteisten arvojen ylläpitämisestä. Paikallisseuroissa jäsenistön keski-ikä vaihteli 20-30 ikävuoden välillä. Järjestön johdossa olleilla, varttuneemmilla ja kokeneemmilla nuorisoseuralaisilla jatkuvana huolenaiheena oli nuorison sivistyksen tila, minkä eteen tehtiinkin jatkuvasti töitä. Koko liikkeen olemassaolon ajan

³² Smeds 1987, 156.

³³ Numminen 2011 (osa 5), 83.

³⁴ Smeds 1987, 154.

³⁵ Numminen 2011 (osa 5), 85.

³⁶ Numminen 2011 (osa 3), 77.

³⁷ Numminen 2011 (osa 3), 106.

sen peruseriaatteisiin on kuulunut kansansivistyksen ja siveellisten elämänarvojen edistäminen suomalaisen nuorison ja tässä tapauksessa etenkin maalaisnuorison keskuudessa. Nuorisoseuraliikkeen toiminta rakentui vahvalle aatteelliselle perustalle, jonka kulmakiviä olivat: *”raittius, opiskelu, vastuuntuntoinen käytännölliseen elämään kasvaminen, hyvän ihmisen ihanne, sekä pyrkiminen oikeuteen ja yhteiseen etuun yhteiskunnassa”*.³⁸ Näiden ajattomien tavoitteiden edistäminen nähtiin nuorisoseurojen tärkeimpänä tavoitteena ja tätä tavoitetta korostettiin jatkuvasti tutkimusaineistossa. Pääasiallisia toimintamuotoja ja keinoja aatteen edistämiseen sekä nuorison tuomiseksi seuratyön pariin ovat olleet erilaiset iltamat, urheilu- ja teatteriharrastukset, luku- ja opintopiirit sekä kansanjuhlat.

Ennen vuoden 1918 sotaa nuorisoseurat olivat jo vakiinnuttaneet asemansa Suomessa. Nuorisoseuratyö kuitenkin keskeytyi monilla paikkakunnilla, kun väkivaltaisuuDET alkoivat. Jaakko Nummisen mukaan nuorisoseuralaiset ottivat suurena joukkona osaa sisällissotaan, suurin osa heistä valkoisten puolella mikä osaltaan myös tukee sitä käsitystä, että nuorisoseurat olivat monilla paikkakunnilla enemmän talollisten kuin työväestön tai torpparien seuroja. Suuntautumisesta valkoisten puolelle kertoo myös nuorisoseurojen ja suojeluskuntien aktiivinen yhteistyö monilla paikkakunnilla. Sodan jälkeen nuorisoseurat ottivat ainakin periaatteen tasolla tavoitteekseen Suomen kansan yhdistämisen ja raja-aitojen kaatamisen. Tähän työhön ryhdyttiin 1920-luvulla harvennein joukoin, sillä vuoden 1918 sodassa kuoli paljon nuorisoseura-aktiiveja, etenkin Pohjanmaan tiheällä nuorisoseura-alueella.³⁹ Tärkeään rooliin tässä raja-aitojen kaatamisessa ja eri kansanosien yhdistämisessä nousi nuorisoseuraliikkeen periaate poliittisesta puolueettomuudesta. Nuorisoseuraliikkeen suhdetta politiikkaan ja nuorison poliittiseen toimintaan tarkastelen myöhemmin tässä tutkimuksessa.

1920-luvulla Santeri Alkio jättäytyi sivuun järjestön käytännöllisen tason johdosta. Vallinneessa poliittisessa tilanteessa, jossa suomalaiset olivat jakautuneet porvarillisiin ja vasemmistolaisiin piireihin, pyrki nuorisoseuraliike tuomaan esiin puolueettomuuttaan. 1920- ja 30-luvuilla nuorisoseurat tekivät kuitenkin edelleen aktiivista yhteistyötä suojeluskuntien ja paikallisten Lotta

³⁸ Numminen 2011 (osa 2), 175.

³⁹ Numminen 2011 (osa 2), 119-130.

Svärd -osastojen kanssa. Myöhemmin ymmärrettiin, että nuorisoseurat kilpailivat suojeluskuntien ja Lottien kanssa samoista jäsenistä, joten suhtautumisesta muihin paikallisjärjestöihin tuli pidättyvämpää. Ongelmia seurasi esimerkiksi seurantalojen omistusoikeuksia koskeneita erimielisyyksistä.⁴⁰ Paikallisseurojen toiminnan järjestämistä hankaloitti sisällissodassa harvennut seura-aktiivien joukko, vaikka muutoin nuorisoseurojen toiminta olikin 20- ja 30-luvuilla aktiivista ja jatkui pääpiirteiltään ja periaatteiltaan hyvin samankaltaisena kuin ennen sisällissotaa.⁴¹

⁴⁰ Pyrkijä 19-20/39, 297-298. (Vilho Tynkkynen, pääkirjoitus)

⁴¹ Numminen 2011 (osa 2) 174-198.

2. Sotaa edeltävästä ajasta jälleenrakennukseen

Toinen maailmansota ja sitä seuranneet vuodet olivat nuorisoseuraliikkeen toiminnalle ja koko suomalaiselle yhteiskunnalle haastavaa aikaa. Toisen maailmansodan aikana paikallisten nuorisoseurojen toiminta hiipui, kun nuoret miehet, eli merkittävä osa paikallistason aktiivisista toimijoista olivat rintamalla, eikä kotirintamalle jääneillä nuorisoseuralaisilla ollut aikaa seuratoiminnan ylläpitämiseen. 1930-luvulla nuorisoseurojen taloustilanne oli ollut parempi kuin koskaan ennen, muun muassa valtiolta saadun tuen vuoksi.⁴² Jäsenmäärä ei kuitenkaan ennen toista maailmansotaa kasvanut ja toiminta oli pysynyt pitkälti samanlaisena kuin edeltäeinä vuosikymmeninä. Sodan jälkeen liikkeen piirissä koettiin, että nuorisoseuroissa oli toden teolla tartuttava kiinni nuorisoon, jota sota-aika oli koetellut.⁴³ Jaakko Numminen toteaa Yhteisön voima -kirjasarjansa viidennessä osassa, että sodan jälkeen seurojen jäsenluku kasvoi runsaasti vuoden 1938 jäsenmäärän oltua noin 62000 ja vuonna 1946 jo noin 103 000 jäsentä. Sodan jälkeistä jäsenmäärän kasvua voidaan selittää monella tavalla. Yhtenä syynä oli esimerkiksi suojeluskuntien ja Lotta Svärd -järjestön lakkauttaminen, jolloin ns. irralleen jääneet nuoret hakeutuivat mukaan muuhun järjestötoimintaan. Lisäksi sodanaikaisen tanssikiellon kumoamisen myötä väki löysi tiensä nuorisoseurojen tansseihin ja iltamiin ja sitä kautta jäseniksi⁴⁴. Nuorisoseuratoimintaan liittyminen tarjosi monille mahdollisuuden saada niitä nuoruusajan kokemuksia, jotka olivat sodan takia jääneet hankkimatta.

2.1. Kun sota syttyy

2.1.1. Velvollisuus isänmaata kohtaan

Jo kesällä 1939 oli ilmapiirissä havaittavissa muutosta. Miehiä lähti linnoitustöihin itärajalle ja heitä kutsuttiin palvelukseen. Myös Pyrkijän kirjoituksissa oli havaittavissa muutoksia, sillä kansakunnan eheyttä ja isänmaallista henkeä peräänkuulutettiin aiempaa useammin. Kireä poliittinen tilanne maailmalla ei jäänyt nuorisoseuralaisilta huomaamatta. Suomi joutui mukaan toisen maailmansodan myrskyihin, kun talvisota syttyi Suomen ja Neuvostoliiton välillä 30.11.1939. Heti talvisodan syttymisen jälkeen Pyrkijän toimituksessa reagoitiin julkaisemalla jäsenistölle Niilo Liakan kirjoitus,

⁴² Pyrkijä 1-2/38, 3. (nimim. "A.R.", todennäköisesti Aukusti Ripsaluoma, pääkirjoitus)

⁴³ Numminen, 2011 (osa 5), 25.

⁴⁴ Vehkalahti 2013, 56.

joka on hyvä esimerkki siitä, miten nuorisoseuraliikkeen johdossa sotaan suhtauduttiin: isänmaallisella hartaudella, jossa ei ole pääasiassa sijaa kiihkolle. Vastuun kantaminen ja velvollisuudentunto isänmaata kohtaan korostuvat. Liakka päättääkin kirjoituksensa seuraavasti:

”Hyvä nuorisoseuraväki. Tervehtiessäni teitä olen tarkoittanut viitata, että meillä rintamantakaisilla on nykyaikana paljon tehtävää sekä kotoisten askareiden kunnolla suorittamisessa, että siinäkin, miten Suomen Nuorison Liitto on aina pyrkinyt tekemään ihanteelliseksi ja lujittamiseksi kansamme samoinkuin entistä yleisemmän ja elävämmän kansallisen yhteydentunnon ja isänmaanrakkauden herättämiseksi ja lujittamiseksi. Antakoon ihanteellisuus ja intomieli meille silmät ja sydämen, että näemme tehtävät ja jaksamme niitä toteuttaa.”⁴⁵

Tekstissä Liakka vetoaa ensisijaisesti kotirintamalla oleviin jäseniin, joiden on hänen mukaansa tärkeää jaksaa jatkaa kansansivistystyötä, sekä kantaa vastuunsa arkisesta aherruksesta vallinneessa vaikeassa tilanteessa. Liakka toteaa myös, että sota tulee tuomaan omat haasteensa seuratyölle, eikä hän ollut väärässä. Jaakko Nummisen mukaan, etenkin talvisodan aikana monet seurat laittoivat toimintansa kokonaan jäihin. Osaltaan tähän oli syynä se, että seurantaloja luovutettiin puolustusvoimien käyttöön, mutta sitäkin enemmän toimintaa haittasi se, että monet parhaassa nuorisoseurayksikössä olleista miehistä ja naisista olivat rintamalla erilaisissa maanpuolustustehtävissä tai sidottuja kotitalan töihin.⁴⁶ Sota-aika koetteli nuorisoseuraliikkeen vahvaa ydinaluetta, maaseutua monin eri tavoin: maatalojen naisten piti kantaa vastuuta myös rintamalla olleiden miesten töistä. Toisaalta maaseudun maatilojen harteille jäi tuotannon jatkaminen kansanhuollon varmistamiseksi.⁴⁷

Jaakko Numminen on tutkinut myös Nuorisoseurojen toimintaa sotien aikana. Hänen mukaansa nuorisoseurat osallistuivat monen muun järjestön tavoin sotaponnisteluihin muun muassa keräämällä järjestämillään juhlilla varoja maanpuolustukselle. Lisäksi nuorisoseurat lähettivät rintamalle paketteja ja seurojen alaisuudessa toimivat ompeluseurat neuloivat rintamamiehille erilaisia villavaatteita. Nuorisoseuraliikkeellä oli pitkät iltamaperinteet, joten myös

⁴⁵ Pyrkijä 22-23/39, 339-340. (Niilo Liakka, pääkirjoitus)

⁴⁶ Numminen 2011 (osa 4), 454.

⁴⁷ Pihkala 1982, 318.

viihdytyskiertueita lähetettiin rintamalle joidenkin keskusseurojen toimesta.⁴⁸ Mistään tällaisesta toiminnasta ei Pyrkijässä julkaistuissa kirjoituksissa kuitenkaan ole mainintoja. Vaikuttaa siltä, että pyrkijän toimitus on ottanut ensisijaiseksi tavoitteekseen rohkaisevilla aatteellisilla kirjoituksilla ylläpitää hyvää mielialaa kotirintamalla. Nuorisoseurojen merkitystä sotaponnisteluissa korostettiin muun muassa kirjoituksessa, joka on otsikoitu mahtipontiseen tyyliin: ”*Nuorisoseuralaisten osuus nykyisessä vapaustaistelussamme*”⁴⁹ Toisaalta näistä käytännön sotaponnisteluista kirjoittaminen olisi myös osaltaan saattanut vaikuttaa kotirintamalla vallinneeseen ilmapiiriin ja kannustaa muitakin toimimaan. Konkreettinen, miesten elämää rintamalla helpottanut ja ilahduttanut toiminta on varmasti ollut tehokas tapa tuottaa ihmisille tunnetta siitä, että he tekevät jotain millä on merkitystä ja viedä ajatuksia pois rankasta sota-ajan arjesta.

Jo talvisodan aikana Pyrkijässä ryhdyttiin muistamaan kaatuneita nuorisoseuralaisia julkaisemalla listoja kaatuneista.⁵⁰ Mikäli kuvia oli saatavilla, myös niitä pyrittiin julkaisemaan yhdessä syntymä- ja kuolintietojen kanssa. Kuvien julkaiseminen oli luonteva tapa muistaa kuolleita, mutta on mahdollista, että tällaiset useiden sivujen pituiset listat, ovat saattaneet toimia yleistä päämäärää, eli mielialan kohottamista vastaan. Jaakko Numminen on listannut tutkimuksessaan niitä seuroja, jotka menettivät erityisen merkittävässä ja aktiivisessa asemassa olleita jäseniään.⁵¹ Tieto siitä, että monissa seuroissa oli koettu suuria menetyksiä, on saattanut aiheuttaa muun surun lisäksi huolta paikallisseurojen toiminnan jatkumisesta. Kaatuneiden tietoja julkaisemalla nuorisoseuraliikkeen johto ja pyrkijän toimitus todennäköisesti halusivat korostaa nuorisoseurojen ja nuorisoseuralaisten panosta sotaponnistusten hyväksi. Pyrkijässä julkaistiin toisen maailmansodan aikana runsaasti kirjoituksia, joissa korostettiin nuorisoseurojen jäsenten kunnostautumista rintamalla. Sari Näre kirjoittaa artikkelissaan ”*Nuoruus sodan hävityksessä*”⁵² nuorten antaman uhrin tunnistamisen merkityksestä. Joutuivathan nuoret ikäluokat sodassa kantamaan raskasta taakkaa ja aikuistumaan nopeammin ilman siirtymäaikaa. Näre kirjoittaa myös siitä, kuinka suuri osa kuolleista oli kaatuessaan alle 24-vuotiaita ja niin ollen kuolivat isänmaan puolesta ennen kuin heillä oli edes

⁴⁸ Numminen 2011 (osa 4), 454.

⁴⁹ Pyrkijä 1-2/40, 18. (nimim. ”K.H.”)

⁵⁰ esim. Pyrkijä 7-8/40, 79. (Aukusti Ripsaluoma, pääkirjoitus)

⁵¹ Numminen 2011 (osa 4), 461.

⁵² Näre 2010, 224.

oikeutta äänestää vaaleissa.⁵³

2.1.2. Nuorisoseuraliike ja sodan poikkeusolot

Monet Pyrkijän kirjoitukset talvisodan aikana keskittyivät pohtimaan järjestön ja paikalliseurojen tulevaisuutta. Osa kirjoittajista tarkasteli toiminnan sodanaikaisia mahdollisuuksia, mutta jotkut katsoivat pidemmälle, aikaan sodan jälkeen ja pohtivat millaisia haasteita nuorisoseuraliikkeellä oli edessään rauhan koittaessa, tuli se sitten millaisissa olosuhteissa tai millaisin ehdoin hyvänsä. On vaikeaa arvioida, pitivätkö kirjoittajat jossakin tulevaisuudessa hämmöttävää rauhaa pysyvänä, vai uskoivatko he uuden sodan syttyvän. Useissa kirjoituksissa uskottiin vahvasti itsenäisyyden säilymiseen, mikäli sen eteen ponnisteltaisiin riittävästi ja mieliala pysyisi menetyksistä huolimatta korkealla. Siitä huolimatta kirjoittajat tiedostivat, että vastassa oli ylivoimainen vihollinen. Sodan keskellä Pyrkijän toimitus haastatteli aktiivisia nuorisoseuralaisia siitä, millaisena he näkevät nuorisoseuratyön merkityksen alkukevällä 1941⁵⁴. Vastajat ovat hyvin yksimielisiä siitä, että toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi kotirintamalla olevilta kaivattiin aktiivisuutta tarttua toimeen, vaikka toimintaa aiemmin johtaneet eivät olisikaan tehtäviään sodan vuoksi, tai sen jälkeen, hoitamassa. Pyrkijän keskeisen sanoman mukaisesti nuorisoseuratyön merkitystä korostettiin mielialan vahvistajana ja pidettiin tärkeänä, ettei vuosikymmeniä kasvanut ja kehittynyt kansanvalistustyö sodan vuoksi sammu.

Sodan aikana nuorisoseura-aatteen merkitystä peilattiin sota-ajan arjen kautta. Kirjoittajien näkökulmana oli usein se, kuinka paljon nuorisoseuratoiminta ja nuorisoseura-aate vaikuttivat Suomen menestykseen ylivoimaista vihollista vastaan. Sivistyneet ja itsenäisesti ajattelevat nuorisoseuralaiset olivat kirjoittajien mukaan Suomen armeijan selkäranka. Nuorisoseuraliike oli kuitenkin pohjimmiltaan rauhaan tähtäävä aate, joten myös nuorisoseura-aatteen ja sodankäynnin suhdetta jouduttiin pohtimaan liikkeen keskuudessa. Kansanvalistustyön ja nuorisoseuralaisuuden merkitystä sodan aikana ja sen jälkeen pohtii kirjoituksessaan Vilho Tynkkynen. Tynkkynen aloittaa kirjoituksensa pohtimalla, kuinka sodan alussa nuoriseseuraliikkeen sisällä jouduttiin kyseenlaistamaan järjestön keskeisiä kasvatuseriaatteita.

⁵³ Näre 2010, 223.

⁵⁴ Pyrkijä 3-4/40, 45. (Useita kirjoittajia)

”Sodan alussa näytti siltä, kuin nuorisoseuraliikkeen kasvatuseriaatteet olisivat olleet jossain määrin väärät. Olihan se kasvattanut ensisijassa jäsentensä päätä ja sydäntä, johtaen heitä ihanteelliseen maailmankatsomukseen ja teroittaen uskoa oikeuden voittoon. Mutta silloin tuntui siltä, kun ei väkivallan ja vääryyden hallitsemassa maailmassa olisi mitään tehtävää nuorisoseuraimisten kaltaisilla idealisteilla.”⁵⁵

Tynkkynen kuitenkin päättää tekstinsä pohdintaan siitä, kuinka nuorisoseura-aatetta tarvittiin silloisessa tilanteessa ja tultaisiin tulevaisuudessakin tarvitsemaan enemmän kuin koskaan, ja kuinka nuorisoseurojen jäsenet olivat tärkeä voimavara taistelussa vihollista vastaan. Tynkkynen kirjoituksen tyyli on Pyrkijän teksteille hyvin tyypillinen ja kertoo siitä kuinka vahvana ja merkittävänä nuorisoseura-aatetta liikkeen sisällä pidettiin. Nuorisoseura-aatteessa tiivistyy sivistyksen ja siveellisyyden kautta jotakin sellaista, minkä avulla yksilö voi saavuttaa elämässään mitä tahansa. Yleensä kirjoituksista paistaa läpi sisäänkirjoitettu ajatus siitä, että ympäröivä maailma ylenkatsoo nuorisoseuroja, seuralaisia ja heidän aatettaan. Näin on myös Tynkkynen kirjoituksessa ja me –ne – asetelma on vahvasti havaittavissa, vaikka kirjoituksessa korostetaankin samalla kansakunnan yhtenäisyyden merkitystä ja nuorisoseuraliikkeen ponnisteluja kansakunnan eheytyemisessä ja sodanjälkeisessä jälleenrakennuksessa.

Nuorisoseuratyön sodanjälkeisen ajan tärkeimpänä tehtävänä nähtiin sodan runteleman nuorison tavoittaminen. Nuorisoseuraliikkeen ratkaisu ongelmaan vaikuttaa Pyrkijän kirjoitusten perusteella olevan kovin idealistinen. Kirjoituksissa toistuvat mantrat henkisen sivistyksen merkityksestä, mutta toisaalta mitään kovin konkreettisia keinoja tavoitteeseen pääsemiseksi ei kirjoittajilla ole tarjota. Toisaalta kirjoittajat tiedostavat, että sotaa käynyt nuori sukupolvi, on joutunut jättämään nuoruuden huvitukset väliin ja astumaan suoraan aikuisuuden saappaisiin, mutta toisaalta kirjoituksissa kaikenlainen kepeä huvittelu rinnastetaan moraalin löyhtymiseen ja uskotaan sen sijaan, että vakavahenkinen sivistystoiminta on avain nuorison moraalin palauttamiseen ja säilyttämiseen. Myös raittiuteen kannustaminen nähtiin tässä työssä ensiarvoisen tärkeänä.⁵⁶

⁵⁵ Pyrkijä 23-24/40, 256. (Vilho Tynkkynen)

⁵⁶ Esim. Pyrkijä 12/42, 125. (Väinö Kaasalainen) ja Pyrkijä 17/42, 229. (Tohtori F.A. Heporauta)

2.2. Nuorisoseurat ja välirauha

Moskovan rauhan jälkeen, välirauhan aikana, nuorisoseurat tarttuivat omilla paikkakunnillaan toimeen siirtolaisten kotouttamiseksi. Luovutetuilla alueilla oli toiminut ennen sotaa satoja nuorisoseuroja, joiden jäseniä virtasi talvisodan jälkeen siirtolaisina Suomen maaseudulle ja kaupunkeihin. Kaupungeissa siirtolaiset löysivät nopeammin uuden rytmin arkeensa työn kautta, mutta maalla siirtolaisten arkipäivää oli muiden nurkissa asuminen ja perheiden hajallaan olo.⁵⁷ Siirtolaisasiaa puitiin myös Pyrkijän kirjoituksissa, joissa kehoitettiin seuroja ottamaan tulijat ystävällisesti vastaan omien seurojensa toimintaan. Pyrkijän toimituskunta vetoaa jäsenistöön kesällä 1940 julkaisemassaan kirjoituksessa:

”Me vetoamme myöskin kaikkiin keskus- ja paikallisseuroihimme sekä yksityisiin nuorisoseuralaisiin, että he ottavat karjalaiset veljinä vastaan mihin ikinä heitä ilmestyneekin. Meilläkin on omat vaikeutemme ja vieraiden majoitus tuo epämukavuuksia elämäämme, mutta ne eivät ole mitenkään verrattavissa niihin, mitä karjalaiset sisaremmen ja veljemme saavat kokea. Me emme vielä tiedä, tulevatko Etelä-Karjalan nuorisoseura ja Laatokan-Karjalan Nuorisoseurain Liitto ja niiden paikallisseurat edelleen elämään vai liittyvätkö niiden kymmenentuhatta jäsentä oleskelupaikkakuntiensa nuorisoseuroihin. Se on karjalaisten itsensä ratkaistava. Jos he valitsevat viimeksimainitun tien, heidät on tovereina otettava seuroihin, joihin he haluavat liittyä.”⁵⁸

Jaakko Nummisen mukaan välirauhan aikana nuorisoseuraliike piti tärkeänä tehtävänä edesauttaa kantaväestön ja karjalaisten yhteisymmärryksen saavuttamista.⁵⁹ Keinona tähän toimivat mm. yhteiset juhlat ja iltamat. Muitakin yhteistoiminnan keinoja pohdittiin ja ilmeisesti myös toteutettiin onnistuneesti. Kaikkialla yhteiselo ei sujunut täysin mallikkaasti ja Nummisen mukaan erityisesti Etelä-Hämeessä, missä siirtolaisia oli paljon, oli välien kiristymistä havaittavissa. Syytä ongelmille Numminen ei mainitse, mutta yhtenä syynä olivat todennäköisesti kulttuurierot, jotka aiheuttivat ongelmia siirtoväen ja muidenkin kuin nuorisoseuraan kuuluneiden välillä.⁶⁰ Näihin kulttuurieroihin sisältyvät mm. uskonnolliset ja kielelliset erot. Kirjassa ”Siirretyt: Evakot kertovat” siirtoväen haastatteluista käy ilmi, että esimerkiksi ortodoksisen uskonnon harjoittaminen tai

⁵⁷ Hietanen 1990, 152.

⁵⁸ Pyrkijä 7-8/40, 85. (Useita kirjoittajia)

⁵⁹ Numminen 2011 (osa 4), 464.

⁶⁰ Jenu 2014, 188-194.

erilaisen murteen puhuminen saattoi johtaa ”ryssittelyyn”.⁶¹ Toisaalta myös karjalaisten omat nuorisoseurat, jotka jatkoivat siirtolaisten voimin toimintaansa kantaväestön seurojen rinnalla, ovat saattaneet aiheuttaa kahnauksia. Arvioni mukaan tilanne on saattanut kärjistyä etenkin, jos jollakin paikkakunnalla on tullut erimielisyyksiä nuorisoseurantalosten yhteiskäytöstä. Keskusseurojen ratkaisuna ongelmaan, oli yhteisten heimoiltojen järjestäminen, jotka paransivat Nummisen mukaan tilannetta. On mielenkiintoista, mutta ei toisaalta yllättävää, että näistä ristiriidoista ja kahnauksista ei Pyrkijässä kirjoitettu lainkaan, vaikka keskusseurakin oli joutunut tilanteeseen puuttumaan. Pyrkijän toimituskunnalla oli selkeä agenda edistää kantaväestön ja siirtolaisten sopuisaa yhteiseloja, ja on todennäköistä, että sen vuoksi lehdessä julkaistiin ainoastaan kannustavia ja positiivisia kirjoituksia siirtolaisiin liittyen, ilmapiirin pitämiseksi suotuisana.

Vielä talvisodan aikana Suomessa ei toteutettu mittavaa säännöstelytaloutta, mutta esimerkiksi keväällä 1940 aloitettiin leipäviljan säännöstely. Kun kotitaloudet jaettiin omavaraistalouksiin ja korttitalouksiin, kuului todennäköisesti suurin osa maaseudulla asuvista nuorisoseuralaisista omavaraistalouksien piiriin, eikä heille sen vuoksi tullut käyttöön säännöstelykortteja. Maaseudullakaan ei viljaa saanut varastoida omaan käyttöönsä rajattomasti, vaan luovutusvelvollisuuden puitteissa ylimääräinen vilja takavarikoitiin valtiolle.⁶² Maaseudulla ja näin ollen nuorisoseuralaisten elämässä elintarvikepula ei kuitenkaan näytellyt niin suurta osaa, kuin säännöstelykorttien varassa eläneillä. Talvisodan jälkeen Neuvostoliitolle luovutetuilla alueilla sijaitseva suuri osa suomen peltopinta-alasta, joten muualla Suomessa maatalous joutui ponnistelemaan entistä kovemmin tuottaakseen edes osan siitä elintarviketuotannosta, joka alueluovutusten myötä menetettiin. Tämä kosketti myös nuorisoseuralaisia, joista suuri osa oli maanviljelijöitä. Pyrkijässäkin julkaistiin kirjoituksia, joissa maatalousväestöä kannustettiin ponnistelemaan entistä kovemmin, jotta maataloustuotanto saataisiin maksimoitua. Tällaiset kirjoitukset yleistyivät kuitenkin vasta myöhemmin jatkosodan jo alettua, poikkeustilan pitkittyessä ja elintarvikepulan yhä syvetessä⁶³.

Elintarvikepulaa ja maatalouden tehostamista suurempaa huolta Pyrkijän toimituksessa kuitenkin

⁶¹ Aro et al. 2002, 105.

⁶² Rantatupa 2004, 470-473.

⁶³ esim. Pyrkijä 13-14/41, 167. (Ministeri Viljami Kalliokoski, pääkirjoitus)

herätti kansanvalistuksen tila. Niilo Liakka kirjoitti Pyrkijään 5-6/40 hyvin kriittisen tekstin siitä, kuinka kansanvalistustyötä on hänen näkemyksensä mukaan laiminlyöty. Liakka ei ota kantaa siihen, ovatko nämä laiminlyönnit sotatilasta johtuneita, vai peräisin jo ajalta ennen talvisotaa mutta hän peräänkuuluttaa paikallistason toimijoilta aktiivisuutta luentotoiminnan aktivoimiseksi ja uusien toimintatapojen käynnistämiseksi.⁶⁴ Hän kuitenkin tiedostaa, että toimintaa haittasi se, että suuria menetyksiä on koettu, eikä vähiten siksi, että yksi keskusseuroista, Karjalan keskusjärjestö, eli Laatokan-Karjalan nuorisoseurojen liitto, lakkasi alueluovutusten myötä olemasta.

Välirauhan aikana heräsi myös huolta kansan siveellisyyden ja moraalien tilasta. Vaikka nuorisoseurajärjestön piirissä koettiin, ettei heillä yhteiskunnallisesta näkökulmasta ole kovin suuria toimintamahdollisuuksia asiaan puuttumiseksi, ajateltiin että esimerkiksi erilaisten huvittelutilaisuuksien järjestämisestä tulisi pidättäytyä ja pitäytyä vakavahenkisemmässä ohjelmassa. Asiaa käsiteltiin jopa järjestön Mikkelissä järjestetyillä suvipäivillä korkeimman johdon toimesta ja Pyrkijässä julkaistussa kokouspöytäkirjassa seuroihin vedottiin seuraavasti:

”Myöskin työmme syventämisestä puhuttiin Mikkelin kokouksessa. Siihen varmasti on syytä, sillä sotien jälkeen pintapuolinen elämä ja kevyt huvittelu tavallisesti valtaavat alaa. On aivan kuin sota herpauttaisi maailman siveellisen omantunnon ja päästäisi vietit valloilleen. Syytä on nuorisoseuroillakin olla varuillaan, vaikkapa Suomen sota mielestämme olikin kuin pyhää sotaa elämän suurimpien arvojen puolesta. Toivomme hartaasti, etteivät nuorisoseurat järjestä tilaisuuksiin lainkaan tanssia, vaan muuta arvokasta ja viihdyttävää.”⁶⁵

Nuorisoseuraliikkeen piirissä tanssin sopivuus seuratapahtumien ohjelmaan oli ikuinen kiistakapula ja keskustelu jatkui kiivaana vielä 1950-luvullakin. Monet nuorisoseuratoimijat kokivat tanssin rapauttavan nuorison moraalialia ja se koettiin erityisesti sodanjälkeisessä maailmassa yhdeksi aiheuttajaksi kaikenlaiselle siveettömyydelle. Jouni Kallioniemi kirjoittaa kirjassaan ”Kotirintama 1939-1945” omista kokemuksistaan sota-ajan Suomessa. Kallioniemen mukaan sen, minkä nuorisoseuraliike ymmärsi moraalien rappeutumisenä, kokivat sota-ajan nuori sukupolvi surun ja

⁶⁴ Pyrkijä 5-6/40, 59-60. (Niilo Liakka, pääkirjoitus)

⁶⁵ Pyrkijä 13-14/40, 139. (Aukusti Ripsaluoma, pääkirjoitus)

kuolinviestien keskellä tarpeena ilotteluun.⁶⁶ Näissä olosuhteissa rakkaus saattoi leimahtaa pienestäkin kipinästä ja nuorison moraaliala kuvasi Kallioniemen sanoin ennemminkin sanonta ”Rakasta tänään, huomenna kuolet”. Kallioniemi kirjoittaa, että tämä kuitenkin johti siihen, että moraalinen säilymistä vahdittiin tarkemmin kuin ennen sota-aikaa, mihin viittaa myös se, kuinka usein Pyrkijässä peräänkuulutettiin siveiden elämäntapojen merkitystä. Aivan aiheeton ei järjestön huoli moraalisen rapautumisesta kuitenkaan ollut. Sari Näre kirjoittaa esimerkiksi nuorisorikollisuuden kasvaneen sodan seurauksena.⁶⁷ Osasyynä tähän saattoi Näreeseen mukaan olla vanhempien alentunut kyky huolehtia lapsistaan, ei niinkään mitkään yksittäiset ajanvietto, tai huvittelutavat. Nuorten masennusoireita ei välttämättä osattu tunnistaa ja turvattomuuden tunne saattoi johtaa seurauksista piittaamattomaan elämään. Nuorisoseuraliike ei ollut ainoa taho, joka huolestui nuorten tulevaisuudesta. Myös valtion taholta ryhdyttiin kehittämään nuorisotyötä, samoin suojeluskuntajärjestö järjesti sotien välillä nuorille toimintaa. Myös nuorten elinoloja pyrittiin parantamaan.⁶⁸

2.3. Kohti uutta sotaa

Vaikka nimellisesti Moskovassa maaliskuussa 1940 allekirjoitettiin rauhansopimus ”ikuisiksi ajoiksi”, eikä sotatoimia ollut hieman yli vuoden kestäneen välirauhan aikana, ei poikkeustila Suomessa tänä aikana päättynyt.⁶⁹ Tämä lyhyt ja epävarma rauhan aika katkesi kesäkuussa 1941 jatkosodan syttymiseen Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Tällä kertaa tilannetta pidettiin Suomessa erilaisena, sillä Suomi ei ollut yksin. Saksan rinnalla Suomi uskalsi lähteä kesäsotaan, joka sittemmin muuttui jatkosodaksi ja venyi kestoltaan nelivuotiseksi.⁷⁰ Jatkosodan syttyessä nuorisoseuraliikkeenkin piirissä jouduttiin jälleen takaisin tilanteeseen, jossa normaali arki piti jättää sivuun ja mukautua sodanajan oloihin. Nuorisoseurojen tapauksessa se tarkoitti sitä, että ne miehistä, jotka talvisodan jäljiltä olivat kykeneviä, joutuivat jälleen rintamalle. Naiset tarttuivat lyhyen rauhanajan jälkeen jälleen miesten töihin tai lähtivät lottatehtäviin rintamalle. Seurojen toiminta jäi jälleen vanhimpien ja nuorimpien jäsenten vastuulle.

⁶⁶ Kallioniemi 1998, 240.

⁶⁷ Näre 2010, 238.

⁶⁸ Näre 2010, 243.

⁶⁹ Leskinen 2005, 11-12.

⁷⁰ Leskinen 2005, 12-13.

Poiketen talvisodasta, jatkosodan aikana useimpien nuorisoseurojen toimintaa ei jäädytetty täysin, vaan toiminta jatkui, tosin normaalia suppeampana, myös sotatilan vallitessa.⁷¹ Pyrkijässä 16/42 julkaistiin jopa artikkeli otsikolla ”Nuorisoseurajärjestön toiminta on ollut kesän loppupuolella ilahduttavan vilkasta”. Vastaavia kirjoituksia julkaistiin muitakin⁷², mutta todennäköisesti toiminta ei kuitenkaan ole ollut yhtä vilkasta kuin rauhan aikana, vaan kirjoituksen tavoitteena on ollut lievittää jäsenistön huolta nuorisoseuratoiminnan jatkuvuudesta. Pyrkijässä julkaistujen kirjoitusten pohjalta nuorisoseuratyön todellinen tila ilmenee epäselvänä. Osa kirjoittajista vakuuttaa, että toimintaa on ja se on aktiivista, toiset puolestaan harmittelevat kirjoituksissaan toiminnan olevan sodan aikana pysähdyksissä. Nämä erot saattavat selittyä sillä, että eri puolilla Suomea eri paikallisseurojen sodanaikaisessa toiminnassa on saattanut olla paljonkin eroja. Myös kirjoittajien näkemykset siitä, minkä verran on riittävästi ja aktiivista toimintaa vallinneissa oloissa saattoivat vaihdella.

Talvisodan aikaan verrattuna, etenkin syksyn 1941 hyökkäysvaiheen aikana myös Pyrkijän kirjoituksissa oli aiempaa kiihkeämpi, hyökkäyssotaa ja aluevalloituksia puolustava sävy. Esimerkiksi Pyrkijässä 15-16/41, Vilho Tynkkynen kirjoittaa otsikolla ”Suur-Suomen asettamat tehtävät nuorisoseuraliikkeelle”.⁷³ Suur-Suomi –termin käyttö on mielenkiintoista, sillä se viittaa pyrkimykseen Itä-Karjalan liittämistä Suomeen.⁷⁴ Radikaaleimmillaan Suur-Suomi –aatteen kannattajat olisivat halunneet liittää Suomeen myös alueita Pohjois-Norjasta –ja Ruotsista.⁷⁵ Suur-Suomi –aate ei ollut pelkästään pienen piirin suosiossa, vaan etenkin jatkosodan alkuvaiheessa se oli varsin yleistä koko kansan keskuudessa.⁷⁶ Suur-Suomi –ajattelu tuntui todennäköisesti realistisemmalta Suomen joukkojen edettyä jatkosodan hyökkäysvaiheessa pitkälle kohti itää. Tynkkynen oli Nummisen mukaan Suur-Suomi –aatteen kannattaja, mikä selittää hänen halunsa kirjoittaa aiheesta myös Pyrkijään. Siitä, oliko Suur-Suomi –aate yleisemminkin nuorisoseuraliikkeen piirissä suosittu, ei ole tietoja. Innokkaina kotiseutuihmisinä nuorisoseuralaiset ovat hyvinkin saattaneet innostua heimoaatteesta ja sukulaiskansojen liittämistä Suomeen, olisihan se avannut

⁷¹ Numminen 2011 (osa 4) 471-473.

⁷² esim. Pyrkijä 10/43, 265-266. (Vilho Tynkkynen)

⁷³ Pyrkijä 15-16/41, 189. (Vilho Tynkkynen)

⁷⁴ Näre & Kirves 2014, 8-9.

⁷⁵ Näre & Kirves 2014, 11.

⁷⁶ Silvennoinen 2014, 28-30.

nuorisoseuroillekin uuden mahdollisen toiminta-alueen. Yleinen ilmapiiri suomessa oli sodan alkaessa optimistisempi. Sodan ei uskottu kestävän pitkään ja tätä uskoa vahvisti syksyn 1941 hyvä sotamenestys. Vielä loppuvuodesta 1941 Pyrkijänkin kirjoituksissa uskottiin nopeaan rauhaan ja pohdittiin jo nuorisoseuratyön sodanjälkeistä tulevaisuutta ja toiminnan tärkeyttä.⁷⁷

Aivan kuten talvisodankin aikana, Pyrkijässä jatkettiin edelleen työtä yleisen ilmapiirin pitämiseksi korkealla. Koko sodan ajan julkaistiin Pyrkijässä kirjoituksia, joissa painotettiin toiminnan jatkumisen tärkeyttä, erityisesti sodan poikkeusoloissa.⁷⁸ Jatkosodan aikana herättiin nuorisoseuraliikkeen piirissä myös huoleen niistä nuorista, jotka sotavuosien kuluessa kasvavat aikuisuuteen.⁷⁹ Kirjoittajat kokivat tärkeäksi saavuttaa erityisesti näitä nuoria toiminnan piiriin. Eräs tällainen kirjoitus julkaistiin Pyrkijässä 1-2/42. Siinä kirjoittaja vetoaa paikallisseurojen aikuisiin jäseniin ja toteaa, ettei sota-aika tai kiire ole riittäviä syitä nuorille suunnatun toiminnan laiminlyömiselle:

”Sota alkoi syksykesällä 1939 ja niin ollen se on jo kestänyt kolmatta vuotta. Tämä on pitkä aika nuorten ihmisten elämässä. Monet, jotka silloin olivat varhaisnuoria, ovat nyt jo aikuisia. Paljoa ei tarvitse tarkkailla heidän elämänsä, kun huomaa, kuinka irrallisia olentoja he ovat. He uhkaavat jäädä aivan osattomiksi elämän ihanteellisista arvoista, jotka tekevät nuoruuden nuoruudeksi. [...] Meidän on kuultava nuorten hätähuudot ja kun me kuulemme, velvoittaa se meitä panemaan nuorisoseuramme ja niiden opintokerhot vireään toimintaan. Emme saa sanoa että emme jouda, sillä nykyinen aika vaatii meiltä niin paljon työtä. Se on kyllä totta, mutta mitä varten sitten ponnistelemme, jos emme huolehdi nuorisosta, joiden käsiin kerran kaikki annetaan.”⁸⁰

Samaan aihepiiriin liittyivät kirjoitukset, joissa korostettiin siveellisen ja yhteiskunnallisen kasvatuksen merkitystä. Viljami Puntanen kirjoittaa Pyrkijässä 3-4/42 siitä, kuinka sodan aikana, mutta etenkin tulevana murroksen aikana nämä ihanteet tulevat olemaan ensisijaisen tärkeitä. Puntanen tuntuu kirjoituksessaan ennakoivan hyvin niitä muutoksia, joita suomalainen yhteiskunta sodan jälkeisinä vuosikymmeninä tuli kokemaan. Hän kokee, että yhteiskunnallisten muutosten pyörteissä nuorten yhteiskunnallisen kasvatuksen tulisi nousta toiminnan keskiöön. Tähän

⁷⁷ esim. Pyrkijä 19-20/41, 237. (Waldemar Rantaoja)

⁷⁸ Pyrkijä 5/43, 134. (M.E. Mäki)

⁷⁹ esim. Pyrkijä 5/43, 132-133 + 152-153. (Aimo Wuorinen)

⁸⁰ Pyrkijä 1-2/42, 14. (Vilho Tynkkynen)

yhteiskunnalliseen kasvatukseen Puntanen toivoo muun muassa opetusta sekä kunnallisen, että valtakunnan tason yhteiskunnan toiminnasta. Hän päättää kirjoituksensa:

”Me voimme rauhallisin tunnoin ottaa ajan virtaukset kasvatusjärjestönä vastaan vasta silloin, kun tiedämme, että järjestömme jäsenet voivat itsenäisesti tehdä valintansa, hyväksyä sen mikä on hyvää oloihin sopivaa, mutta tuomita sopimaton. Tällaista arvostelukykystä nuorisoa isänmaamme nyt ja tulevaisuudessa tarvitsee.”⁸¹

Puntasen kirjoitus vaikuttaa nuorisoseuraliikkeen piirissä varsin edistykselliseltä, sillä vaikka koko järjestön ideologia nojasi kansansivistykseen, etenkin nuorison osalta, oli tähän ideologiaan ikään kuin sisään kirjoitettuna, että tämä sivistys ja valistus olisi ikään kuin ylhäältä annettua. Tämä oli oikeastaan ensimmäisiä kertoja, kun Pyrkijässä peräänkuulutettiin nuorison itsenäistä päätöksentekokykyä ja kykyä toimia yhteiskunnassa, vaikka puhuttaessa nuorisoseura-aatteesta usein juhlallisesti puhuttiin hyvien ihmisten ja kansalaisten kasvattamisesta. Yleisemmin liikkeen piirissä nuorten liikaa yhteiskunnallista, ja varsinkin poliittista aktiivisuutta katsottiin ennemminkin pahalla ja sen nähtiin vaikuttavan negatiivisesti nuorten ja nuorten aikuisten kehitykseen. Tätä nuorisoseuraliikkeen ja politiikan suhdetta tarkastelen lähemmin tutkimukseni neljännessä luvussa.

2.4. Jälleenrakennuksen aika

2.4.1 Henkinen jälleenrakennus

Toinen maailmansota päättyi Suomen osalta huhtikuussa 1945. Jo edellisenä syksynä oli saavutettu rauhansopimus Neuvostoliiton kanssa.⁸² Tämän rauhansopimuksen kovat ehdot asettivat suomalaisen yhteiskunnan suurten haasteiden eteen. Toisen maailmansodan jälkeen Suomi sai maksettavakseen suuret sotakorvaukset. Menetettyjen alueiden asukkaat piti sijoittaa uudelleen, tuhoutuneet kodit jälleenrakentaa ja teollisuutta tehostaa, jotta sotakorvausten maksu saatiin käyntiin. Olosuhteet, jotka pahimmillaan olisivat voineet lamauttaa koko maan, osoittautuivat lopulta eduksi, sillä kansa saatiin liikkeelle, teollisuus kasvuun, työllisyys nousuun ja sotakorvaukset maksettua.⁸³

⁸¹ Pyrkijä 3-4/42, 44. (Viljami Puntanen)

⁸² Häikiö 2005, 1093.

⁸³ Meinander 2006, 196.

Suomen jälleenrakennusvaihetta leimaa Antero Holmilan ja Simo Mikkosen mukaan yleisessä historiakäsityksessä paradoksi.⁸⁴ Toisaalta jälleenrakennusvaihe nähdään usein suomalaisten yhteishengen kulminoitumispisteenä, jossa koko kansa antoi panoksensa maan jälleenrakennukseen. Toisaalta pitkään vaiettiin sotatraumoista, mielenterveyden ongelmista ja evakkojen kohtaamasta syrjinnästä. Yhtenäinen kansallinen kertomus ei jätä tilaa erilaisten tunteiden kakofonialle, aina toivosta vihaan ja katkeruuteen, joka Suomalaisessa yhteiskunnassa sodan jälkeen vallitsi.⁸⁵ Myös tämä henkinen jälleenrakennus on tärkeä osa rauhaan paluun prosessia. Jenni Kirves kirjoittaa henkisen toimintakyvyn säilyttämisen merkityksestä traumasta selviytymisessä. Kirveksen mukaan mielekkään ja merkitykselliseksi koetun tekemisen löytäminen, sekä sisällön saaminen elämään näyttelevät tässä suurta roolia.⁸⁶ Hän siteeraa traumasta toipumisesta kirjoittanutta Matti Kuusta:

”Trauman jälkeen paras lääke oli ja on toiminta. Kyky löytää tekemättömät työt. Terve itsetunto. Perustyytyväisyys. Kekseliäisyys. Nauru yhteiselle ruikutukselle. Mielen, kielen ja ruumiin irrottelu. Usko huomispäivään, parempaan tai pahempaan.”⁸⁷

Näihin Kuusen teeseihin vastaa periaatteen tasolla täysin nuorisoseurojen toiminta, joten ei ole ihme, että nuoret suurena joukkona liittyivät järjestöön sodanjälkeisinä vuosina. Nuorisoseuraliikkeen piirissä koettiin, että nuorisoseura-aatteesta ja sen mukaisesti toiminnasta löytyi vastaus merkityksen kokemuksen ja mielekkään tekemisen tarpeeseen. Nuorisoseuraliikkeessä koettiin, että sota oli koetellut erityisesti nuorison sieluja ja he pitivät omaa rooliaan nuorison henkisessä jälleenrakennuksessa ja kasvussa merkittävänä. Aiheesta kirjoittaneen Matti E. Tuomaalan mukaan nuorisoa ei itsessään voi syyttää laskeneista moraalikäsitteistä. Hän näkee monipuolisen harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan nuorison henkistä hyvinvointia edistävänä ja elvyttävänä tekijänä ja nuorisoseuraliikkeen tässä työssä tärkeänä toimijana.⁸⁸

⁸⁴ Holmila & Mikkonen 2015, 19.

⁸⁵ Holmila & Mikkonen 2015, 22.

⁸⁶ Kirves 2015, 257-258.

⁸⁷ Kuusi 1994, 56.

⁸⁸ Pyrkijä 3/48, 76. (M.E. Tuomaala)

Talvi- ja jatkosota muuttivat nuorisoseuraliikkeen toimintaympäristöä melko radikaalisti, mutta tämä muutos oli pääasiassa tilapäinen ja liittyi sodan poikkeusoloihin. Sodan jälkeen nuorisoseurojen piti koota rivinsä uudelleen. Rintamalta palanneet naiset ja miehet eivät välttämättä olleet valmiita ottamaan sotaa edeltäneitä toimiaan hoidettavakseen ja paljon aktiivisia toimijoita oli kaatunut rintamalla. Kaikki keskusjärjestöt ja Suomen Nuorison liitto olivat toimineet koko sodan ajan, tosin aiempaa rajallisemmin resurssein, ja olivat sodan jälkeen valmiita jatkamaan toimintaansa. Toimintaa jatkettiin sodan jälkeen ulkoisesti pitkälti vanhoissa uomissaan, vaikka paljon aktiivisia toimijoita olikin menetetty. Sodan koettelemukset ja seuraukset suomalaista yhteiskuntaa kohtaan laukaisivat kuitenkin sodan jälkeen niin nopean taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen, että nuorisoseuraliikkeen piti reagoida.

2.4.2. Sota-ajan nuoriso ja toiminnan tila

Jaakko Numminen kirjoittaa nuorisoseurojen toimintaympäristön muuttuneen sodan jälkeen. Nummisen mukaan järjestölle avautui uusia toimintamahdollisuuksia esimerkiksi suojeluskuntien ja lottajärjestön lakkauttamisen jälkeen, jolloin kilpailu jäsenistä näiden järjestöjen kanssa loppui. Sodan aikana kansalaistoiminta oli keskittynyt maanpuolustustoimintaan. Kirkonkylillä syrjäisemmällä seuduilla nuorisoseura oli usein ainoa olemassa oleva toimintakanava, joten oli luonnollista, että ihmisten aktiivisuus näillä seuduilla koitui paikallisten nuorisoseurojen hyväksi.

Toinen Nummisen mainitsema muutos liittyi sota-ajan nuorisoon, joka etsi sodan jälkeen keinoja elää menetettyä nuoruuttaan. Myös tähän nuorisoseura tarjosi monilla paikkakunnilla hyvän toimintakanavan.⁸⁹ Tämän seurauksena nuorisoseurojen jäsenmäärät kääntyivät toisen maailmansodan jälkeen nousuun ja vuonna 1946 jäseniä oli enemmän kuin koskaan aiemmin. Jäsenmäärän kasvu voidaan nähdä osana laajempaa kehitystä, jossa järjestötoiminta kasvatti suosiotaan ja erilaisia järjestöjä perustettiin vuosina 1945-1949 noin 2700 järjestön vuositahdilla.⁹⁰ Jäsenmäärän kasvu herätti keskustelua myös nuorisoseuraliikkeen taloudellisesta tilanteesta, sillä jäsenmäärän kasvaessa ja toiminnan laajentuessa myös liikkeen menot nousivat merkittävästi. Yksi suurista menoeristä oli esimerkiksi kasvanut päätoimisen työvoiman tarve.⁹¹ On mielenkiintoista,

⁸⁹ Numminen 2011 (osa 5), 26-27.

⁹⁰ Siisiäinen 1988, 66.

⁹¹ Esim. Pyrkijä 2/48, 49, 51 (nimim. ”K.H.”) ja Pyrkijä 9/48, 214. (Paavo Montonen)

että jäsenmäärän yhä noustessa heräsi nuorisoseura-aktiivien joukossa myös keskustelua siitä, kuinka uudet jäsenet saataisiin kiinnostumaan itsensä sivistämisestä eikä ainoastaan huvitoiminnasta. Keskustelussa nousi esiin näkemyksiä, joiden mukaan jäsenissä tärkeää on ensisijaisesti laatu ei määrä, ja että nuoria, jotka eivät sitoudu noudattamaan nuorisoseura-aatetta ei jäädä kaipaamaan.⁹² Huolenaiheena ei ollut ainoastaan kasvavan jäsenmäärän laatu, vaan myös laajenevan toiminnan laatu:

”Meidän täytyy nostaa nuorisoseurojen jäsenmäärä viisinkertaiseksi. Onpa siinä urakka. Mutta se muodostuu vieläkin vaikeammaksi, kun huolehdimme, kuten pitää, siitä ettei työn laajentuessa laatu huonone. Suunnitelma on hyvä, mutta miten se voidaan toteuttaa?”⁹³

Keskustelua herättivät myös sellaiset jäsenet, jotka kuuluivat seuraan vaan osallistuakseen järjestettyyn toimintaan, mutta eivät olleet valmiita osallistumaan toiminnan suunnitteluun tai järjestämiseen. Tällaisetkin jäsenet nähtiin seurojen talouden näkökulmasta tarpeellisina, mutta muutoin ongelmallisina ja epätoivottavina.⁹⁴ Järjestötietoisuudesta Pyrkijään kirjoittanut E.J. Ellilä menee jopa niin pitkälle, että toteaa olemassa olevan ”hyviä ja huonoja jäseniä”. Ellilän mukaan eron näiden hyvien ja huonojen jäsenten välille tekee se, ettei huono jäsen koe tai tahdo kokea nuorisoseura-aatetta omakseen.⁹⁵ Tällainen ajattelutapa ei ollut sodan jälkeen mitenkään uutta nuorisoseuraliikkeen piirissä ja uskon sen nouseva järjestön vahvasta aatteellisesta pohjasta, jonka mukaan kansansivistys oli itseisarvo. Jäsenistön sitoutumisesta nuorisoseura-aatteeseen keskusteltiin esimerkiksi jo ennen sotia, jolloin pohdittiin tulisiko jäsenyyden edellytyksenä olla nuorisoseuramerkin suorittaminen.⁹⁶ Jaakko Numminen kirjoittaa, että sodan jälkeen nuorisoseurojen toiminnassa oli kuitenkin havaittavissa henkinen muutos. Hänen mukaansa jopa perinteisesti nuorisoseura-aatetta korostaneilla Etelä- ja Pohjois-Pohjanmaan alueilla työn aatteellista puolta ei käytännön toiminnassa korostettu yhtä paljon kuin ennen sotia ja tällainen kehitys jatkui myöhempinä vuosikymmeninä. Myöskään itsekasvatuksen ihannetta ei

⁹² Esim. Pyrkijä 10/45, 268. (E.J. Ellilä)

⁹³ Pyrkijä 1/44, 5-7. (Paavo Meriläinen)

⁹⁴ esim. Pyrkijä 3/46, 60. (Lauri Kulmala)

⁹⁵ Pyrkijä 10/45, 268. (E.J. Ellilä)

⁹⁶ Pyrkijä 3/37, 30. (Vihtori Mäkelä)

tuotu esille niin aktiivisesti kuin aiemmin.⁹⁷ Sivistyksen ja nuorisoseura-aatteen merkitystä pohdittiin kuitenkin edelleen laajasti Pyrkijän kirjoituksissa koko tarkasteluvälin ajan, mikä kertoo siitä, että ylemmällä tasolla aate koettiin edelleen merkittäväksi osaksi nuorisoseurojen toimintaa.

2.4.3. Siirtolaiskysymys

Kuten jo aiemmin sodan aikana, nuorisoseuralaisia kehoitettiin Pyrkijän sivuilla ottamaan siirtolaiset ystävällisesti vastaan ja tämä oli yksi keskeisimmistä keskustelunaiheista Pyrkijän kirjoituksissa sodan jälkeisinä vuosina. Aiemmin siirtolaiset olivat eläneet tilapäisesti sijoitettuna, mutta jatkosodan jälkeen siirtolaisten asutuskysymys myös maaseudulla piti saada ratkaistua lopullisesti tilanteen saattamiseksi mahdollisimman normaaliksi. Jo ennen sodan päättymistä valtiovallan taholta annetut lupaukset rintamamiehille, sotaorvoille ja leskille annettavasta omasta maasta ja kodeista pakottivat ryhtymään ripeästi toimiin.⁹⁸ Tämä asutustoiminta ja siirtoväen asuttaminen olivat aihetta tutkineen Antti Palomäen mukaan sotakorvausten ohella yksi Suomen tärkeimpiä sodanjälkeisiä tehtäviä. Hankkeen suuruutta kuvaa se, että ilman maatilaa tai asuntoa oli yli 420000 karjalaista.⁹⁹ Asunto-ongelman ratkaisemiseksi säädettiin vuonna 1945 maanhankintalaki, johon viitataan lyhenteellä MHL. Jo aiemmin talvisodan ja välirauhan aikana oli siirtoväestön pika-asutuslain nojalla rakennettu joitakin tuhansia asutustiloja tai asuntoja, mutta suurin paine siirtolaisten asuttamiseen ajoittui jatkosodan päättymisen jälkeiseen aikaan.¹⁰⁰ Palomäen mukaan vuoteen 1949 mennessä kaikki maaseudulle asutetut siirtolaiset olivat saaneet oman asuintilansa.

Suurin osa maataloutta elinkeinonaan aiemmin harjoittaneista siirtolaisista sijoitettiin eteläisen suomen alueelle. MHL:n nojalla lunastettiin maata jo olemassa olevilta maataloilta ja näillä syntyneille uusille tiloille siirtolaiset perustivat esimerkiksi viljelystiloja, asutusviljelystiloja tai asuntotiloja. Tämän seurauksena pientilojen määrä Suomen maaseudulla lisääntyi merkittävästi. Maanhankintalakia on kritisoitu siitä, että monet sen seurauksena perustetuista tiloista eivät

⁹⁷ Numminen 2011 (osa 5), 33.

⁹⁸ Kähönen 1984, 14.

⁹⁹ Palomäki 2011, 450.

¹⁰⁰ Palomäki 2011, 127.

olleet pitkällä aikavälillä elinkelpoisia. Kun lain nojalla lohkottiin maata jo olemassa olleista suuremmista tiloista, myös suurempien tilojen pinta-alat pienenevät ja elinkelpoisuus laskee.¹⁰¹ Kaikki maanomistajat eivät olleet tyytyväisiä maanluovutuksiin, mikä osaltaan on saattanut aiheuttaa kahnausta myös siirtoväen ja tiloja omistaneiden nuorisoseuralaisten välillä. Palomäki arvioi, että MHL:n mukaisella asutustoiminnalla hidastettiin Suomen kaupungistumista. Tällä oli merkitystä myös nuorisoseuraliikkeelle, joka kärsi myöhemmin kiihtyneestä muuttoliikkeestä. Maanhankintalain ja siirtolaisten asuttamisen vuoksi nuorisoseuraliike sai kuitenkin lisäaikaa ennen kuin kaupungistuminen ja muuttoliike Suomessa todella kiihtyi 1950-luvulta alkaen. Vaikka kaupungistumisen kiihdyttyä monia näistä uustiloista hylättiin, ei pelkästään sitä voida käyttää argumenttina MHL vastaan, sillä sodanjälkeisessä tilanteessa MHL:n merkitys oli todella suuri maaseudun asuntovaikeuksissa kamppailleelle väestönosalle.¹⁰²

Asutuskysymyksen ohella ratkaistavaksi tuli myös karjalaisten siirtoseurojen kohtalo, kun rauhansopimuksen myötä lopulliset alueluovutukset olivat varmistuneet ja saatu tieto siitä, etteivät karjalaiset enää voineet palata kotiseuduilleen. Tämä oli yksi keskusseurojen päätehtävistä sodan jälkeen. Kuten koko sodan ajan, nuorisoseurat kokivat myös sodan jälkeen vastuuta karjalaisten siirtolaisten kotouttamisesta Kanta-Suomeen. Jaakko Nummisen mukaan Suomen Nuorison Liitto linjasi vuoden 1945 vuosikokouksessaan, että parhaiten karjalainen henki säilyisi, jos karjalaisten nuorisoseurat jatkaisivat toimintaansa uusilla sijoituspaikkakunnilla. Mikäli siirtoseurat eivät pystyisi jatkamaan toimintaansa, kehoitettaisiin siirtolaisia liittymään jo olemassa oleviin paikallisiin nuorisoseuroihin.¹⁰³ Sodan jälkeen monilla paikkakunnilla toimikin karjalaisia nuorisoseuroja paikallisten seurojen rinnalla. Myöhemmin monien Karjalasta lähtöisin olleiden seurojen toiminta lopulta loppui alkuperäisten jäsenten poistuessa toiminnasta. Tällöin keskusteluun nousi siirtoseurojen liittäminen paikallisiin nuorisoseuroihin.¹⁰⁴ Pyrkijässä julkaistiin sodan jälkeen katsauksia karjalaisten siirtoseurojen toimintaan. Näissä katsauksissa korostettiin karjalaisen hengen säilymistä ja sitä, kuinka ne edustivat siirtolaisille palaa menetetyistä kotiseudusta.¹⁰⁵

¹⁰¹ Palomäki 2011, 452.

¹⁰² Palomäki 2011, 453.

¹⁰³ Numminen 2011 (osa 5), 35.

¹⁰⁴ Numminen 2011 (osa 5), 35-36.

¹⁰⁵ Pyrkijä 10/63, 291. (Allan Ruotsala, pääkirjoitus)

2.4.4. Sisäisiä ristiriitoja

Nuorisoseurojen toiminnassa sodanjälkeinen aika käänsi uuden sivun. Pääpiirteissään toiminnan muodot pysyivät samankaltaisina, mutta kuten Numminen kirjoittaa Yhteisön voima –kirjasarjan viidennessä osassa, oli toiminnassa havaittavissa aatteellisuuden väheneminen sotaa edeltäneisiin vuosiin verrattuna. On mahdollista ja jopa todennäköistä, että jäsenmäärän kasvun seurauksena näin todella tapahtui, mutta Pyrkijässä kehitys oli päinvastainen. Sodanjälkeisinä vuosina aatteellisuus lisääntyi kirjoituksissa huomattavasti. Useat eri kirjoittajat julkaisivat kirjoituksia, joissa peräänkuulutettiin nuorisoseura-aatteen kasvavaa merkitystä ja ajankohtaisuutta myös vallinneessa yhteiskunnallisessa tilanteessa, etenkin maaseudulla ja kirkonkylissä.¹⁰⁶ Tämä saattoi olla reagointia liikkeen johdon puolelta paikallistasolla havaittuun ”maallistumiskehitykseen”. Myös tilanteessa, jossa nuorisoseura-aatteen koettiin menettäneen arvostustaan ruohonjuuritasolla, koettiin liikkeen johdossa, että aatteella oli edelleen paljon annettavaa ja sen juurruttaminen myös sodan runtelemaan nuorisoon oli mahdollista.¹⁰⁷ Tätä perusteltiin nuorisoseuratyön pitkällä historialla ja sillä, että aate on alun perin kansan keskuudesta noussut maanlaajuiseen mittaan.¹⁰⁸ Liikkeen johdossa koettiin, että nuorisoseurojen vahvuus oli niiden paikallistason monipuolisessa toiminnassa. Jokaisen nuorisoseuran toiminnassa oli paikallinen leima ja ne olivat muovautuneet paikallisista tarpeista erilaisten harrastustoimintojen järjestämiseen. Sodanjälkeisessä toiminnassa nuorisoseuraliike joutui tasapainoilemaan kasvavan jäsenmäärän, laajenevan ja monipuolistuvan toiminnan ja aatteellisuuden välillä. Sodan jälkeen nuorisoseurat kaipasivat nuoruuden huvituksia ja periaatteessa nuorisoseurat halusivat näitä huvituksia tarjota, mutta omilla ehdoillaan.

Hankaluuksia syntyi, kun vanhojen nuorisoseura-aktiivien ja uuden jäsenistön näkemykset olivat ristiriidassa toistensa kanssa. Pyrkijän kirjoitukset kuvaavat hyvin tätä vanhojen nuorisoseura-aktiivien näkemystä, jonka mukaan parasta huvia nuorisolle on hyvä ja kehittävä hui, kuten opintopiirit ja luentotoiminta. Myös ruumiillisesti kehittävän toiminnan, kuten erilaisten urheiluharrastusten koettiin olevan hyväksi nuorisolle. Paikallistasolla nuoret kaipasivat musiikkia, tanssia ja saman ikäisten nuorten kohtaamista. Sodan aikana tällainen huvitoiminta oli ollut

¹⁰⁶ Pyrkijä 10/46, 217-218. (Kosti Huuhka)

¹⁰⁷ Pyrkijä 5/46, 115. (Alli Salo)

¹⁰⁸ Pyrkijä 1/46, 22. (Vilho Tynkkynen)

kiellettyä, eikä kohtaamisia esimerkiksi vastakkaisen sukupuolen kanssa juuri ollut. Soraääniä nuorisoseuraliikkeen ja muidenkin ajan nuorisjärjestöjen piirissä herätti sodan jälkeen erityisesti tanssi ja tanssitapahtumien järjestäminen. Tanssiminen oli ollut sodan aikana kiellettyä, mikä toi tanssikiellon purkamisen jälkeen etenkin nuoret sankoin joukoin tanssitapahtumiin.¹⁰⁹ Pirkijässä julkaistiin alkuvuodesta 1947 mielipidekirjoituksia tanssikysymykseen liittyen. Mielipiteitä oli laidasta laitaan ja kiivaimmat kirjoittajat olivat sitä mieltä, että tanssi pitäisi nuorisoseurojen tapahtumissa lopettaa kokonaan. Heidän mielestään tanssilla oli moraalialia rappeuttava vaikutus ja pahimmillaan se voisi johtaa alkoholinkäytön yleistymiseen ja sukupuolitautilien leviämiseen sukupuolimoraalin rappeutumisen myötä. Myötämielisemmät näkivät tanssin harmittomana huvitteluna, eivätkä nähneet syytä lähteä tanssitoimintaa kieltämään.¹¹⁰ Myöhemminä vuosina järjestön jäsenmäärän vähentyessä, tanssitilaisuuksien järjestämisestä tuli myös taloudellinen kysymys, sillä monet seurat saivat tällaisia tilaisuuksia järjestämällä helpotusta heikkoon taloustilanteeseen.¹¹¹ Vaikuttaa siltä, että eri puolilla Suomea paikallisseuroissakin suhtautuminen tanssitoimintaa kohtaan on vaihdellut. Jossakin tanssi on otettu osaksi toimintaa ja toisaalla seurat ovat saattaneet kokonaan pidättäytyä järjestämästä tanssia osana iltamatoimintaa. Yleisin käytäntö tuntuu kuitenkin olleen, että ohjelmallisen toiminnan jälkeen tarjottiin nuorille jonkin verran tanssiaikaa, yleensä rajoitettuna tuntiin tai kahteen. Nuoret halusivat ottaa kiinni sodan aikana menetettyjä nuoruusvuosia ja nuorisoseuroilla oli tällaiselle nuorten yhteiselle huvitoiminnalle olemassa hyvät puitteet.

Sotavuodet ja niitä seurannut jälleenrakennuksen aika merkitsivät suomalaisessa yhteiskunnassa uuteen aikaan siirtymistä. Myös nuorisoseuratyössä tämä tarkoitti yhden ajanjakson päättymistä ja siirtymistä aikaan, jolloin yhä harvempi suomalainen asui maaseudulla. Nuorisoseura-aatteen asema herätti kysymyksiä. Myös moraalikysymykset nousivat laajaan keskusteluun ja huoli sota-aajan nuorisosta heräsi. Tulevina vuosikymmeninä nuorisoseuraliike joutui yhä enenevässä määrin pohtimaan periaatteitaan ja toimintatapojaan, sekä sitä mihin suuntaan liikettä haluttiin viedä. Pinnalla olivat myös huoli maaseudun ja nuorisoseuraliikkeen tulevaisuudesta, mikä herätti keskustelua nuorisoseuraliikkeen johdossa.

¹⁰⁹ Kallioniemi 2003, 82.

¹¹⁰ Pirkijä 1/47, 26 (Useita kirjoittajia), 2/47, 52. (Useita kirjoittajia)

¹¹¹ Pirkijä 5/57, 130. (nimim. "Veteraani")

3. Maalta kaupunkiin

3.1. Muuttoliike yhteiskunnallisena ilmiönä

Kaupungistumiskehitys Suomessa alkoi jo keskiajalla¹¹², ja hitaasti kiihtyvä kehitys lisääntyi 1700-luvulta alkaen.¹¹³ Eri asteista kaupungistumiskehitystä oli siis Suomessakin tapahtunut jo aiemmin, vaikka laajamittaisempi muuttoliike maalta kaupunkiin alkoikin Suomessa vasta sodan jälkeisinä vuosina. 50-luvun kuluessa muuttoliike maalta kaupunkiin kiihtyi¹¹⁴ vaikka vielä 1950-luvun lopulla kaksi kolmesta suomalaisesta asui maaseudulla.¹¹⁵ Muuttoliike maalta kaupunkiin saavutti huippunsa 1960-luvulta alkaen.¹¹⁶ Muuttoliikkeellä on ollut monenlaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Yhtenä näistä vaikutuksista on pidetty maaseudun merkityksen vähentymistä ja maaseudun suoranaista autioitumista 1900-luvun jälkipuoliskolla. Maaltamuuton ja yhteiskunnan kaupungistumisen vaikutuksia on tutkittu paljon esimerkiksi sosiologian piirissä. Tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota esimerkiksi siihen, että verrattuna muihin Euroopan maihin, suomessa kaupungistuminen kiihtyi vasta varsin myöhäisessä vaiheessa.¹¹⁷

Kun sotakorvaukset oli 1950-luvulla saatu hoidettua, Suomen metalliteollisuus oli kehittynyt mittavaksi voimavaraksi jonka tuotteet kiinnostivat myös ulkomailla.¹¹⁸ Sotienjälkeisen nopean kehityksen seurauksena tapahtui muutos pienviljelyvaltaisesta agraariyhteiskunnasta teollisen yhteiskunnan kautta palveluyhteiskuntaan, huolimatta aluepoliittisista toimista joita toteutettiin vuosina 1945-1974, ja joiden tarkoitus oli hidastaa maaseudun autioitumista ja alueiden eriarvoistumista.¹¹⁹ Näiden yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten seurauksena vahvistui muuttoliike maalta kaupunkiin, mikä näkyi kaupunkien asukasmäärien kasvuna. Pyrkijässä ounasteltiin maaltamuuton kiihtyvän sodan jälkeen jo alkuvuodesta 1944.¹²⁰ Maalta kaupunkiin suuntasivat etenkin nuoret ihmiset, kun tilanne kehittyi sellaiseksi, ettei

¹¹² Vahtola 2003, 410.

¹¹³ Vahtola 2003, 209.

¹¹⁴ Esim. Helsingin väkiluku kaksinkertaistui vuosien 1945-1960 välisenä aikana (Malinen 2013, 32.)

¹¹⁵ Korhonen 2003, 94.

¹¹⁶ Meinander 2006, 198.

¹¹⁷ Vahtola 2003, 411.

¹¹⁸ Kokko, Koskesta voimaa -projekti [<http://www15.uta.fi/koskivoimaa/tyo/1940-60/metalliteollisuus.html>](luettu 27.12.2016).

¹¹⁹ Aro 2007, 372.

¹²⁰ Pyrkijä 1/44, 20-21. (Onni Seppälä)

pientilavaltainen maaseutu pystynyt työllistämään kaikkia työikäisiä. Maaseudun koulutus- ja harrastusmahdollisuudet olivat heikommat kuin kaupungeissa ja teollisuuskeskusten ympäristöön syntyneissä asutuskeskuksissa, mikä ajoi nuorta väestöä etsimään koulutusta ja töitä asutuskeskuksista.¹²¹ Samoihin aikoihin alkoi kehitys, joka johti lopulta hyvinvointiyhteiskunnan rakentumiseen seuraavien vuosikymmenten aikana.¹²² Nuorisoseuraliike joutui yhteiskunnallisten muutosten edessä tarkastelemaan oman toimintansa perusedellytyksiä uudestaan.

50- ja 60-luvuilla kiihtyneestä muuttoliikkeestä on käytetty eri yhteyksissä useita nimityksiä. Neutraaleimpia nimityksiä ovat kaupungistuminen ja maalta muutto, jotka kuvaavat väestön siirtymistä maaseudulta kaupunkiin yhteiskunnan rakennemuutoksen myötä. Tarkastelemisani kirjoituksissa toistuu kuitenkin melko usein huomattavasti arvolutautuneempi ilmaisu, *maaltapako*. Maaltapaon käsite on mielenkiintoinen, sillä jo sana itsessään sisältää hyvin selkeän negatiivisen merkityksen, joka ei jätä juuri tulkinnanvaraa kirjoittajan suhtautumisesta muuttoliikkeeseen. Maaltapako-käsitteen käyttö kertoo jotain olennaista siitä, miten nuorisoseuraliikkeen piirissä toimineet aktiivit kokivat muuttoliikkeen ja sen vaikutukset. Sen lisäksi että maaltapako viittaa muuttoliikkeeseen negatiivisena ilmiönä, voi siitä tulkita myös kritiikkiä niitä lähtijöitä kohtaan, jotka hylkäävät kotiseutunsa. Yleisesti muuttoliikettä on tutkittu lähinnä sen konkreettisten vaikutusten ja kehityslinjojen kautta ja vähemmälle huomiolle on jäänyt se, miten ilmiöön on suhtauduttu eri aikoina. Myös Pyrkijän teksteissä tapa puhua muuttoliikkeestä muuttui 50- ja 60-lukujen kuluessa positiivisempaan suuntaan ja muuttoliikkeestä käytettiin vuosikymmenen loppua kohti vähenevässä määrin nimitystä maaltapako.

Maaltapaon käsitteen syntyä ja kehitystä ei ole tutkittu, joten tarkkaa tietoa siitä mistä ilmaisu on käyttöön tullut, ei ole. On mielenkiintoista, kuinka nopeasti termi yleistyi nuorisoseura-aktiivien kirjoituksissa ja kuinka perinpohjaisesti teemaa ruodittiin sen tarkemmin varsinaisesti koskaan määrittelemättä käsitettä. Kirjoittajat tuntuvat ottavan maaltapako-ilmaisun melko valmiina, sitä juurikaan pureskelematta. Siitä huolimatta, että teemaa pidettiin kirjoituksissa esillä ja niissä ongelman koettiin vain pahentuvan, ei Pyrkijässä kirjoituksissa käytetty tarkasteluvälillä

¹²¹ Numminen, 2011 (Osa 5), 72.

¹²² Uljas 2012, 17.

minkäänlaisia lukuja kertomassa ongelman todellisesta suuruudesta tai muuttajien määrien kehityksestä. Tämän valossa voisi siis olla aiheellista pohtia myös sitä, oliko maaltapako aiheellinen huolenaihe asian noustessa yleiseen keskusteluun toisen maailmansodan jälkeen, vai syntyikö asiasta kirjoittajille ongelma vasta kirjoittelun kautta, kun se alkoi ruokkia ajatusta ilmiön suuruudesta ja sitä kautta ilmiötä mahdollisesti herkistyttiin näkemään enemmän myös omassa lähiympäristössä. Jotta maaltapaon muodostumista ongelmaksi voisi tarkemmin tutkia tästä näkökulmasta, pitäisi päästä lähemmäs käsitteen tulemisesta yleiseen käyttöön ja sitä millaisissa yhteyksissä termiä on käytetty ensimmäisiä kertoja.

3.2. Nuorisoseurat ja maaltapako

Nuorisoseuraliikkeen pää-äänenkannattajassa, Pyrkijässä julkaistiin vuosina 1945-1962 paljon erilaisia kirjoituksia joissa kommentoitiin alkanutta maaltapako ja otettiin kantaa ilmiön vaikutuksiin. Muuttoliikettä käsitelleet kirjoitukset olivat koko tarkasteluvälillä selkeimmin esiin nousseet keskustelunaihe. Heti sodanjälkeisistä vuosista alkaen ja jatkuen 50-luvun alkuun, oli lähes kaikkien asiasta kirjoittaneiden kanta muuttoliikkeeseen negatiivinen. Aiheeseen kantaa ottaneet kirjoittajat olivat pääosin nuorisoseuraliikkeen aktiivisia toimijoita, SNL:n johtohahmoja sekä yhteiskunnallisia vaikuttajia. Heidän kannanotoistaan voi päätellä, että huolta herätti erityisesti nuoren maalaisväestön siirtyminen maalta kaupunkiin. Tämä nähtiin uhkana, joka vaaransi maaseudulle ominaisen elämäntavan tulevaisuuden sekä nuorison sivistyksen ja siveyden. Vahvasti perinteisiin nojanneessa nuorisoseuraliikkeessä yhteiskunnassa puhaltaneet uudet tuulet herättivät muutosvastarintaa ja kirjoituksissa nousee usein kaipuu menneeseen aikaan. Kati Mikkola on pohtinut väitöskirjassaan ”Tulevaisuutta vastaan” suomalaisten suhtautumista yhteiskunnan muutoksiin. Mikkola aloittaa tarkastelunsa 1800- ja 1900-lukujen taitteesta, mutta hänen havaintonsa suomalaisten keskuudessa esiintyneen muutosvastarinnan yleisyydestä voidaan liittää myös tähän tarkasteluun. Mikkolan mukaan hänen kyselyaineistossaan erityisen vahvasti muutosta tuntuivat vastustavan ”vanhat ihmiset”, joiden näkemyksiä lähes poikkeuksetta myös oman aineistoni kannanotot edustavat.¹²³ Nuorisoseuraliikkeen korkeamman tason toimijat ja Pyrkijään kirjoittaneet henkilöt olivat jo selkeästi aikuisia tai keski-ikä ylittäneitä ja sen vuoksi heidän äänensä pääsi liikkeen piirissä paremmin kuuluviin. Olisi mielenkiintoista tarkastella nuoremman jäsenistön

¹²³ Mikkola 2009, 298.

ja paikallistason mielipiteitä samojen teemojen tiimoilta ja vertailla heidän suhtautumistaan yhteiskunnan muutoksiin.

Lukemissani kirjoituksissa mielenkiintoisena seikkana nousee esiin se, että maaltapaon ongelmasta kirjoitetaan jo heti jatkosodan päätyttyä vuoden 1945 lehdissä, vaikka muuttoliike ei vielä ollut kunnolla ehtinyt edes kiihtymään.¹²⁴ Pyrkijässä 11-12/38 mainitaan, että maaseutuväestön muuttoa kaupunkiin on pohdittu jo vuonna 1916. Vaikka tällöin ei vielä puhuttu maaltapaosta, voidaan päätellä, ettei mistään aivan uudesta aiheesta siis ollut kysymys ja huolta muuttoliikettä kohtaan oli koettu jo aiemmin. Laajaan keskusteluun aihe kuitenkin nousi vasta toisen maailmansodan jälkeen siitä huolimatta, että siirtolaisväestön sijoittaminen maaseudulle ja uusien tilojen perustaminen hetkellisesti lisäsi sodanjälkeisinä vuosina maalla asuvan väestön määrää kanta-Suomessa. Seuraavien vuosien aikana aihe nousee Pyrkijän kirjoituksissa esiin yhä useammin. Huolta ilmaistaan muun muassa siitä, että maalaisnuoriso hylkää kotiseutunsa maalla ja lähtee huvitusten perässä kaupunkiin.¹²⁵ Teemaa käsitellään tiuhaan yksinomaan aiheelle varatuissa teksteissä, mutta sen lisäksi maaltapako mainitaan useasti myös ohimennen nuorisoseuraliikkeen tulevaisuutta, yhteiskunnan tilannetta ja tarvittavia uudistuksia koskevilla kirjoituksilla.

Se, että maaltapaosta herättiin kirjoittamaan jo ennen kuin muuttoliike maalta kaupunkiin oli varsinaisesti sodan jälkeen edes ehtinyt kiihtyä, merkitsee sitä, että ainakin liikkeen ylemmän tason toimijoiden keskuudessa ymmärrettiin jo melko varhaisessa vaiheessa, että jokin on muuttumassa yhteiskunnassa. Se, että maaltapakoä käsiteltiin useissa kirjoituksissa tutkimukseni tarkasteluvälillä tarkoittaa myös sitä, että asia koettiin nuorisoseuraliikkeen toiminnan kannalta tärkeäksi ja tässä tapauksessa nimenomaan ongelmalliseksi. Nuorisoseuraliikkeen toiminnan painopiste oli ollut aina maaseudulla. Sen vuoksi nuorisoseuratoimijoiden keskuudessa erityistä huolta herätti pelko siitä, että maalaisnuoriso jättää kotiseutunsa ja siirtyy houkutusten perässä kaupunkeihin, sillä siitä saattaisi seurata myös se, että he hylkäisivät nuorisoseurat ja nuorisoseura-aatteen. Nuorisoseuraliikkeen toiminnan kannalta oli tärkeää sitouttaa nuoret

¹²⁴ Vahtola 2003, 409.

¹²⁵ Pyrkijä 3/48, 76. (M.E. Tuomaala)

toimintaan ja saada jäsenistö omaksumaan nuorisoseuraidentiteetti, joka yhdisti heitä muihin nuorisoseuralaisiin.

Nuorisoseuraliikkeen tapauksessa tämä identiteetti oli sitoutuminen nuorisoseura-aatteeseen ja sen mukaiseen elämäntapaan. Nuorisoseuraliikkeen piirissä oli hyvin tyypillistä tehdä jakoa meidän ja muiden välille. Eroa saatettiin tehdä maalaisnuorison ja kaupunkinuorison välillä tai tekemällä selvää asenteellista eroa nuorisoseura-aatetta kannattavien ja niiden välille, jotka aatteen pariin eivät vielä olleet löytäneet. Tämä rajanteko palveli kaikilla järjestön rakenteellisilla tasoilla ryhmäidentiteetin muodostumista. Risto Alapuron mukaan tällaisen ryhmäidentiteetin muodostumisessa, eli ryhmäprosessissa ihmiset joutuvat arvioimaan heitä yhdistäviä tekijöitä, pohtimaan mitä he näistä seikoista ovat mieltä ja tämän pohjalta toimimaan yhdessä tarkoituksensa edistämiseksi.¹²⁶ Nuorisoseurojen jäsenistö oli lähtökohtaisesti hyvin homogeeninen joukko samanlaisista lähtökohdista ja elinympäristöistä tulevia nuoria, joten tällaisen yhteisen identiteetin muodostaminen ei todennäköisesti ollut kovin vaikeaa. Vaikka nuorisoseura-aate olikin koko järjestön yhteinen ohjelma ja jäsenistö lähtökohdiltaan ja taustoiltaan hyvin homogeenista, saattoivat paikallisseurat olla keskenään hyvinkin erilaisia esimerkiksi jäsenistön määrän, toiminnan muotojen, aktiivisuuden ja sijainnin suhteen. Siitä huolimatta paikallisseurajien jäsenet kokivat yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden seurojen jäsenten kanssa. Tämän yhteenkuuluvuuden tunteen syntymistä ja vahvistumista edesauttoivat osaltaan maakunnissa ja valtakunnan tasolla järjestetty yhteistoiminta, joka auttoi luomaan kontakteja muiden paikkakuntien nuorisoseuralaisiin. Muuttoliike murensi tätä nuorisoseuraidentiteettiä ja sen vuoksi liikkeen tulevaisuuden ja jatkuvuuden koettiin maaltapaon vuoksi olevan uhattuna.

Kirjoituksissa korostetaan usein ajatusta siitä, että maaseutunuoriso ja kaupunkilaisnuoriso ovat jollakin ratkaisevalla tavalla erilaisia ja tämä erilaisuus on lähtöisin kasvuympäristöistä, jotka nekin ovat luonteeltaan täysin erilaisia. Maalaisnuorisoon liitetään hyveellisiä piirteitä, kun kaupunkilaisnuorisosta kirjoitetaan etenkin tarkasteluvälin ensimmäisellä puoliskolla usein paheisiin sortuvana ja pinnallisia asioita korostavana.¹²⁷ Pyrkijässä julkaistuissa kirjoituksissa huolta maaltapakoa kohtaan perusteltiin muun muassa sillä, että kaupungissa on vaarallisia houkutus-

¹²⁶ Alapuro 1998, 337.

¹²⁷ Esim. Pyrkijä 3/48, 76. (M.E. Tuomaala)

jotka voivat vetää viattomia nuoria puoleensa.¹²⁸ Tällaisia houkutusia olivat muun muassa alkoholi ja sen mukanaan tuomat muut haitat, sekä tanssi, jolla koettiin valvomattomana ja säätelemättömänä olevan nuorison siveyden kannalta heikentävä vaikutus.¹²⁹ Kun ihminen muutti maalta kaupunkiin hän joutui juurettomuuden tilaan ja tuli siten myös alttiimmaksi kaupungin houkutuksille.¹³⁰ Nuorisoparlamentin kokoontumisesta kertovassa kirjoituksessa maaltapaosta käytetään ilmaisua ”luonnoton”:

”Tehostuvalla toiminnalla voitaisiin saada nuoriso näkemään sen ympäristön arvo johon he kuuluvat ja voitaisiin normaalilla tavalla korjata luonnoton maaltapako.”¹³¹

Tämä kertoo paljon siitä ajattelutavasta, joka ilmiötä kohtaan esiintyi nuorisoseura-aktiivien piirissä. Käytän tässä tutkimuksessa käsitteitä kotiseutu ja maaseutu usein samassa merkityksessä, sillä näin ne näyttäytyivät myös aineistoni kirjoittajille. Maaseutu nähtiin maaseutunuorison luonnollisena ympäristönä, kotiseutuna, ja siinä mielessä sieltä lähteminen oli luonnotonta. Paikallisten nuorisoseurojen oli parlamentin mukaan tehostettava toimintaansa jotta myös nuoret saataisiin huomaamaan tämän ympäristön arvo ja ymmärtämään maaltapaon luonnottomuus. Huoli maaltapaosta koettiin aiheelliseksi myös siksi, että sen katsottiin aiheuttavan monia negatiivisia vaikutuksia sekä maaseudulle, että sen tulevaisuudelle, mutta ensisijaisesti nuorille, jotka olivat tässä tapauksessa lähtevänä osapuolena. Maaltapaon katsottiin heikentävän maaseudun elinvoimaa, kun työkykyiset nuoret lähtevät muualle. Väestön harvetessa myös erilaisten palvelujen pelättiin poistuvan maaseudulta.¹³² Maaltapaon pelättiin myös rapauttavan perinteistä suomalaista talonpoikaista elämäntapaa, joka toistaiseksi oli onnistuttu säilyttämään.¹³³

On mielenkiintoista, että puhuttaessa maaltapaosta esiin nousee pääasiassa nuorten osuus muuttoliikkeessä maalta kaupunkiin. Nuorisoseuraliike ei nimestään huolimatta ollut ainoastaan nuorille ihmisille suunnattu järjestö, vaan jäsenenä oli myös pidemmälle työikään

¹²⁸ Esim. Pyrkijä 1/47, 26. (Useita eri kirjoittajia)

¹²⁹ Esim. Pyrkijä 2/47, 52. (Useita eri kirjoittajia)

¹³⁰ Esim. Pyrkijät 11/47, 278. (Tapani Lemminkäinen) ja 10/59, 320-321. (Allan Ruotsala)

¹³¹ Esim. Pyrkijä 12/45, 352-353. (Nuorisoparlamentin pohdinto)

¹³² Esim. Pyrkijä 8/53, 221-222. (Johannes Virolainen)

¹³³ Pyrkijä 11/51, 278-280. (A.I. Virtanen)

ehtineitä naisia ja miehiä, joten liikkeen toiminnan kannalta nuoret eivät olleet ainoa merkityksellinen ikäryhmä. Esimerkiksi monet paikallistasolla toimintaa ohjanneet ja sen organisoinnista vastuussa olleet olivat nimenomaan aikuisia, joten myös heidän menettämisensä olisi ollut nuorisoseurojen toiminnan jatkuvuuden kannalta haitallista. Se, että kirjottelussa huomio kiinnittyy nimenomaan nuoriin voi johtua esimerkiksi siitä ajatuksesta, että nuoret ovat aikuisia alttiimpia ottamaan vastaan vaikutteita, mutta toisaalta juuri sen vuoksi heidän tapauksessaan jotain oli vielä tehtävissä tilanteen korjaamiseksi.

3.3. Maaltapakoa ehkäisemässä

Pyrkijässä julkaistiin paljon kirjoituksia, jossa eri kirjoittajat tarjosivat näkökulmiaan ja ratkaisuehdotuksiaan maaltapaon ongelmaan. Kirjoittajat ottavat kantaa muun muassa siihen, millaiset seikat aiheuttavat ja kiihdyttävät maaltapakoa ja siihen millaisilla toimilla maaseudun autioitumista voitaisiin ehkäistä sekä siihen, miten nuoret saataisiin pysymään kotiseudullaan. Sen lisäksi, että kirjoittajat kehottivat erityisesti paikallisseuroja ryhtymään toimeen, nousee kirjoituksissa esiin myös keskustelunavauksia siitä, että maaseudun yleisiin oloihin tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota, jotta pelkästään heikommat elinolot eivät olisi ajamassa ihmisiä pois maaseudulta. Heikot elinolot saattoivat olla yksi työntövoima muuttoliikkeessä maalta kaupunkeihin. Maaltapaon ehkäisemiseksi Pyrkijän kirjoituksissa ehdotetut toimenpiteet kertovat siitä, että nuorisoseura-aktiivit kokivat todellisia mahdollisuuksia vaikuttaa muuttoliikkeen kehitykseen.

3.3.1. Elinympäristön vaikutus

Kirjoittajilla tuntuu olevan melko vahva käsitys siitä miksi nuoret halusivat jättää kotiseutunsa. Lähtökohtaisena ajatuksena 40-luvun lopulla ja vielä 50-luvun alussa oli se, että vika ei ole maaseudussa itsessään, sillä sen koettiin olevan nuorille ihanteellinen ja terveellinen kasvuympäristö.¹³⁴ Syyn täytyi siis löytyä puitteista joihin ihmisten oli mahdollista toiminnallaan vaikuttaa. Yhtenä konkreettisenä toimenpiteenä maaltapaon ehkäisemisessä nousi esiin paikallisten nuorisoseurojen toiminnan tehostaminen ja monipuolistaminen. Koettiin, että eräänä

¹³⁴ Pyrkijä 2/55, 42. (Lauri Tuhkanen)

suurena syynä maaltapakoon oli nuorten ikävystyminen alueilla, jotka eivät tarjonneet tarpeeksi virikkeitä, niin koulutus- kuin huvitusmielessä. Luettuaan ja kuultuaan muualla odottavista mahdollisuuksista, nuoret siirtyivät niiden perässä pois kotiseudultaan:

”Eräänä huomattavana syynä kotiseudun jättämiseen on ikävystyminen. Kirjojen, sanomalehtien ja matkailun välityksellä nuori ihminen on saanut tutustua toisenlaiseen, vilkkaampaan ja vetävämpään elämään. Hänen mielestään kotikylässä ei tapahdu kerrassaan mitään. Kaikki päivät ovat samanlaisia, harmaita ja ikäviä. Siksi hän tekee niin kuin sadat ennen häntä, lähtee.”¹³⁵

Nuorisoseuraliike koki velvollisuudekseen ryhtyä toimiin tarjoamalla nuorille enemmän laadukkaita ajanviettomahdollisuuksia. Kirjoituksissa näistä toimista puhutaan yleisenä toiminnan tehostamisena. Nuorisoseurojen toiminnan tehostamisesta ja uudistamisesta keskusteltiin myös silloin, kun puhe oli ylipäänsä liikkeen aseman säilyttäminen ja vahvistaminen¹³⁶, mikä osaltaan kertoo siitä, että maaltapaon lisääntymisen koettiin uhkaavan myös nuorisoseurojen säilyvyyttä. Mitään tarkempaa suunnitelmaa siitä, miten tämä toiminnan tehostaminen tapahtuisi tai miten se käytännössä toteutettaisiin, kirjoittajat eivät tarjoa. Ajan ihmisille yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten suuria linjoja oli mahdoton nähdä ja vielä mahdottomampaa oli käsittää, kuinka laajemmassa mittakaavassa oli kyse koko länsimaisen elämäntavan muutoksesta. Sen vuoksi oli luonnollista, että käsillä olevaan ongelmaan pyrittiin etsimään konkreettisia paikallisen tason ratkaisuja.

Pyrkijän kirjoituksissa maaltapakoa vastustamaan käytiin järkeistämisen ja ilmiön haittapuolien esittämisen kautta. Aulis Salovaara kirjoittaa Pyrkijässä 9/48¹³⁷ ihmisten, erityisesti nuorten taipumuksesta toimia tällaisissa tilanteissa ilman järkeä ja syökyä massan mukana kuin eläimet. Hän vertaa maaltapakoa tulipaloa pakenevaan ihmislaumaan joka lakkaa ajattelemasta omilla aivoillaan ja kulkee massan johdateltavana. Hänen mukaansa maaltapako saattaa alkaa usein yksittäisten ihmisten merkityksettömänä liikkumisena, mutta voi pienilläkin paikkakunnilla nopeasti levitä joukkoliikkeeksi. Salovaaran mukaan näissä tapauksissa syytä ei voi sysätä yksinomaan

¹³⁵ Pyrkijä 2/51, 28. (J. Korho)

¹³⁶ Esim. Pyrkijä 12/62, 394 (Aarre Aunola) ja 3/61, 100-102. (Nuorisoparlamentin pohdinto)

¹³⁷ Pyrkijä 9/48, 206. (Aulis Salovaara)

maaseudun puutteellisten ajanviettomahdollisuuksien tai muiden puutteiden niskoille, sillä usein lähtijöiltä tuntuvat kokonaan puuttuvan ”loogiset motiivit”. Tällainen kirjoittelu antaa ymmärtää, että kaupunkiin muuttavien koettiin lähtevän usein hetken mielihoiteesta, eivätkä he arvioineet kauaskantoisempia seurauksia. Kirjoituksilla haluttiin saada ihmiset tarkastelemaan omaa ja toistensa toimintaa ja tekemään järkeviä päätöksiä, jotta tällaiset perusteella tehdyt, hätiköidyt päätökset voitaisiin välttää. Myös kaupunkielämän huonojen puolien ja maalaiselämän erojen esiin nostamisella haluttiin saada ihmiset ymmärtämään maaseutuelämän hyvät puolet.

Jos jossain koettiin, että heikot elinolosuhteet ja puitteet vauhdittivat maaltapakoa, tarjottiin Pyrkijässä myös konkreettisia neuvoja ja esimerkkiä siihen, miten oman kylän oloja voitaisiin kullakin paikkakunnalla parantaa. Tällaista esimerkkiä annettiin esimerkiksi kirjoituksessa, joka julkaistiin Pyrkijässä 12/49. Kirjoituksessa korostetaan esimerkin kautta yhteishengen merkitystä ihmisten viihtymiselle ja hyvinvoinnille. Lisäksi kirjoittaja nostaa esille, kuinka tässä nimenomaisessa esimerkkinä toimivassa Santarannan kylässä suuri merkitys on hyvin tehdyllä opetustyöllä joka opettaa oppilaat rakastamaan kotiseutuaan ja ymmärtämään että kaupunkielämällä on varjopuolensakin. Kylän asukkaiden oloja oli yhteistuumin parannettu hankkimalla jokaiseen taloon sähkö ja vesijohtovesi. Kirjoittaja päättää kirjoituksensa:

”Nyt ymmärrän miksi tästä kylästä niin harvoin otetaan muuttokirjoja kaupunkiin. Jos kaikkialla muuallakin suomen maalaiskylissä olot järjestettäisiin siihen tapaan kuin santarannan kylässä, niin maaltapaon ongelmaa ei meillä olisikaan.”¹³⁸

Hieman erilaisesta ja laajemmasta näkökulmasta maaltapaon ongelmaa lähestyi Johannes Virolainen kirjoituksessaan, joka julkaistiin Pyrkijässä 8/53.¹³⁹ Virolainen näkee ongelman taustalla yhteiskunnallisen tilanteen jossa pientilavaltainen maaseutu ei enää sellaisenaan elätä ihmisiä. Tämä oli suoraa seurausta sodanjälkeisen maanhankintalain vaikutuksista. Virolainen ei siis pidä pääasiallisena huolenaiheena mitään sellaista ongelmaa johon vaikkapa nuorisoseurat voisivat pelkästään omalla toiminnallaan tuoda ratkaisun. Virolainen kirjoittaa tilanteen vaativan kaupunkien ja maaseudun yhteistoimintaa, sekä aluepoliittisia toimia, joiden yhtenä tehtävänä olisi

¹³⁸ Pyrkijä 12/49, 293-294. (K.J. Laurila)

¹³⁹ Pyrkijä 8/53, 221-222. (Johannes Virolainen)

muun muassa tuoda teollisuutta myös maaseudulle ja tehostaa, sekä parantaa pienviljelyn edellytyksiä esimerkiksi jakamalla tiloille metsää ja siten vähentää työperäistä maaltapakoa.

3.3.2. Vaikuttamista valistuksella

Kirjoitukset on suunnattu laajalle kohderyhmälle ja yleensä samassa kirjoituksessa saatettiin pyrkiä puhuttelemaan monenlaisia lukijoita maaltapako-asiassa. Tämä oli mahdollista, sillä pyrkijöitä lukivat sitä tilaavissa kotitalouksissa eri-ikäiset ihmiset, sekä vanhemmat, että nuoret. Lisäksi Pyrkijää luettiin aktiivisesti paikallisseurojen johtokunnissa, joten lehti oli tehokas tapa välittää tietoa ja herättää keskustelua. Osaltaan kirjoittelulla pyrittiin herättämään toiminnan halu paikallisseurojen toimijoissa ja pyrkiä sitä kautta muutokseen, toisaalta taas monissa kirjoituksissa pyrittiin välittämään nuorison vanhemmille suunnattu viesti siitä, miten maailmalle pyrkivien nuorten kanssa tulisi menetellä ja esimerkiksi kehoitettiin välttämään ns. ”pakkovaltaa” kasvatustyössä.¹⁴⁰ Eräs tärkeä viesti vanhemmille on, että nuorten tulee antaa tehdä omat virheensä, vaikka sen vaikealta tuntuukin ja todetaan, että fikset maaseudun nuoret kyllä yleensä lopulta ymmärtävät omat virheensä ja palaavat kotiin ennemmin tai myöhemmin. Eräässä tarinassa on esimerkki äidistä, joka ymmärtämättömyyttään yrittää estää itsepäisesti poikaansa lähtemästä kaupunkiin, mikä ainoastaan vahvistaa pojan halua lähteä kaupunkiin vastoin äitinsä tahtoa.¹⁴¹ Tällaisia esimerkin kaltaisten nuoren ja vanhempien välisten ristiriitatilanteiden syntymistä haluttiin vanhemmille kohdistetulla sanomalla ehkäistä.

Eniten kirjoittelulla ja keskustelunavauksilla pyrittiin kuitenkin vaikuttamaan nuoriin, joiden koettiin olevan maaltapaon ehkäisemisen kannalta kaikkein kriittisin ryhmä. Monissa kirjoituksissa nuoriin yritettiin vaikuttaa järjen keinoin ja perustellen maaseudulla asumisen etuja. Joissakin kirjoituksissa vaikuttamiskeinoina käytettiin myös mielikuvia ja jopa pelottelua. Hyviä esimerkkejä tällaisesta mielikuvilla ja pelottelulla vaikuttamisesta ovat muun muassa opettavaiset tarinat, joissa juoni noudattelee yleensä melko samaa kaavaa. Tarinoissa maalta kotoisin oleva nuori päättää lähteä maaseudulta kaupunkiin melko harkitsemattomasti ja vanhempien neuvoja kuuntelematta. Retki päättyy yleensä huonosti ja nuori palaa takaisin kotiin myöntäen toimineensa tyhmästi ja

¹⁴⁰ Esim. Pyrkijä 3/54, 72-73. (Lauri Pautola)

¹⁴¹ Pyrkijä 5/54, 145-146. (Väinö Pelkonen)

ymmärtävänsä nyt, että hänen paikkansa on maalla.¹⁴² Nuoriin vedotaan myös ajatuksella suremaan jäävistä vanhemmista, jotka nuorten lähdettyä joutuvat yksin pitämään huolta kotitilasta.¹⁴³

Myös paikallisseuroilla koettiin olevan paljon vaikutusmahdollisuuksia maaltapaon ehkäisemisessä. Nuorisoseurojen toiminnan tehostamisella ja houkuttelemalla nuoria mukaan henkilökohtaisen käännytystyön kautta¹⁴⁴ olisi mahdollista saada nuoret hylkäämään kaupunkielämän perusteeton ihailu ja sitouttamalla heitä nuorisoseurojen aktiiviseen toimintaan olisi mahdollista sitoa heidät tiukemmin myös kotiseutuunsa. Kotiseudun merkitys ja nuorten kiinnittyminen kotiseutuunsa koettiin nuorisoseuratyössä tärkeäksi, sillä kotiseudun katsottiin olevan elämän perusta ja määrittävän sitä kuka henkilö on.¹⁴⁵ Sen vuoksi monilla paikkakunnilla nuorisoseura-aktiivit olivat innokkaina mukana tekemässä kotiseututyötä. Kotiseututyötä pidettiin myös talonpoikauskulttuurin ja elämäntavan säilyttämisessä tärkeänä työmuotona. Lisäksi kotiseututyön tavoitteena nuorisoseuroissa oli saada nuoriso arvostamaan kotiseutuaan ja sen historiaa.¹⁴⁶ Myös Pyrkijässä julkaistiin kirjoituksia, joissa korostettiin kotiseudun ja kotiseututyön merkitystä. Kotiseututyö oli jo liikkeen varhaisista vaiheista ollut tärkeässä roolissa nuorisoseurojen toiminnassa.¹⁴⁷ Kotiseututyö koettiin konkreettiseksi keinoksi levittää nuorison keskuuteen kotiseuturakkautta joka estäisi heitä karkaamasta kaupunkiin tai ainakin hylkäämästä kotiseutuun pysyvästi.¹⁴⁸

Hyvää yhteishenkeä maaseudulle peräänkuuluttaa Antti Leino tarinassaan, joka julkaistiin Pyrkijässä 9/45. Varsinaisesti Leinon tarina kertoo maaseudun luokkajaosta, joka tekee juopaa ihmisten välille. Tällaisen jaottelun vaikutuksesta tarinan päähenkilön päättää jättää kotiseutunsa ja lähteä kokeilemaan onneaan kaupungissa. Tarinassa talollisten lapset syrjivät keskuudessaan nuorta joka on vain torpanpoika. Tarina päättyy tilanteeseen, jossa kaupunkiin lähtenyt poika vaikeuksien kautta onnistuu pääsemään kaupungissa hyvään työhön. Myöhemmin hän kohtaa kaupungilla yhden niistä pojista, jotka häntä olivat hyljeksineet ja kertoo tälle syistä, jotka johtivat hänen lähtöönsä

¹⁴² Esim. Pyrkijät 5/54, 145-146 (Väinö Pelkonen) ja 11/46, 302-304. (Kirjoittajaa ei mainita)

¹⁴³ Pyrkijä 11/46, 302-304. (Kirjoittajaa ei mainita)

¹⁴⁴ Pyrkijä 1/51, 4. (Jussi Arvola)

¹⁴⁵ Esim. Pyrkijä 8/45, 216. (Erkki Järnfors)

¹⁴⁶ Pyrkijä 11/47, 278. (Tapani Lemminkäinen)

¹⁴⁷ Laine 2016, 168.

¹⁴⁸ Pyrkijä 11/47, 278. (Tapani Lemminkäinen)

kotiseudulta. Talollisen poika ymmärtää heidän toimineen väärin ja vakuuttaa, ettei maaseudulla olla enää niin ”tuhmia”. Kaupunkiin muuttanut torpanpoika toteaa tarinan lopussa:

”..pyysi vierastaan sanomaan suoraan siellä kotikylillä, jos tulee kysymys maalta-paosta, että se luokkajako se oli suurin maalta pois ajaja. Ilman sitä olisin vieläkin maalla, sillä rakastan maalaisoloja ja sitä puhtautta joka maalla on havaittavissa”¹⁴⁹

Esimerkki on siinä mielessä mielenkiintoinen, että nuorisoseuraliikettä kritisoitiin ajoittain siitä, että se on enemmän ns. ”paremman väen” liike, vaikka toiminnan tavoitteena toistellaan usein olleen kaiken kansan aktivoiminen mukaan seuratoimintaan. Todellisuudessa on todennäköistä, että monilla paikkakunnilla nuorisoseuran aktiivitoimijoiden joukossa oli mukana melko paljon pääasiassa talollisia ja heidän lapsiaan ja että luokkajako on ollut siinä mielessä voimissaan ja se on saatettu kokea ongelmaksi. Esimerkiksi Virroilla toimineen Toisveden nuorisoseuran pöytäkirjoja ja toimintakertomuksia tarkastellessani huomasin, että niissä toistuvat pääasiassa kylän suurista taloista lähtöisin olleiden nuorten nimet vuodesta ja vuosikymmenestä toiseen.^{150 151} Mikäli luokkajako on joillakin paikkakunnilla ollut voimakasta, on se siis voinut olla myös yksi syy siihen, että nuoret halusivat lähteä koittamaan onneaan kaupungissa. Kokemus luokkajaosta on saattanut olla myös yksi selittävä tekijä, joka on joillakin paikkakunnilla hidastanut tai jopa kokonaan estänyt nuorisoseuratoimintaa laajenemasta, kun toimintaan mukaan tuleminen on koettu hankalaksi, joten siihen puuttumista saatettiin sen vuoksi pitää tärkeänä. Ylipäänsä nuorisoseurojen asiaa ja maaseudun oloja koettiin edistettävän tasa-arvoa edistämällä ja raja-aitoja kaatamalla. Nuorisoseurojen toimintaan haluttiin toivottaa tervetulleeksi kaikki poliittisesta suuntautumisesta tai syntyperästä riippumatta. Useissa teksteissä toistuu ajatus nuorisoseuroista raja-aitojen kaatajana ihmisten väliltä. Tällaisen ajattelun juurruttamisella paikallistason nuorisoseuratyöhön ja sitä kautta yksittäisille ihmisille katsottiin olevan merkittävä rooli myös maaltapaon ehkäisemisessä, sillä kaikkien tasa-arvoa parantavien toimien katsottiin myös parantavan maaseudun yleisiä elinoloja.

¹⁴⁹ Pyrkijä 9/45, 252. (Antti Leino)

¹⁵⁰ Toisveden nuorisoseuran aineisto, Kansanperinteen arkisto.

¹⁵¹ Koiranen & Saikkonen 1998, 190.

3.3.3. Asenteet lientyvät

Muutos kirjoituksissa alkaa näkyä jo hiljalleen 1950-luvun kuluessa, vaikka selvemmäksi se muuttuu vasta vuosikymmenen lopulla. 50-luvun lopulle saakka nuorisoseurakirjoittelussa maaseudun asema nuorisoseuraliikkeen lähtökohtaisena kohdealueena ja kaupunkeja parempana elinympäristönä korostui¹⁵². 50-luvun lopulla näkemykset muuttoliikkeen haitallisuudesta ja tarpeesta maaltamuuton ehkäisemiseksi eivät olleet enää niin yksiäänisiä, kuin vielä tarkasteluvälin alkuvuosina. Nuorisoseuraliikkeen keskuudessa ymmärrettiin ainakin jossain määrin, että yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ovat realiteetti, joihin myös järjestön on mukauduttava mikäli se mieli säilyttää asemansa tai jopa laajentua.¹⁵³ Sen sijaan, että korostettiin kaupunkiasumisen ja muuttoliikkeen negatiivisia puolia, alkoi ilmaantua myös kirjoituksia joissa korostettiin sitä kuinka maaseutu- ja kaupunkialueet ovat toisiaan täydentävä kokonaisuus, joita molempia tarvitaan kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen.¹⁵⁴ Toisaalta tiedostettiin ja lausuttiin ääneen myös se ettei maaseutu kasvuypäristönä ole täysin ongelmaton, ja että esimerkiksi kaupungeissa kulttuurielämä on paljon maakuntia paremmalla mallilla.¹⁵⁵ Sotien jälkeisessä kirjoittelussa ja vielä suurimman osan 50-lukua kirjoituksissa toistui maalaisnuorison käsite, jonka alle kaikki maaseudulta lähtöisin olevat nuoret asetettiin. 60-luvun taitteessa nostettiin esiin myös ajatus siitä, ettei maalaisnuorisokaan ole mikään homogeeninen joukkio tai yhtenäinen massa, vaan Suomen suurien alueellisten vaihtelujen vuoksi myös maaseudun nuoret ovat varsin kirjava joukko hyvin erilaisista lähtökohdista tulevia ihmisiä.¹⁵⁶ Vielä tässäkin vaiheessa kirjoittajien joukkoon mahtui myös henkilöitä, jotka pitivät yhteiskunnan kaupungistumista ja muuttoliikettä asiana, jota piti kaikin mahdollisin keinoin pyrkiä vähentämään. Tämä kertoo siitä, että edes liikkeen johtohenkilöiden ja aktiivitoimijoiden keskuudessa ei oltu täysin yksimielisiä siitä suunnasta, johon piti kulkea ja niistä uudistuksista joihin nuorisoseuraliikkeen piti ryhtyä pystyäkseen vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan vaatimuksiin.

Kun tarkastellaan nuorisoseuraliikkeen suhtautumista yhteiskunnan murrokseen, on hyvä pohtia, millaisena muutos on aikalaisille näyttäytynyt. Eric Hobsbawm kirjoittaa kirjassaan

¹⁵² Esim. Pyrkijä 8/45, 216. (Erkki Järnfors)

¹⁵³ Esim. Pyrkijät 6/57, 162-169 (Jaakko Numminen) ja 11/57, 275-276. (Kosti Huuhka)

¹⁵⁴ Pyrkijä 2/55, 43-46. (L.A. Puntila)

¹⁵⁵ Pyrkijä 3/54, 72-73. (Lauri Pautola)

¹⁵⁶ Pyrkijä 8/59, 252-256. (Kosti Huuhka)

"Äärimmäisyyksien aika" siitä, kuinka kaupungistumiskehitys oli ihmiskunnan siihenastisen historian "suurin ja dramaattisin, nopea ja kaikkia koskettava" muutos. Vaikka Euroopan länsiosissa ja Pohjois-Amerikassa tällaiseen kehitykseen oli totuttu, suurimman osan maailmaa nämä muutokset tavoittivat yllättäen. Ajassa eläneet ihmiset eivät osanneet hahmottaa muutoksen laajuutta ja omassa elinpiirissä se nähtiin vain yksittäisten ihmisten elämässä tapahtuvana muutoksena, vaikka jotkut pysyvää muutosta jo melko varhaisessa osasivatkin ennustaa.¹⁵⁷ Hobsbawmin mukaan muutoksen koko laajuus voidaan nähdä vasta, kun tapahtumia tarkastellaan jälkikäteen, hyvän etäisyyden päästä. Hänen mukaansa tämä vuosisadan jälkipuoliskon "dramaattisin ja kauaskantoisin yhteiskunnallinen muutos" erotti meidän pysyvästi menneestä ajasta ja merkitsi talonpoikaiston kuolemaa.¹⁵⁸

Tästä näkökulmasta nuorisoseuraliikkeen reaktiot ja asenteet maaltapakoa käsittelevissä kirjoituksissa asettuvat parempaan valoon. Kritiikki ja ratkaisuehdotukset ongelman poistamiseksi ovat seurausta siitä, etteivät kirjoittajat voineet ymmärtää muutoksen laajuutta ja pysyvyyttä. Heille muuttoliike näyttäytyi, varsinkin varhaisessa vaiheessa, yksittäisten ihmisten päätöksinä jättää kotiseutunsa ja muuttaa paremman elämän perässä kaupunkeihin. Tästä kumpuavat heidän nimenomaan yksilöihin kohdistuvat ratkaisuehdotuksensa aina maaseudun olojen parantamisesta, oman järjestön toiminnan tehostamiseen. Myöhemmin, kun liikkeen sisällä ymmärrettiin ilmiön maailmanlaajuisuus ja pysyvyys myös kansallisella tasolla, muuttuivat myös asenteet neutraalimmiksi ja hyväksyvämmiksi. Nuorisoseuraliike ei voinut pysäyttää globaalin kehityksen rattaita, vaikka olisi niin halunnut. Ainoa keino, jolla nuorisoseuraliike olisi voinut vaikuttaa asemaansa muuttuvassa yhteiskunnassa, olisi ollut etsiä ratkaisuja siihen, miten liikkeen toimintaa olisi voitu mukauttaa ihmisten muuttuvaan elämäntapaa ja kaupunkiyhteisöön sopivaksi. Tässä kohtaa liike ei onnistunut löytämään uusia toiminnan tapoja tai muotoja, joilla se olisi voinut vastata ihmisten tarpeisiin, vaikka uudistuksia ja muutosta peräänkuuluttavia keskustelunavauksia Pyrkijässä julkaistiinkin. Seuraavassa luvussa tarkastelen nuorisoseuraliikkeen suhtautumista modernistumisen mukanaan tuomiin ilmiöihin ja keskustelua nuorisoseuraliikkeen muuttuneesta yhteiskunnallisesta asemasta, sekä liikkeen muutostarpeista.

¹⁵⁷ Pyrkijä 6/37, 97. (K.D. Salonen)

¹⁵⁸ Hobsbawm 2014, 264-266.

4. Modernisaation lieveilmiöitä

4.1. Nuorisoseuraliike ja kaupungit

4.1.1 Muuttuva toimintaympäristö

Kaupungistumisen seurauksena suomalainen yhteiskunta ja elämäntapa kokivat 1900-luvun puolivälin jälkeen suuren muutoksen. Yhä useampi suomalainen eli maaseudun sijaan kaupungissa ja sai elantonsa muuten kuin viljelemällä maata. Tästä seurasi myös se, että uudenlainen vapaa-ajan käsite tuli suomalaisten elämään ja palvelut olivat saatavilla entistä paremmin. Kaupallisuus lisääntyi ja nousevan elintason myötä ihmisillä oli mahdollisuus ostaa enemmän uusia hyödykkeitä ja palveluita kuin aiemmin. Nuorisokulttuurit rantautuivat Suomeen ja nuoriso aktivoitui politiikan saralla. Kaikki nämä muutokset haastoivat nuorisoseuraliikkeen vahvaan aatteellisuuteen ja perinteisiin nojaavan toiminta-ajatuksen. Pyrkijän kirjoituksissa uuteen yhteiskunnalliseen tilanteeseen sopeutuminen näkyy nuorisoseuraliikkeen roolin pohtimisena ja sen merkityksen korostamisena.¹⁵⁹ Useat eri kirjoittajat toistelevat toistensa perään, että huolimatta siitä, että yhteiskunta muuttuu, on nuorisoseuroilla kuitenkin oma tärkeä paikkansa ja merkityksensä, joka entisestään korostuu, kun ihmisten moraali rapautuu. Koko siihenastisen olemassaolonsa ajan, 1800-luvun lopulta 1950-luvulle liikkeen toiminta-ajatus ja toiminnan muodot olivat pysyneet hyvin samanlaisina. Sen vuoksi monet uudet ilmiöt ja tavat herättivät nuorisoseuralaisten joukossa tietynlaista muutosvastarintaa. Liikkeen sisällä käytiin esimerkiksi paljon keskustelua siitä, millaisia vaikutuksia erilaisilla uusilla ilmiöillä olisi maalaisnuorison moraaliin, siveellisyyteen ja henkiseen tilaan.

Myös Pyrkijän kirjoituksissa nousee myöhemmässä vaiheessa esiin tahto ryhtyä uudistamaan liikkeen toimintaa ja mukautua kehitykseen, kun tilanteeseen oli ehditty tottua ja se oli hyväksytty. Jaakko Nummisen kirjoitti Pyrkijässä 6/57 Suomen ja nuorisoseuraliikkeen tulevaisuudennäkymistä. Nummisella oli mielenkiintoisia näkemyksiä tulevista kehityslinjoista, jotka ovat näin jälkikäteen tarkasteltuina melko paikkansapitäviä. Hän tarkastelee kirjoituksessaan muun muassa väestönkehityksen tulevaisuudennäkymiä, maatalouden asemaa, koulutustason kasvua sekä nuorisoseuraliikkeen toimintamahdollisuuksia. Numminen peilaa nuorisoseuraliikkeen

¹⁵⁹ Esim. Pyrkijät 2/58, 40 (Matti E. Mäki); 3/61, 100-102 (Nuorisoparlamentin pohdinto); 12/62, 394.(Aarre Paunola)

tulevaisuutta siihen, että liikkeellä on olemassa vahva organisaatio ja laaja toimintamuotojen kirjo. Vaikka Numminenkaan ei kaikkia yhteiskunnallisen muutoksen kehityskulkuja osannut ennakoida vaikuttaa hänen kirjoituksensa vaikuttaa monessa mielessä realistisemmalta ja tarkastelee yhteiskunnan tilaa laajemmasta näkökulmasta kuin monet muut kirjoittajat. Hänellä tuntui olevan melko ajantasainen ja laaja käsitys nuorisoseuratyötä kohtaavista haasteista, mutta myös liikkeen mahdollisuuksista. Numminen ymmärsi yhteiskuntarakenteen muutoksen olevan nuorisoseuralle uudistumisen paikka, mutta toisaalta hän näki vahvat traditiot etuna.¹⁶⁰ Numminen pystyi myös näkemään sen, mitä nuorisoseuraliikkeen aseman säilyttäminen olisi vaatinut:

”On varmaa, että jos nuorisoseurat haluavat elää voimakkaina, on niiden pystyttävä toimimaan maakylien ohella myös asutuskeskuksissa.”¹⁶¹

Huolimatta siitä, että yhteiskunta muuttui ja nuorisoseurojen toimintaedellytykset eivät olleet enää entisellään, nuorisoseuraliikkeen parissa toimineet uskoivat edelleen vahvasti Santeri Alkion liikkeeseen juurruttamaan kansansivistyksen aatteeseen, ja kokivat tärkeäksi sen säilymisen hengissä uusia toimintakeinoja etsimällä. Siitä huolimatta, että muuttunut yhteiskunnallinen tilanne hyväksyttiin tosiasiana ja jotkut kirjoittajat toivat esiin tahtoaan lähteä uudistamaan nuorisoseuraliikettä enemmän ajan hengen mukaiseksi¹⁶², ei näillä toiveilla ollut juuri vaikutusta, sillä nuorisoseuraliikkeen suosio ja merkitys laskivat jatkuvasti. Pyrkijä sivulla toistuvat kuitenkin jatkuvasti tekstit joissa vakuutellaan, ettei nuorisoseuraliike ole aikaansa elänyt. Sama väittäjä toistui myös kirjoitusten otsikoinnissa, mikä sai Nummisenkin toteamaan kirjassaan, että tällainen retoriikka vain vahvistaa lukijan käsitystä siitä, että tosiasiasa tilanne oli päinvastainen.¹⁶³ 70-luvulla kaupungistuminen hidastui toteutettujen aluepoliittisten toimien seurauksena¹⁶⁴ ja samalla myös nuorisoseurojen toiminta nosti hieman päätään. Siitä huolimatta toiminta ei saavuttanut enää entistä suosiotaan.

¹⁶⁰ Pyrkijä 6/57, 162-169. (Jaakko Numminen)

¹⁶¹ Pyrkijä 6/57, 162-169. (Jaakko Numminen)

¹⁶² Esim. Pyrkijät 6/57, 162-169 (Jaakko Numminen); 11/57, 275-276 (Kosti Huuhka); 3/61, 100-102 (Nuorisoparlamentin pohdinto) ja 12/62, 394. (Aarre Paunola)

¹⁶³ Numminen 2011 (osa 5), 74.

¹⁶⁴ Aro 2007, 373.

4.1.2. Elämää maalla ja kaupungeissa

Maaseutuun on perinteisesti liitetty sellaisia arvoja, kuten yhteisöllisyys ja solidaarisuus, kun taas kaupunkielämä oli nähty irrallisena ja ihmistä rikkovana - luonnottomana.¹⁶⁵ Myös nuorisoseuraliikkeen piirissä tällaisia argumentteja käytettiin hyväksi, kun muuttoliikkeen suuntautuessa kiihtyvänä virtana kaupunkiin haluttiin tarjota ihmisille syitä sille miksi maaseudulle jääminen olisi kannattavaa.¹⁶⁶ Nuorisoseuraliike monien muiden seuramuotojen kanssa oli osaltaan luomassa tätä maaseudun yhteisöllisyyttä¹⁶⁷, jota Mari Kivitalo kutsuu artikkelissaan ”Habitus muuttoliikkeessä” maaseudun vetovoimatekijäksi. Nuorisoseuraliikkeen näkökulmasta maaseutu oli ihmiselle paras ja luonnollisin elinympäristö.¹⁶⁸ Liikkeellä oli tähän toki omat syynsä, sillä maaseutu oli aina ollut sen vahvaa toimialuetta, eikä liike ollut saanut jalansijaa kaupungeissa. Nuorisoseuraliike koki tarjoavansa toimintaympäristön, jossa yksilön olisi mahdollisuus kehittää itseään ja toteuttaa pyrkimyksiään, mutta siitä huolimatta yhteiskunnan murrosvaiheessa yhä useampi koki kaupunkien ja asutuskeskusten tarjoavan heille suuremman sosiaalisen pääoman ja toimintamahdollisuudet, kuin autioituva maaseutu pystyi tarjoamaan.¹⁶⁹ Kaupungeissa koettiin olevan paremmat opiskelu- ja työmahdollisuudet, sekä tarjolla laajemmin mahdollisuuksia vapaa-ajan viettoon. Pyrkijässä peräänkuulutettiin usein maaseudun koulumahdollisuuksien parantamista.¹⁷⁰

Nuorisoseuraliikkeen johdossa koettiin, että ihmiset muuttivat maalta kaupunkiin ilman rationaalista syytä, vain tunteen perässä.¹⁷¹ Sosiologisessa tutkimuksessa on kuitenkin yleensä ajateltu, että muuttajat olivat rationaalisia toimijoita, joiden valintoja on mahdollista tarkastella tutkimalla esimerkiksi eri alueiden työntö- ja vetovoimatekijöitä. Tässä kappaleessa pohdin sitä, miten nuorisoseuraliikkeen piirissä arvioitiin nuorisoseurojen toimintamahdollisuuksia kaupunkiympäristössä ja millaisia perusteluja nuorisoseuratoimijat esittivät sille, että nuorisoseuraliikkeen toiminta olisi mahdollista ulottaa myös kaupunkiin ja esikaupunkialueille. Toisaalta pohdin niitä seikkoja, jotka kaikesta huolimatta vaikuttivat siihen, ettei nuorisoseuraliike

¹⁶⁵ Koivisto 2016, 49-50.

¹⁶⁶ Pyrkijä 3/54, 72-73. (Svante Vataja)

¹⁶⁷ Koivisto 2016, 60.

¹⁶⁸ Pyrkijä 1/67, 8-9.(Esko Ahonen)

¹⁶⁹ Pyrkijä 3/54, 72-73.(Svante Vataja)

¹⁷⁰ esim. Pyrkijä 1/64, 5. (Allan Ruotsala, pääkirjoitus)

¹⁷¹ esim. Pyrkijä 9/51, 211-212. (Allan Ruotsala)

onnistunut laajentamaan toimintaansa kaupunkeihin. Liikkeen johdon piirissä kuitenkin yleisesti ajateltiin 1960-luvun alusta alkaen, että nimenomaan asutuskeskuksiin laajeneminen olisi ollut edellytys liikkeen aseman säilymiselle. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että yksittäisten kirjoittajien teksteissä alettiin antaa aiempaa enemmän sijaa sille mahdollisuudelle, että nuorisoseurojen olisi mahdollista toimia myös asutuskeskuksissa. Aivan ensimmäisiä tällaisia kirjoituksia on numerossa 10/51 julkaistu Matti Melan kirjoitus. Mela pohtii nuorisoseurojen menestymisedellytyksiä asutuskeskuksissa:

”Nuorisoseuratyö voi kyllä saada vastakaikua kaupunkilaistenkin keskuudessa, mutta vain sellaisten, jotka ikäänkuin omakohtaisesti tuntevat juurensa olevan maakunnassa.”¹⁷²

Nuorisoseurojen ja kaupunkien suhde oli aina ollut hankala. Maaltamuuton kiihtyessä kaupunkien kasvu koettiin uhkana suomalaisen maaseutuelämäntavan jatkuvuudelle. Samalla uhatuksi koettiin myös nuorisoseuraliikkeen toiminta. Kuten edellisessä luvussa esitin, pyrkivät nuorisoseuraliikkeen johto ja järjestön aktiiviset toimijat pitkään 50-luvulle omalta osaltaan pitämään yllä keskustelua siitä, millaisia negatiivisia vaikutuksia muuttoliikkeellä oli sekä maaseutuun, että maalaisnuorisoon. Kun kävi selväksi, ettei muuttoliikettä voitu pysäyttää, myös suhtautuminen kaupunkeihin alkoi nuorisoseuratoimijoiden kirjoituksissa muuttua. Sen sijaan, että olisi kiinnitetty huomiota kaupunkielämän huonoihin puoliin, kirjoittajat nostavat esiin ajatusta siitä, että myös nuorisoseuraliikkeen olisi laajennettava toimintaansa kaupunkeihin. Kaupunkialueiden haasteellisuus nuorisoseuratyön kannalta tiedostettiin, mutta toisaalta kirjoituksista välittyy viesti, että syy siihen, etteivät nuorisoseurat ole saavuttaneet menestystä kaupungeista ei olisikaan olosuhteiden vaan yrityksen puutteessa. Vakuuttelusta huolimatta tosiasia oli edelleen, etteivät nuorisoseurat muutamia yksittäisiä seuroja lukuun ottamatta saaneet kaupungeissa tuulta siipiensä alle ja että valtaosa seuroista toimi maaseudulla.

Matti Kortteinen kirjoittaa tutkimuksessaan ”Lähiö – Tutkimus elämäntapojen muutoksesta” siitä, kuinka muutto maaseudulta kaupunkiin tai kaupunkilähiöön merkitsi ihmisille monessa mielessä vapautta. Toisaalta vapautta maasta ja maatilasta mutta toisaalta myös kaikista niistä sosiaalisista

¹⁷² Pyrkijä 10/51, 251. (Matti Mela)

verkostoista, joihin muuttajat olivat aiemmin kotiseudullaan kuuluneet. Ihmiset olivat vapaita kouluttautumaan ja työskentelemään missä halusivat ja toimimaan niin kuin itse halusivat, ilman että kukaan piittasi asiasta. Kortteisen mukaan tähän vapauteen liittyy myös negatiivinen puoli monenlaisen epävarmuuden muodossa. Kortteisen haastattelemat henkilöt mainitsevat esimerkiksi, että uudenlaiseen elämänrytmiin ja sosiaalisen verkoston puuttumiseen tottuminen vei oman aikansa. Eräs haastateltava nostaa esiin ajatuksen siitä, ettei keneenkään voinut luottaa, ja kaikkea piti epäillä, ettei tullut petetyksi.¹⁷³ Uudenmaan nuorisoparlamentti julkaisi Pirkijässä 6/12 kirjoituksen, joka on kohdistettu nuorille, jotka suunnittelivat muuttoa maalta kaupunkiin. Tässä kirjeessä nuorisoparlamentti toteaa, että vaikka aiemmin muuttoliikkeeseen suhtauduttiin negatiivisesti, tiedostettiin sittemmin, että kyseessä oli ”työolosuhteiden sanelema välttämättömyys”. Nuorisoparlamentti varoittaa muuttajia esimerkiksi siitä, että työn ja asunnon saanti saattaa tuottaa vaikeuksia. Tässä kirjeessä nuorisoparlamentti varoittaa muuttoa harkitsevia nuoria myös siitä kuinka erilainen ympäristö heillä on pääkaupungissa vastassa:

”Yksinäisyys on suuressa kaupungissa arvaamattoman vaikea monelle maaseudun nuorelle, joka on tottunut lähiympäristöönsä suhtautumaan luottamuksella. Helsingissä on kaikilla kiire ja hermostunut, jopa epäystävällinen ilmapiiri aiheuttaa pettymyksiä ja masennusta täällä ystäviä etsiville.”¹⁷⁴

Nuorisoseuraliikkeen piirissä koettiin, että muuttaessaan kaupunkeihin, etenkin nuoret joutuivat helposti irrallisuuden tilaan ja joutuivat pahimmillaan tasapainottelemaan vanhan ja uuden kotiseudun välissä.¹⁷⁵ Yhteiskunnan yksilöllistyessä nuoret muuttivat kotoa nuorempina kuin aiemmin ja elämäntapa irtautui perhekeskeisyydestä.¹⁷⁶ Nuorisoseuraliikkeen näkökulmasta tällainen sosiaalisen verkoston puuttumisen kokemuksen olisi voinut kuvitella avaavan mahdollisuudet toiminnan laajentamiselle myös lähiöympäristöön. Lähiöissä koettiin tarvetta asuinyhteisöjen perustamiselle ja sellaisia Kortteinenkin peräänkuuluttaa lähiöiden kehittämisen tulevana suuntaviivana.¹⁷⁷ Kortteisen mukaan lähiöiden asukkaille olisikin tullut luoda ”sisällöllisesti mielekkäitä yhdessäolotapoja”. Se, että Kortteinen kirjoittaa tästä 1980-luvulla kertoo siitä, että

¹⁷³ Kortteinen 1982, 125-126.

¹⁷⁴ Pirkijä 12/64, 317. (Uudenmaan nuorisoparlamentti)

¹⁷⁵ Pirkijä 12/64, 317 (Uudenmaan nuorisoparlamentti) ja 1/63, 15. (Nimim. ”Jukka”)

¹⁷⁶ Juntto, 2002, 107.

¹⁷⁷ Kortteinen 1982, 257.

tämä yhteisöllisyyden puutteen ongelma oli vaivannut lähiöalueita jo vuosikymmenten ajan ilman, että asiassa oli tapahtunut muutosta. Ihmisten muuttunut elämänrytmi, perhe-elämän lisääntynyt yksityisyys ja laajenevat harrastusmahdollisuudet kuitenkin kavensivat nuorisoseuraliikkeen mahdollisuuksia laajentaa toimintaansa myös kaupungistuneille alueille, vaikka sinänsä kysyntää sen kaltaiselle yhteisölliselle toiminnalle olisikin ollut.

Kaj Ilmonen pohtii artikkelissaan sitä, että sosiaalisuus tai tarve yhteenkuuluvuuden tunteelle eivät ole kokonaan kadonneet, vaikka niin saatetaan usein ajatella. Hän kuitenkin toteaa, että teollisuusyhteiskunnan sosiaaliset rakenteet ovat häviämässä, mikä on pakottanut ihmisiä yksilöllistymään. Kuluttaminen, media ja informaatiovirrat muokkaavat jatkuvasti ihmisten käsityksiä hyvistä samaistumiskohteista, jolloin syntyy Ilmosen mukaan ”löyhä kuluttajien joukko”. Näiden kuluttajakansalaisten yhteisöllisyys ei Ilmosen mukaan perustu keskinäiseen vuorovaikutukseen, vaan on pikemminkin symbolista. Modernistuvassa yhteiskunnassa moraalikäsitteet ovat muuttuneet, informaatiovirrat kasvaneet ja julkinen tila laajentunut. Tällaiset kehitystrendit ovat Ilmosen mukaan muokanneet yhteiskunnallisten liikkeiden toiminnan perusedellytyksiä. Uusia toimintatiloja on avautunut ja vanhoja kaventunut.¹⁷⁸ Nämä muutokset alkoivat sodanjälkeisessä Suomessa ja vaikuttivat siihen, millaiseksi nuorisoseuraliikkeen toimintaympäristö muovautui. Muutos ja kehityslinjat korostuivat erityisesti kaupunkiympäristössä, mikä vaikutti nuorisoseuraliikkeen mahdollisuuksiin saavuttaa siellä elintilaa. Tällaisia seikkoja ei kuitenkaan otettu huomioon, kun nuorisoseuraliikkeen piirissä vaadittiin liikkeen laajenemista myös kaupunkiin. Elämänrytmi oli kaupungeissa hyvin erilainen maaseutuun verrattuna. Nuorisoseuralaiset eivät lopulta olleet kovin väärässä korostaessaan 1950-luvulla maaseutu- ja kaupunkielämän eroja.¹⁷⁹

4.1.3. Nuorisoseurat kaupungeissa

60-luvun vaihteessa julkaistiin yhä useammin katsausluontoisia kirjoituksia siitä, kuinka kaupungeissa on ollut ja on yhä elävää nuorisoseuratoimintaa.¹⁸⁰ Kaikkein selvimmin tällainen ajattelu näkyi eri kaupunkiseurojen toiminnasta kirjoitetuissa raporteissa, joissa korostettiin sitä

¹⁷⁸ Ilmonen 1998, 20-21.

¹⁷⁹ esim. Pyrkijä 3/54, 72-73 (Lauri Pautola); 11/47, 278 (Tapani Lemminkäinen) ja 6/37, 97. (K.D. Salonen)

¹⁸⁰ Esim. Pyrkijä 3/61, 96-97. (Elvi Kosonen)

kuinka oikeanlaisella tahtotilalla ja yritteliäisyydellä toiminta myös haastavissa kaupunkioiloissa on mahdollista.¹⁸¹ Tällaisilla kirjoituksilla haluttiin innostaa uusien seurojen perustamiseen myös kaupunkeihin ja asutuskeskuksiin. Esimerkkeinä nostettiin esiin muun muassa Helsingissä, Oulussa, Tampereella ja Lahdessa toimineet nuorisoseurat. Lisäksi kirjoitettiin siitä, kuinka nuorisoseuratoiminta oli ollut voimissaan Viipurissa jo ennen sotia. Eräs tällainen kirjoitus julkaistiin Pirkijässä 2/54:

”Jo nuorisoseuraliikkeen alkuaikoina toimi eräissä kaupungeissa virkeitä nuorisoseuroja. Helsingissäkin toimi varemmin kaksi nuorisoseuraa. Toinen niistä oli maankuulu Hermannin nuorisoseura. [...] Viipurissa toimi hyviä nuorisoseuroja ja nykyäänkin karjalainen siirtonuorisoseura Karjalan Nuoret elää ja vaikuttaa keskellä pääkaupungin hyörinää. Pohjanmaan kaupungeissa on toiminut nuorisoseuroja ja sellainen toimii tälläkin hetkellä Oulussa. Tampereen Messukylän nuorisoseura on maakuntansa parhaita. [...] Nuorisoseuratyö on siis jatkuvasti elänyt kaupungeissa vaikkakin lukumääräisesti vähäisenä – toiminnallisesti ja laadullisesti kuitenkin monessa tapauksessa huomionarvoisena”¹⁸²

Lahden tapauksessa kumpikaan siellä 1950-luvulla toimineista seuroista ei kuitenkaan toiminut varsinaisesti kaupungissa, vaan kaupungin lähistöllä. Pirkijässä 5/53 julkaistiin kirjoitus, jossa seurojen toimintaa esitellään.¹⁸³ Molempien seurojen tapauksessa ongelmaksi muodostuivat kirjoittajan mukaan toimitilat. Toisella seuroista, Jalkarannan nuorisoseuralla, ei omia toimitiloja ollut, joten isompia juhlia täytyi pitää kaupungissa, yli viiden kilometrin päässä. Toisella lahtelaisseuralla, Möysän nuorisoseuralla, oli kyllä oma talo, mutta se sijaitsi niin syrjässä, ettei siellä järjestetyllä toiminnalla juuri saanut tuloja. Tämä ilmentää mielestäni sitä, että vaikka periaatteessa nuorisoseuraliikkeen näkökulmasta kyse oli kaupunkiseuroista, ei niiden toiminta ollut juurtunut kaupungin ytimeen vaan ne toimivat kaupungin ulkopuolella. Uskon, että samankaltainen tilanne oli myös muilla sellaisilla seuroilla, jotka nuorisoseuraliikkeen silmissä miellettiin kaupunkiseuroiksi. Toimivathan ne sinänsä keskeisemmällä paikalla kuin maalaisseurat syrjäseudulla. Kaikki Pirkijässä kaupunkiseuroina

¹⁸¹ Esim. Pirkijät 10/51, 251 (Matti Mela) ja 5/53, 120-121. (Toivo Rasilainen)

¹⁸² Pirkijä 2/54, 38. (nimim. ”Kanteleinen”)

¹⁸³ Pirkijä 5/53, 120-121. (Toivo Rasilainen)

esitellyt seurat tuntuvat olevan harvoja poikkeuksia. Siitä huolimatta niitä käytettiin jatkuvasti perusteluna, kun haluttiin argumentoida nuorisoseurojen elinkelpoisuuden puolesta myös kaupungeissa.

Nimimerkki ”Kanteleinen” esittää Pyrkijässä 2/54 pohdinnan arvoisia kysymyksiä nuorisoseurojen toiminnasta kaupungeissa:

”Nuorisoseuratyö on siis jatkuvasti elänyt myös kaupungeissa, vaikkakin lukumääräisesti vähäisenä – toiminnallisesti ja laadullisesti kuitenkin monessa tapauksessa huomionarvoisena. Mutta entä nykyään? Onko tämän hetken kaupunki oikea maaperä nuorisoseuralle, vastaako kaupunkiseura tarkoitustaan? Onko tarpeen perustaa nuorisoseuroja kaupunkeihin, joissa jo entuudestaan niin monet nuorisoyhdistykset tarjoavat apuaan nuorisolle ja toisaalta taistelevat nuorisosta? Eivätkö nykyiset toimivat kaupunkinuorisoseuramme liene poikkeuksia, tavalla tai toisella elinvoimaisuutensa säilyttäneitä?”¹⁸⁴

”Kanteleinen” myös vastaa omiin kysymyksiinsä määrätietoisesti. Hänen mukaansa nuorisoseuroilla oli ehdottomasti tarvetta ja elinmahdollisuuksia myös kaupungeissa. Kirjoittajan kysymyksiä kannattaa kuitenkin pohtia tarkemmin. Nuorisoseuraliike perustettiin alun perin edistämään maalaisnuorison sivistystä. Tämä oli ollut sen toiminnan pääperiaate käytännön toiminnassakin sotavuosiin saakka. Sittemmin myös maalaisnuorison koulutustaso oli noussut, valtio ottanut vastuun koulutuksesta myös maaseudulla ja kunnallinen nuorisotyö järjesti nuorisolle toimintaa sekä kirkonkylillä, että suuremmissa asutuskeskuksissa.¹⁸⁵ Millä tavoin kaupunkeihin laajentuminen olisi siis palvellut tätä nuorisoseuraliikkeen tavoitetta maalaisnuorison sivistämisestä? Olisiko nuorisoseuroille tosiaan ollut tarvetta kaupungeissa, joissa jo erilaiset harrastusseurat, poliittiset nuorisojärjestöt ja kunnallinen nuorisotyö järjestivät nuorisolle toimintaa? Tässäkin kirjoituksessa kirjoittaja tunnustaa jo olemassa olevien kaupunkiseurojen olevan harvoja poikkeuksia. Toiminnan volyymin säilymisen ja laajenemisen kannalta nuorisoseurojen olisi ehdottomasti pitänyt saada jalansijaa kaupungeista, olihan yhteiskunnassa painopiste siirtynyt asutuskeskuksiin ja

¹⁸⁴ Pyrkijä 2/54, 38. (Nimim. ”Kanteleinen)

¹⁸⁵ Nieminen 1995, 251-252.

kaupunkeihin, mutta aatteellisesta ja periaatteellisesta näkökulmasta uusi aluevaltaus tuskin olisi tuonut lisäarvoa liikkeen toiminnalle. Mahdollisesti paras ratkaisu olisikin ollut keskittää huomio takaisin maaseudulle, missä toiminnalla edelleen olisi ollut mahdollisuudet kehittyä ja palvella väestön tarpeita. Osittain tähän kiinnitettiin huomiota esimerkiksi esittämällä pienten pitäjäseurojen yhdistämistä suuremmiksi ja elinkelpoisemmiksi seuroiksi.¹⁸⁶ Siitä huolimatta, että kirjoituksissa nostetaan esille nuorisoseurojen elinkelpoisuus myös kaupungeissa, herää kysymys, missä määrin nuorisoseurojen leviäminen myös kaupunkeihin ja asutuskeskuksiin on todella koettu nuorisoseuraliikkeen johdossa mahdolliseksi tai edes tavoiteltavaksi. Vaikka muutosta positiivisempaan oli tapahtunut, vierastettiin nuorisoseuraliikkeen piirissä edelleen kaupunkimaista elämäntapaa.

Huomionarvoinen näkökulma nuorisoseuraliikkeen toiminnan laajentamisesta kaupunkeihin liittyy myös liikkeen organisaatorakenteeseen ja paikallisseurojen syntymekanismiin. Vaikka järjestöllä oli kolmiportainen rakenne aina valtakunnan tasolta paikallistasolle asti ja paikallisseurat toimivat maakunnallisten keskusseurojen alaisuudessa, eivät uudet paikallisseurat syntyneet maaseudullakaan keskusseurojen aloitteesta, vaan niiden toiminnan alullepaneva ja sitä ylläpitävä voima oli paikallisten ihmisten keskuudessa herännyt halu ja tarve seuratoiminnalle. Myös maaseudulla seurojen toiminta saattoi sammua, mikäli innostus jäsenistön keskuudessa hiipui, eikä tällainen kehitys ollut mitenkään poikkeuksellista, etenkin 1950- ja 60- luvuilla. Tästä näkökulmasta tuntuu mahdottomalta, että nuorisoseuroja olisi voinut syntyä kaupunkeihin ainoastaan sen vuoksi, että valtakunnallisen tai maakunnallisen tason toimijat niin tahtoivat tai kokivat, että se olisi ollut liikkeen tulevaisuuden kannalta tärkeää. Yksikään Pyrkijässä julkaistu kirjoitus ei pystynyt herättämään halua tai tarvetta seuratoiminnalle, ellei sellaiseen koettu jollakin seudulla, tässä tapauksessa kaupungeissa ja asutuskeskuksissa, ihmisten keskuudessa tarvetta. Seuraavassa kappaleessa tarkastelen sitä, millaiset tekijät vaikuttivat siihen, ettei nuorisoseuratoiminnalle koettu toimintaa herättävää tarvetta kaupungeissa ja sitä, miten nuorisoseuraliike tähän suhtautui.

¹⁸⁶ Pyrkijä 4/66, 3. (Kirjoittajaa ei mainita)

4.2. Vapaa-aika murroksessa

4.2.1. Vapaa-aika monipuolistuu ja laajenee

Maaseudulla, etenkin kaikkein syrjäisimmissä kylissä nuorisoseuraliike saattoi urheiluseurojen ohella olla ainoa vapaa-ajan toimintaa nuorille tarjoava taho. Tällöin oli luonnollista, että ihmiset hakeutuvat seurojen toimintaan ja uusia seuroja syntyi, kun tarvetta erilaisille tapahtumille ja harrastusryhmille koettiin. Kaupungeissa, asutuskeskuksissa ja enenevässä määrin myös kirkonkylissä ihmisillä oli mahdollisuus valita useista erilaisista vapaa-ajanviettotavoista, eivätkä he usein halunneet sitoutua esimerkiksi vain yhteen vapaa-ajan toimintaa. Toisaalta harrastusmaailma erikoistui ja eri urheilulajeille ja taiteen muodoille perustettiin omia harrastusseurojaan myös maaseudulla. Tämä erikoistumiskehitys on jatkunut nykypäivään asti, kuten Martti Siisiäinen kirjoittaa artikkelissaan ”Vuoden 1997 yhdistykset”.¹⁸⁷ Laajalla rintamalla erilaista harrastustoimintaa järjestänyt nuorisoseuraliike joutui pohtimaan suhtautumistaan tähän erikoistumiskehitykseen ja samalla tasapainottelemaan säilyttääkseen kansansivistysihanteen toimintansa keskiössä. Modernistuvassa yhteiskunnassa ihmisillä oli käytössä aiempaa enemmän vapaa-aikaa. Erilaiset harrastusmahdollisuudet ja vapaa-ajanviettotavat tulivat samalla osaksi suomalaisten elämää.

Kaupungistuminen ja maaseutuväestön väheneminen, sekä kaupunkielämän virtausten saapuminen kirkonkylille ja maaseudun asutuskeskuksiin tuottivat nuorisoseuraliikkeelle tarpeen pohtia uudelleen rooliaan yhteiskunnassa. Esimerkiksi Kosti Huuhka kirjoittaa Pyrkijässä 11/57, että mikäli nuorisoseuraliike soveltaa näissä muuttuneissa puitteissa samaa toimintareseptiä kuin toiminnan alkuaikoina, on se tuomittu epäonnistumaan.¹⁸⁸ Huuhka esittää kirjoituksessaan, että nuorisoseuratyö on harrastukseen perustuvaa kasvatustyötä. Hänen mukaansa ajan muuttuviin tarpeisiin tulee vastata harrastustoimintaa tehostamalla. Hän kirjoittaa, että nuorisotyössä on jumiuduttu tuijottamaan käsitystä perinteisestä kasvatuksesta, eikä ymmärretä, että kasvatusta tapahtuu kaikessa sosiaalisessa kanssakäymisessä, myös erilaisissa harrastus- ja pienryhmissä, ei pelkästään opintokerhoissa tai lukupiireissä. Huuhkan mukaan nuorisoseuraliike oli jo liian pitkään tuijottanut pelkästään ”järjestetyn kasvatuksen traditionaaliseen muotoon”, viitaten tässä

¹⁸⁷ Siisiäinen 2003, 18.

¹⁸⁸ Pyrkijä 11/57, 275-276. (Kosti Huuhka)

nuorisoseuraliikkeen perinteisimpään toimintamuotoon, opintokerhoihin ja erilaisiin luentoihin. Hänen mukaansa monet nuorisoseuraliikkeen varhaisten vuosikymmenten tavoitteista oli silloisessa yhteiskunnassa jo saavutettu, eikä toiminnan tulevaisuutta voitu enää rakentaa niiden vanhojen tavoitteiden varaan. Samalla Huuhka peräänkuuluttaa nuorisoseuratyön toiminnalle uusia tavoitteita, joita voitaisiin monipuolisen harrastustoiminnan kautta saavuttaa, sillä erilaiset harrastukset olivat hänen mukaansa silloisessa yhteiskunnassa nuoria innostava toiminnan muoto. Pelkällä aatteella ei Huuhkan mukaan saatu enää nuoria innostumaan nuorisoseuraliikkeen toiminnasta, eikä se herättänyt tarvetta tulla mukaan nuorisoseuratyöhön.

Huuhkan vision merkitys korostui etenkin kirkonkylissä, joissa elämäntapa oli eräänlainen välimuoto maaseutu- ja kaupunkielämän välillä. Tarjolla ei ollut kaikkia kaupunkielämän tarjoamia mahdollisuuksia ja toisaalta haasteita. Siitä huolimatta modernin yhteiskunnan virtaukset olivat jo saapuneet kirkonkylisiin, joissa harrastuselämä ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet monipuolistuivat ja nuorisoseuraliike joutui eniten kilpailemaan jäsenten huomiosta. Nuorisoseuraliikkeen piirissä paheksuttiin nuoria, jotka viettivät vapaa-aikaansa toimettomina. Tällaisen toimeettoman vapaa-ajan nähtiin helposti johtavan nuorison pahoille teille ja sen vuoksi nuorisoseuroissa haluttiin tarjota monipuolisia harrastusmahdollisuuksia mahdollisimman matalalla kynnyksellä, kuten Matti E. Mäki Pyrkijässä 6/57 kirjoittaa.¹⁸⁹

Aiemmin nuorisoseurojen tarjoamat opintokerhot, luentotilaisuudet ja seurojen ylläpitämät kirjastot saattoivat olla maaseudulla nuoren väestön ainoita mahdollisuuksia sivistää itseään ja syventää tietouttaan. Maaseudulla koulutusmahdollisuudet olivat rajalliset ja monien nuorten koulunkäynti jäi minimiin. Oppivelvollisuus oli tullut voimaan vuonna 1921 ja tulevina vuosikymmeninä sen toteutus alkoi.¹⁹⁰ 1940-luvulla oppivelvollisuutta laajennettiin ja pitkän siirtymäajan jälkeen 1950-luvulla oppivelvollisuus toteutui kaikkein syrjäisimmilläkin seuduilla.¹⁹¹ Kansan koulutustason noustessa tarve nuorisoseuraliikkeen tarjoamalle opintotoiminnalle väheni. Aiheesta kirjoittaa esimerkiksi Josua Ruotsala:

¹⁸⁹ Pyrkijä 6/57, 157-158. (Matti E. Mäki)

¹⁹⁰ Ojakangas 2004, 186.

¹⁹¹ Öhman 2009, Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehti [www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2009/0511/koulun_penkille.html] (luettu 24.1.2017)

”Tällä kohdalla on todettava, että aikamme nuoriso saa oppi- ja ammattikoulujen kautta moninverroin enemmän tietoja ja taitoja kuin mitä aikaisempien nuorisopolvien oli mahdollista saada. Tämän hetken nuorison tietopuolinen sivistystaso on huomattavasti korkeampi, kuin vuosisadan alkuvuosikymmenien nuorison.”¹⁹²

Etenkin kaupungeissa ihmisillä oli hyvät mahdollisuudet hankkia tietoa ja kehittää itseään. 1950-luvulla yleistyi ajattelu, jonka mukaan nuorisoseurojen tuli pyrkiä kilpailemaan erilaisella harrastustoiminnalla mm. tiettyihin lajeihin erikoistuneiden harrastus- ja urheiluseurojen kanssa. Jotkut kokivat ongelmaksi sen ajatuksen, että nuorisoseurat lähtevät kilpailemaan muiden kanssa jäsenistä erilaisten harrastusten kautta ja ajattelivat sellaiseen ryhtymisen heikentävän järjestön aatteellista pohjaa. Toista ääripäätä edusti kirjoituksessaan esimerkiksi Huuhka, jonka mukaan nuorisoseurojen piti vastata sen hetken tarpeeseen, eikä elää menneessä ja tavoitella menneitä ihanteita voitellen, että nykypäivä on aatteeton ja hengetön. Hänen mielestään nuorisoseurojen oli mentävä enemmän harrastuneisuuden suuntaan ja pyrittävä tavoittamaan ihmisiä harrastusten ja kiinnostuksen kautta. Huuhka korostaa, että liikkeen toimijoiden pitää ymmärtää, että maailma muuttunut paljon niistä ajoista, kun nuorisoseurat perustettiin ja että muun muassa koulutus on kehittynyt ja yhteiskuntarakenne muuttunut. Lisäksi Suomi on nyt itsenäinen, toisin kuin silloin, kun Alkio laittoi toimintaa alulle. Huuhkan mukaan aatteet eivät vetoa nuorisoon kuten ennen, ja sen vuoksi tulee pohtia, minkä avulla tulevaisuudessa herätetään kiinnostus nuorisoseuratyötä kohtaan, sillä kaikesta huolimatta nuorisoseuroilla oli hänen mukaansa edelleen tarkoitus.¹⁹³

Suurimmaksi ongelmaksi nuorisoseurojen toiminnan kehittämisessä muuttuvan yhteiskunnan mukana muodostui kuitenkin se, että puhetta oli paljon, toimintaa ei niinkään. Monet kirjoittajat olivat sitä mieltä, että jotain oli pakko tehdä, mutta konkreettisia ideoita oli esittää kovin harvalla, saati että tällaisia ideoita toiminnan kehittämisestä olisi saatu tehokkaasti välitettyä paikallisseurojen toimintaan.¹⁹⁴ Vuonna 1968 SNL päivitti sääntöjään ja esitteli niitä Pyrkijässä nuorisoseurojen johtohenkilöille. Sääntöuudistukset vaikuttivat jonkin verran myös

¹⁹² Pyrkijä 5/58, 130. (Josua Ruotsala)

¹⁹³ Pyrkijä 11/57, 275-276. (Kosti Huuhka)

¹⁹⁴ esim. Pyrkijä 1/66, 4-5. (Useita kirjoittajia)

paikallisseurojen toimintaan ja antoivat seuroille hieman aiempaa enemmän liikkumatilaa erikoistuvassa harrastuskentässä. Seuran nimessä ei esimerkiksi enää tarvinnut esiintyä sanan ”nuorisoseura”, mikä mahdollisti erilaisille esimerkiksi harrastusryhmien toimimisen jonkin yleisemmän nimen alla.¹⁹⁵ Tämän sääntöuudistuksen vaikutukset jäivät kuitenkin vähäisiksi, sillä ajan henki oli muuttumassa.

4.2.2. Individualisaatio muuttaa ihmisten tarpeita

Nuorisoseuraliike oli järjestönä hyvin kokonaisvaltainen ja sen edustaman nuorisoseura-aatteen tavoitteena tuntuu olleen vaikuttaa jäsenten elämäntapaan, sivistykseen ja harrastuksiin. Modernissa yhteiskunnassa ihmiset tuntuvat vierastavan tällaisia suurta sitoutumista vaativia jäsenyyksiä. Martti Siisiäinen esittää artikkelissaan havainnon, siitä että kehityskulku on johtanut suuntaan, jossa ihmisten sidokset yhteiskunnassa ovat enemmänkin määrällisiä kuin laadullisia.¹⁹⁶ Tällainen kehitys oli nuorisoseurojen kannalta hyvin haitallista, sillä se edusti järjestönä juuri tällaista laadullista toimintaa, joka kattoi koko ihmisen elämänpiirin. Ihmisten sitoutuessa toimintaan yhä useammalla taholla yksittäisten tahojen sijasta, heidän siteensä näihin järjestöihin ja tahoihin samalla heikkenevät. He eivät ole enää valmiita uhraamaan niille energiaansa ja olemaan lojaaleja. Tämä tuntuu luonnolliselta kehityskululta, kun otetaan huomioon harrastus- ja järjestökentän monipuolistuminen. Vaikka vapaa-ajan määrä ihmisten elämässä on yhteiskuntarakenteen muutoksen myötä lisääntynyt, koen että ihmisten olisi mahdotonta uhrata kovin suurta määrää vapaa-aikaansa monelle taholle ja olla sitoutuneita useaan eri yhteisöön samaan aikaan. Uskon tällaisen kehityksen johtaneen siihen, etteivät ihmiset enää samalla tavalla koe vastuuta erilaisissa järjestöissä toimimisesta, mikä on vähentänyt aktiivisten järjestötoimijoiden määrää. Nuorisoseuraliikkeen piirissä tämä havaittiin jo toisen maailmansodan jälkeen, kun paikallisseurojen tuntui olevan vaikeaa löytää aktiivisia toiminnan järjestäjiä, jotka olisivat olleet sitoutuneita tehtäväänsä.¹⁹⁷ Tämä vaikutti osaltaan myös siihen, ettei kaupungeissa herännyt ihmisten keskuudessa tarvetta nuorisoseuratoiminnan aloittamiselle.

Kaj Ilmonen on kirjoittanut yksilöllistymisen vaikutuksista järjestökenttään yhdessä Pertti

¹⁹⁵ Pyrkijä 4/68, 6-7. (SNL:n sääntöuudistus)

¹⁹⁶ Siisiäinen 2003, 13.

¹⁹⁷ Pyrkijä 10/47, 232. (M. Haapala)

Jokivuoren kanssa. Ilmosen ja Jokivuoren mukaan kollektiivisuuteen toiminnassaan nojaavien liikkeiden elinvoimaisuuden säilymiseen vaikuttaa se, miten jossakin ajassa suhtaudutaan kollektiiviseen toimintaan. Mikäli ajan henki ei ole kollektiiviselle toiminnalle suojea, vaikuttaa se ihmisten haluun ja valmiuteen osallistua tällaiseen toimintaan. Ilmonen ja Jokivuori toteavat, että juuri tällainen valmiuden puute kollektiiviseen toimintaan on yleensä yhdistetty yhteiskunnan yksilöllistymiskehitykseen. Ilmonen ja Jokivuori viittaavat artikkelissaan survey-tutkimuksiin, joiden tulosten mukaan ihmisten suhtautuminen kollektiiviseen toimintaan ei ole kovin suojeaa. Tutkimusten mukaan Suomessa on tapahtunut asenteellinen muutos, joka korostaa yksilöllisyyttä yhä enemmän kollektiivisuuden kustannuksella.¹⁹⁸ Tällainen asenneilmapiirin muutos on todennäköisesti alkanut jo modernistumiskehityksen alkuvaiheessa, mikä on vaikuttanut yleiseen mielipiteeseen erilaista järjestötoimintaa kohtaan. Myös suhtautuminen nuorisoseuraliikettä kohtaan alkoi muuttua ja vaikutti siihen, etteivät ihmiset enää halunneet sitoutua järjestön toimintaan. Kun uusia jäseniä ei saatu hankittua, uusia seuroja ei perustettu ja vanha jäsenistö ikääntyi, heikkenivät nuorisoseuraliikkeen toimintamahdollisuudet.

Nuorisoseuraliikkeen yritys hakea uutta näkemystä toimintaansa olivat 1960-luvulla nuorisoparlamentit, jotka kokoontuivat pohtimaan liikkeen ajankohtaisia kysymyksiä maakuntatasolla. Näiden nuorisoparlamenttien mietintöjä julkaistiin ajoittain Pirkijässä. Uudenmaan nuorisoparlamentin jäsen Pentti Koivu kirjoittaa Pirkijässä 3/64 julkaistussa nuorisoparlamenttien mietinnössä, että Uudellamaalla nuorisoseuratyön suurin haaste oli saada nuoret mukaan toimintaan. Koivun mukaan tarvetta olisi muun muassa ajankohtaisemmalle ohjelmalle ja nykyaikaiselle välineistölle. Hänen mukaansa myös yhteistyö muiden järjestöjen kanssa olisi Uudenmaan alueella nuorisoseuroille hyödyksi, tosin puolueettomuus säilyttäen.¹⁹⁹ Vaikuttaa siltä, että etenkin liikkeen nuoremman polven keskuudessa toiminnan ajankohtaisuus ja kiinnostavuus olivat sellaisia seikkoja, joihin huomiota kiinnittämällä nuorisoseuroilla olisi ollut mahdollisuus erottua massasta. Koivu kuitenkin tiedostaa myös, että jatkuvasti laajentuneessa harrastuskentässä oli vaikeaa löytää ihmisiä, jotka olivat valmiita sitoutumaan nuorisoseuratyöhön tai muihin aikaa vieviin harrastuksiin. Nuoret halusivat hänen mukaansa viettää mukavaa aikaa

¹⁹⁸ Ilmonen & Jokivuori 1998, 141.

¹⁹⁹ Pirkijä 3/64, 76-77. (Nuorisoparlamentin pohdinto)

ilman ikäviä velvollisuuksia. Edellisessä kappaleessa esiin nostamieni Martti Siisiäisen ajatusten valossa tämä oli varsin ajankohtainen huomio. Ilmonen ja Jokivuori heittävät artikkelissaan ””Kypsän” vaiheen liike jälkiteollisessa yhteiskunnassa”, ilmoille kysymyksen siitä, ilmeneekö individualisoituminen vahvimmin nuorisossa. Etenkin modernisaation varhaisvaiheessa, joka ajoittui samoihin aikoihin, kuin ensimmäisten nuorisokulttuurien saapuminen Suomeen, näin voi hyvinkin olla. Nuoriso halusi erottua ja rikkoa perinteisiä kaavoja, eikä perinteeseen nojannut nuorisoseuratyö innostanut nuoria mukaan toimintaan.

Lähiönuoruudesta kirjoittanut Kirsi Saarikangas toteaa, että uutuudenviehätyksen jälkeen huomattiin, että lähiöissä mahdollisuudet vapaa-ajan viettoon olivat kovin kapeat ja yhteisöllisyys rajautui lähinnä taloyhtiön pihapiirissä tapahtuvaan sosiaaliseen kanssakäymiseen. Etenkin lapset viettivät aikaansa lähimetsissä tai urheilukenttien reunalla. Tiloja teini-ikäisten nuorten vapaa-ajanvietolle ei juuri ollut, eikä urheiluharrastusten lisäksi juuri muuta järjestettyä toimintaakaan. Hieman vanhemman nuorison elämänpiiri laajeni, sillä heillä oli mahdollisuus liikkua kaupunkien keskustoihin viettämään aikaa ja tapaamaan muita nuoria.²⁰⁰ Uudenlainen kulutuskulttuuri tuli aiempaa vahvemmin osaksi myös nuorten elämää ja heille kohdistetun mainonnan määrä lisääntyi.²⁰¹ Nuorisokulttuurien virtaukset saapuivat ulkomailta suomeen ja se tarjosi nuorille ensimmäistä kertaa jotain omaa, erityisesti heille suunnattua ja aikuisista riippumatonta.²⁰² Nuorisokulttuureihin itsessään nuorisoseuraliikkeen piirissä ei juuri oteta kantaa. Vaikuttaa siltä, että vielä tarkasteluvälillä nuorisokulttuurin virtaukset eivät siinä määrin levinneet ainakaan nuorisoseurojen jäsenistön joukkoon, että liikkeen johdossa olisi koettu tarpeelliseksi kirjoittaa aiheesta. Kaupunkien rappeutuneista moraalikäsitteistä kirjoitettaessa nuorisokulttuurit tunnutaan liittävän vain seuraukseksi siitä, ettei nuorisoseuraliikkeen näkökulmasta kaupungeissa ollut tarjota nuorille tarpeeksi laadukasta toimintaa.

Esa Konttinen kuvaa artikkelissaan ”Uusien liikkeiden tuleminen subjektiviteetin puolustamisen kulttuuri-ilmastossa” kuinka tämä modernisaation aika oli talouden nopean kasvun, teknologian kehityksen, koulutuksen laajenemisen, hyvinvoinnin leviämisen, sekä kulutuksen ja vapaa-ajan

²⁰⁰ Saarikangas 2006, 39-63.

²⁰¹ Heinonen 2003, 114.

²⁰² Aapola & Kaarninen 2004, 426.

lisääntymisen aikakausi. Vanhat arvot, kuten perhe, työ, ahkeruus ja sovinnainen moraalit koettiin Konttisen mukaan etenkin nuorison keskuudessa aikansa eläneiksi ihanteiksi.²⁰³ Tämä heijasteli nuorisoseuraliikkeen jäsenmääriin, sillä liike oli aina pyrkinyt edustamaan hyvin perinteisiä arvoja ja moraalikäsityksiä ja nuoret aikuiset olivat aina edustaneet merkittävää osaa nuorisoseurojen jäsenistöstä. Nykyisessä yhteiskunnassa koen yksilöllistymisen näkyvän vahvana myös aikuisväestön keskuudessa, kun ihmiset tavoittelevat monin eri keinoin henkistä ja fyysistä hyvinvointia ja ovat aktiivisesti mukana monenlaisissa harrastuksissa. Sakari Hänninen, Anita Kangas ja Martti Siisiäinen kirjoittavat artikkelikokoelman ”Mitä yhdistykset välittävät” esipuheessa, että tällaista aktiivista toimintaa, osallistumista, vastuullisuutta ja laajasti verkostoitunutta elämää vaaditaan nyky-yhteiskunnassa kaikilta ikään, sukupuoleen ja sosiaaliekonomiseen asemaan katsomatta.²⁰⁴ Tietyissä rajoissa liikkeen olisi ollut mahdollista mukautua muutoksiin, mutta tällaiseen kehitykseen nuorisoseuraliike ei mitenkään voinut toiminnallaan vaikuttaa. Yhteiskunnan arvostukset ovat aina vaikuttaneet järjestökentän toimintamahdollisuuksiin ja liikkeiden elinkaariin. Nuorisoseuraliikkeen toiminnan hiipuminen heijasteli näitä yhteiskunnan ihanteita.

4.3. Polemiikka politiikasta

4.3.1. Puolueettomuuden periaate

Tässä kappaleessa tarkastelen sitä, miten nuorisoseuraliikkeen piirissä suhtauduttiin nuorison poliittiseen osallistumiseen ja aktiivisuuteen, sekä sitä, millaisia muutoksia tässä suhtautumisessa tapahtui. Koko olemassaolonsa ajan nuorisoseuraliikkeen periaatteisiin oli kuulunut puolueettomuus ja erillisuus puoluepoliittisesta elämästä.²⁰⁵ Säätyrajat, poliittiset mielipiteet ja kielierot aiheuttivat nuorisoseuraliikkeen alkuaikoina ristiriitoja, joihin nuorisoseuraliikekin joutui ottamaan kantaa. Erkki Paavolainen kirjoittaa Pyrkijässä 19/37 siitä, kuinka poliittisen puolueettomuuden tarve kirkastui entisestään, kun vuoden 1905 suurlakon jälkimainingeissa nuorisoseuraliike tuli lähes joutuneeksi mukaan puoluetistelujen telmeeseen.²⁰⁶ Tällainen ajattelu kumpuaa siis jo aivan nuorisoseuraliikkeen toiminnan ensimmäisiltä vuosikymmeniltä. Mielenkiintoista on, että nuorisoseuraliikkeen perustaja ja liikkeen piirissä suureen arvostukseen,

²⁰³ Konttinen 1998, 189.

²⁰⁴ Hänninen et al. 2003, 7.

²⁰⁵ Esim. Pyrkijä 9/45, 232. (Maaherra Martolan puhe julkaistuna)

²⁰⁶ Pyrkijä 19/37, 285. (Kansanedustaja Erkki Paavolainen, pääkirjoitus)

jopa henkilökultin omaiseen asemaan kohonnut Santeri Alkio oli myös Maalaisliiton, eli nykyisen keskustapuolueen edeltäjän perustaja ja toimi aktiivisesti politiikassa. Maalaisliittoa tai Santeri Alkiota poliitikon roolissa ei kuitenkaan tutkimusaineistossa mainita kertaakaan, joten sen vuoksi en tarkastele nuorisoseuraliikkeen ja Maalaisliiton suhdetta tai Santeri Alkion poliittista uraa tässä tutkimuksessa, vaikka jonkun muun aineiston pohjalta tämä näkökulma voisikin tarjota mielenkiintoisen tutkimuskohteen tai tilaisuuden jatkotutkimukselle.

Poliittisen puolueettomuuden periaate nuorisoseuraliikkeen piirissä säilyi myös 1900-luvun puolivälin jälkeen, vaikka keskustelu politiikan negatiivisesta vaikutuksesta nuorisoon ei ollut liikkeen piirissä enää yhtä yksiäänistä kuin aiempina vuosikymmeninä. Nuorisoseuraliikkeen piirissä jouduttiin pohtimaan suhtautumista ja toimintatapoja tilanteessa, jossa nuorison poliittinen aktiivisuus lisääntyi ja poliittisten puolueiden nuorisojärjestöt olivat nuorison keskuudessa suosittuja. Jaakko Numminen kirjoittaa, että heti toisen maailmansodan jälkeen nuorisemat joutuivat kilpailuasetelmaan erilaisten poliittisten puolueiden nuoriso-osastojen kanssa. Nummisen mukaan useat puolueet tehostivat nuorisotoimintaansa, mikä toi nuorison poliittisen aktiivisuuden uudella tavalla mukaan nuorisoseuratoimijoiden väliseen keskusteluun. Erityisesti vastaperustettu maalaisliiton nuoriso-osasto Maaseudun Nuorten Liitto kilpaili nuorisoseurojen kanssa samoista jäsenistä.²⁰⁷ Suomen Nuorison Liitto kuului monien muiden, myös poliittisten nuorisojärjestöjen tapaan Suomen nuorison edustajistoon, eli SNE:hen. SNE:n ajautuessa poliittisiin ristiriitoihin, koettiin nuorisoseuraliikkeen piirissä tärkeäksi korostaa puolueettomuutta.²⁰⁸

4.3.2. Nuoriso ja vaikuttaminen

Kysymys nuorisoseurojen ja politiikan suhteesta nuorisoseuraliikkeen piirissä on mielenkiintoinen. Toisaalta nuorisoseuroissa katsottiin likaisen poliittisen pelin olevan nuorille sopimatonta, toisaalta nuorisoa haluttiin kasvattaa näkemään yhteiskunnan epäkohtia ja löytää keinoja korjata niitä. Tähän ristiriitaisuuteen tarttuu kirjoituksessaan Jaakko Okker:

²⁰⁷ Numminen 2011 (osa 5), 28.

²⁰⁸ Pyrkijä 1/63, 3. (nimim. ”Setä”)

”Nuoriso on isänmaan toivo ja sen on tajuttava järjestelmän velvoitukset ja osallistuttava poliittiseen toimintaan. Poliitiikka on likaista saalistusta, josta nuorison kaikin mokomin on pysyttävä erossa. Tämäntapaisia – täysin ristiriitaisilta tuntuvia – neuvoja antavat vanhat ja viisaat nuorille ja vähemmän viisaille” ²⁰⁹

Tällainen Okkerin kuvaama asetelma nousee esiin monissa Pyrkijän kirjoituksissa. Halu pitää politiikka erillään nuorisoseurojen toiminnasta oli seurausta siitä, että poliittinen peli nähtiin nuorten henkisen kasvun kannalta haitallisena. Poliitikassa sinänsä ei monien nuorisoseuratoimijoiden näkökulmasta ollut mitään vikaa ja se oli tarpeellista, vaikka siihen liittyvää vallantavoittelua paheksuttiinkin. Näin kirjoittaa myös Okker. Tosin radikaaleimmat kirjoittajat, kuten nimimerkki ”Jukka” Pyrkijässä 11/61, rinnastaakin politiikan ja alkoholin haittavaikutukset yhteiskunnassa yhtä suuriksi, molemmat kun saavat hänen mukaansa suomalaisten päät yhtä sekaisin. Kirjoittaja pitääkin yhtenä nuorisoseuraliikkeen pitkän iän salaisuutena sitä, että juuri politiikka oli onnistuttu pitämään erossa liikkeen toiminnasta.²¹⁰ Erottamalla nuorisoseurojen toiminta poliittisesta elämästä nuorille haluttiin taata mahdollisuudet kypsyä ja kehittyä, sekä tarkastella eri näkökulmia, ennen kuin he ikänsä puolesta olisivat valmiita osallistumaan poliittiseen toimintaan ja tiedostamaan nämä poliittiseen elämään liittyvät likaiset ja vallanhaluisetkin puolet. Tästä näkökulmasta on ymmärrettävää, miksi nuorisoseuraliikkeen piirissä ei oltu tyytyväisiä siihen, että vuonna ja 1945 äänestysikäraja laskettiin 21 ikävuoteen. Äänestysiän laskun koettiin tuovan politiikan aiempaa varhaisemmassa vaiheessa osaksi nuorten elämää.²¹¹

1960-luvulla nuoriso aktivoitui politiikassa yhä enemmän. Poliittisten puolueiden nuorisojärjestöt olivat suosittuja ja vuosikymmenen loppupuolta värittivät radikaalin opiskelijanuorison mielenilmaukset, esimerkiksi Helsingin vanhan ylioppilastalon valtaus marraskuussa 1968.²¹² Nuoren ikäpolven tulo politiikkaan ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen näkyivät myös maltillisemmissa muodoissa. Tällaista maltillisempaa nuorisovaikuttamisen muotoa edusti vielä 1960-luvun alussa esimerkiksi nuorten oma liitto, Teiniliitto, joka sekin tosin myöhemmin

²⁰⁹ Pyrkijä 2/60, 51. (Jaakko Okker)

²¹⁰ Pyrkijä 11/61, 332. (nimim. ”Jukka”)

²¹¹ Pyrkijä 5/45, 138. (Lauri Merikallio)

²¹² Rentola 2006, 162.

vuosikymmenen lopulla radikalisoitui.²¹³ Muita nuorten vaikuttamisen muotoja olivat esimerkiksi teinikunnat ja kouluneuvostot.²¹⁴ Myös nuorisoseuraliikkeen sisällä toimineet nuorisoparlamentit olivat osa tätä kehitystä.²¹⁵ Nuorisoseuraliike noudatti edelleen periaatettaan puolueettomuudesta, mutta kuten muidenkin yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten kohdalla, myös tässä tapauksessa mielipiteet nuorison aktiivisempaa osallistumista kohtaan lientyivät nuorisoseuraliikkeen sisällä kehityksen edetessä. Nuoria kuultiin aiempaa enemmän järjestön oman toiminnan kehittämässä ja niitä jotka olivat jo saavuttaneet äänioikeuden kehoitettiin Pyrkijän sivuilla käyttämään äänioikeuttaan ja täyttämään kansalaisvelvollisuutensa äänestämällä kansallisissa vaaleissa.²¹⁶ Nuorten äänestysaktiivisuus esimerkiksi eduskuntavaaleissa olikin korkealla 1960- ja 70-luvuilla, mutta on sen jälkeen lähtenyt nopeaan laskuun.²¹⁷ Tämä kuvaa sitä, kuinka nuoriso aktivoitui poliittisessa elämässä erityisesti näinä vuosikymmeninä. Myös Pyrkijän kirjoituksissa tällaista kehitystä on havaittavissa, kaikkein radikaaleimpien äänten hiljetessä ja suhtautumisen muuttuessa yhä neutraalimmaksi, jopa kannustavaksi.

Tällainen kannustava asenne ja velvollisuudentunnon korostaminen nousevat esiin muun muassa Pyrkijässä 1/62 julkaistussa tekstissä, jossa nuoria haastatellaan heidän suhtautumisestaan eduskuntavaaleihin ja äänestämiseen. Kaikki haastatellut ovat yhtä mieltä siitä, että kaikkien äänioikeutettujen nuorten on käytävä äänestämässä. Omat ehdokkaat olivat heillä jo valmiiksi katsottuina, mutta heidän mukaansa on myös hyvä hakea neuvoa vanhemmilta ihmisiltä oman kannan muodostamiseksi. Eräs haastatelluista koki hyödylliseksi myös sen, että nuorisoseurassa oli voinut tulevista vaaleista keskustella ja vaihtaa muiden nuorten kanssa mielipiteitä, vaikka hänkin korostaa nuorisoseuran poliittista puolueettomuutta.²¹⁸

4.3.3. Poliittikkaa rivien välissä

Liikkeen suhtautuminen nuorten poliittiseen aktiivisuuteen ja eduskuntavaaleihin tiivistyy hyvin Pyrkijässä 1/66 julkaistussa kirjoituksessa ”Nuorisoseura ja eduskuntavaalit”:

²¹³ Rentola 2006, 176.

²¹⁴ Kolbe 2005, 76.

²¹⁵ Numminen 2011 (osa 5), 118.

²¹⁶ esim. Pyrkijä 2/54, 35. (Allan Ruotsala)

²¹⁷ Hellsten & Martikainen 2002, 138.

²¹⁸ Pyrkijä 1/62, 20. (Useita kirjoittajia)

*"Nuorisoseura ei saa sanoa yhdellekään jäsenelleen, että äänestä sitä tai tätä puoluetta taikka henkilöä, mutta sen tulee kehoittaa jokaista äänivaltaista jäsentään käyttämään demokratiamme suomaa äänioikeuttaan sekä tietenkin sitä ennen mahdollisimman monipuolisesti perehtymään yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja itse harkiten valitsemaan mitä ja ketä äänestää."*²¹⁹

Edellisessä lainauksessa on rivien välistä luettavissa myös se ajatus, että nuorisoseuraliike järjestönä ei voi politiikan kentällä ajaa omia etujaan, mutta äänioikeutetuilla jäsenillä on mahdollisuus äänestää sellaisia ehdokkaita, jotka ajavat myös nuorisoseuraliikkeen kannattamia arvoja ja asioita. Samasta aiheesta huomattavasti suoremmin ja kiertelemättä kirjoittaa Sulho Ojala, joka suoraan toteaa, että nuorisoseurojen jäsenten tulee aktiivisesti olla mukana valtiollisten vaalien järjestelyssä, jotta *"eri puolueet asettavat mahdollisimman monta työllemme myötämielistä ehdokasta valittaviksi"*.²²⁰ Tällä tavoin kierrettiin siis sitä, että järjestö itsessään ei voinut olla edistämässä asiaansa, mutta luotettiin siihen, että jäsenillä yksityishenkilöinä oli mahdollisuus vaikuttaa. Edellä mainitut kirjoitukset avaavat mielenkiintoisen ikkunan nuorisoseuraliikkeessä tapahtuneeseen ilmapiiriin muutokseen suhteessa nuorten poliittiseen aktiivisuuteen. Vielä 1940-luvulla olisi ollut vaikeaa, jopa mahdotonta kuvitella, että Pyrkijässä olisi julkaistu kirjoituksia, joissa jäsenistöä olisi kannustettu ottamaan noin aktiivinen rooli politiikassa, nuorten poliittiseen aktiivisuuteen olisi suhtauduttu näin kannustavasti ja joissa nuorten ääntä asiassa olisi kuultu.

Vaikka nuoria kannustettiin käyttämään äänioikeuttaan ja rakentamaan omat mielipiteensä yhteiskunnallisissa asioissa, haluttiin nuoriseurat edelleen pitää puolue toiminnasta vapaana kenttänä. Vuonna 1962 SNL oli päättänyt järjestää yhteistoiminnassa Uuden Suomen kanssa nuorisoseurojen valtakunnallisen tietokilpailun. Tämä herätti Pyrkijässä kritiikkiä ja arvostelua siitä, miten nuorisoseuraliike voi julistaa olevansa poliittisesti puolueeton taho ja silti tehdä yhteistyötä Kokoomuksen pää-äänenkannattajana toimivan lehden kanssa. Paavo Kähkölä pohtii kirjoituksessaan sitä, voiko nuorisoseuraliike ylipäänsä olla poliittisesti puolueeton, mutta toivoo samalla, että ainakin poliittinen riippumattomuus toteutuisi liikkeen toiminnassa. Hän pitää SNL:n yhteistyötä Uuden Suomen kanssa hyvin huolestuttavana ja toteaa, että pitkälle on tultu liikkeen

²¹⁹ Pyrkijä 1/66, 3. (Kirjoittajaa ei mainita)

²²⁰ Pyrkijä 10/50, 251. (Sulho Ojala)

alkuaikojen alkiolaisista periaatteista.²²¹ Tämän kritiikin johdosta jäin pohtimaan, olisiko suhtautuminen ollut samanlaista, jos yhteistyötaho olisi ollut esimerkiksi maalaisliiton pää-äänenkannattaja. Tässä Uuden Suomen tapauksessa kritiikkiä herätti nimenomaan porvarillisuus. Olisiko yhteistyöhön maalaisliiton kanssa ollut helpompi suhtautua, puolueella kun oli huomattavasti yhtenevä aatemaailma nuorisoseuraliikkeen kanssa ja nuorisoseuraliikettä syytettiin Nummisen mukaan usein maalaisliittolaiseksi.²²² Tämä yhteistyöyrittäminen Uuden Suomen kanssa jäi kuitenkin ilmeisesti yksittäiseksi poikkeukseksi, sillä Jaakko Numminen toteaa ”Yhteisön voimassa”, ettei yhteistyötä poliittisten puolueiden kanssa juuri tehty. Pääasiassa kyse oli lähinnä esimerkiksi tilojen vuokraaminen poliittisia tilaisuuksia varten²²³

Nuorisoseuraliikkeen tavoitteena ei ollut kasvattaa kansalaisia, jotka koko ikänsä pidättäytyisivät kaikesta poliittisesta toiminnasta. Tällaista kantaa edustaa esimerkiksi Aukusti Ripsaluoma, joka korostaa nuorisoseuraliikkeen ”yhteiskunnallista ja valtiollista puolueettomuutta”, mutta peräänkuuluttaa siitä huolimatta nuorisoseurojen merkitystä yhteiskunnallisesti valveutuneen nuorison kasvattajina.²²⁴ Hän edustaa näkemystä, jonka mukaan nuorison haluttiinkin perehtyvän yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja eri mielipiteisiin voidakseen sitten myöhemmällä iällä ratkaista omat kantansa ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun ja toimintaan. Ylipäänsä nuorisoseuraliikkeen näkökulmasta hyvä yhteiskunta olisi sellainen, jossa politiikka ei olisi vallannut kaikkia elämän osa-alueita, eikä poliittinen kamppailu estäisi hyvässä hengessä tapahtuvaa yhteistoimintaa.²²⁵ Tällaista suhdetta politiikkaan liike halusi ylläpitää myös omassa toiminnassaan.

4.4. Kestääkö aate aikaa?

4.4.1. Katse menneessä

Aila Virtanen ja Salme Näsi kuvaavat artikkelissaan ”Aatteesta ja rahasta – Näkökulmia yhdistysten toimintaan ja talouteen” aatteellisten järjestöjen toiminnan ja piirteiden määrittelmän.²²⁶ Virtasen ja Näsin määrittelmä on rakennettu kuvaamaan modernin yhteiskunnan ja viime vuosikymmenten

²²¹ Pyrkijä 10/62, 321. (Paavo Kähkölä)

²²² Numminen 2011 (osa 5), 59 + 62.

²²³ Numminen 2011 (osa 5), 68.

²²⁴ Pyrkijä 7/37, 115. (Aukusti Ripsaluoma, pääkirjoitus)

²²⁵ Pyrkijä 4/64, 112-114. (A. Salmela)

²²⁶ Virtanen & Näsi 2003, 168-169.

aatteellisia yhdistyksiä ja järjestöjä, mutta on mielenkiintoista, kuinka hyvin yli 120 vuotta sitten perustettu nuorisoseuraliike kuvaukseen sopii. Kirjoittajien mukaan tällaisten yhdistysten tapauksessa aate on liikkeellepaneva voima, niin myös nuorisoseuraliikkeessä. Aatteen merkitystä korostetaan joka käänteessä ja se muodosti, etenkin liikkeen kukoistuskautena 1900-luvun alkuvuosikymmeninä tärkeän toiminnan ohjenuoran. Yhteinen aate merkitsee Virtasen ja Näsin mukaan jäsenistön ”yhteistä näkemystä siitä, mitä asioita ja arvoja he haluavat yhteiskunnassa edistää.”²²⁷

Yhteiskuntarakenteen muuttuessa nuorisoseuraliikkeen piirissä koettiin huolta yhteiskunnassa vallitsevasta aatteellisuuden puutteesta. Kokemus aatteellisuuden vähenemisestä on voinut olla yhteydessä yleiseen elintason nousuun sotien jälkeisenä aikana. Tämä kehitys saatettiin tulkita ihmisten suuntautumisenä enemmän materian haalimiseen, kuin henkiseen kasvuun pyrkimiseen. Pyrkijän toimitussihteerinäkin toiminut Allan Ruotsala kirjoittaa myös paon asutuskeskuksiin ja muiden kuin maaseudun elinkeinojen pariin johtuvan tästä asenteellisesta muutoksesta.²²⁸ Ruotsala myös kirjoittaa nuorisoseura-aatteen olevan enemmän tulevaisuuden aate, sillä aatteesta menetettäisiin jotakin tärkeää, jos se yrittäisi mukautua sen ajan vallinneeseen hengettömyyteen. Tällaisessa ajattelussa voi olla nähtävissä myös syy sille miksi nuorisoseuraliike menetti asemansa. Niin sanottu ”hengettömyys” ei enää poistunut kuten toivottiin ja ennustettiin, ja talous ja elintason tavoittelu jäivät pysyviksi ihanteiksi. Liikkeen aktiivitoimijat kokivat jatkuvasti tarpeelliseksi korostaa nuorisoseura-aatteen ajankohtaisuutta ja sen yhä korostuvaa roolia tulevaisuudessa.²²⁹ Svante Vataja kirjoittaa Pyrkijässä 3/52 nuorisoseura-aatteen tilasta seuraavasti:

*”Nuorisoseura-aate on vuosikymmenien aikana elänyt nousu- ja laskukausia kokien, mutta aina säilyen selvänä ja näkyvänä. Se on toisaalta sopeutunut arkipäivän elämään ja toisaalta tuntunut taivaita tavoittevalta haaveelta. Se on kuin hävinnyt monitahoisen työn ongelmiin, mutta samalla säilynyt elävöittävä ja valoisana tienviittana.”*²³⁰

Nuorisoseuraliikkeen synty 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä asettuu sosiologi Martti

²²⁷ Virtanen & Näsi 2003, 168.

²²⁸ Pyrkijä 9/51, 211-212. (Allan Ruotsala)

²²⁹ Pyrkijä 9/51, 211-212. (Allan Ruotsala)

²³⁰ Pyrkijä 3/52, 52. (Svante Vataja, pääkirjoitus)

Siisiäisen mukaan suurempaan liikehdintään, jolloin Suomessa alkoi laajamittainen kansanliikkeiksi järjestäytyminen. Raittiusjärjestöt, marttaliikkeet, vapaapalokunnat, työväenliikkeet ja kansanvalistusjärjestöt, joihin nuorisoseuraliikekin kuuluu, alkoivat levittää kansallista kulttuuria koko kansan pariin.²³¹ Näitä kaikkia Siisiäinen nimittää ns. ”vanhoiksi liikkeiksi”. Näkemykseni mukaan näitä kaikkia aikakauden liikkeitä yhdistää tietty aatteellisuus, jolle niiden aikakautena oli selkeä tilaus. Nuorisoseuraliikekin syntyi alun perin vastaamaan kansan keskuudesta nousseeseen tarpeeseen. Suomalainen kansalaisyhteiskunta oli vasta kehittymässä. 1900-luvun alkupuoliskolla nuorisoseuraliikkeen toiminta vastasi edelleen maaseutuväestön tarpeisiin ja tarjosi väylän aktiiviselle toiminnalle. Aatteellisuus oli yhteiskunnassa vahvaa. Nuorisoseuraliikkeen tapauksessa on epäselvää, missä määrin aate oli läsnä paikallisseurojen arkitoiminnassa ja kokivatko jäsenet todella aatteen omakseen vai oliko aate läsnä enemmän vain juhlapuheissa ja johtajien mielissä. Aate herätti kuitenkin järjestön pää-äänenkannattajassa paljon keskustelua. Erilaisissa puheenvuoroissa ylistettiin vuoroin aatteen aikaa kestävyyttä, vaikka samaan aikaan toiset kirjoittajat olivat huolissaan siitä, onko aate elähtänyt tai onko toiminta irtaantunut alkuvuosikymmenten vahvasta aatteellisuudesta.²³² On mielenkiintoista, että nuorisoseuraliikkeen piirissä kansanvalistukseen, siveellisiin elämäntapoihin ja vahvaan moraaliin nojannutta aatetta ei missään vaiheessa koettu erikseen tarpeelliseksi perustella 1900-luvun kuluessa, vaikka se olisi saattanut olla aiheellista. Aate otettiin annettuna, mikä saattaa osittain selittyä sillä, että nuorisoseuraliikkeessä nojattiin vahvasti perinteeseen ja katse oli usein menneessä. Liikkeen alkuvaiheita ihannoitiin ja vahvaa aatteellista herätystä muisteltiin kaiholla johtohenkilöiden kirjoituksissa jatkuvasti 1940-60 luvuilla.²³³

Monien niin sanottujen vanhojen, eli 1900-luvun alussa syntyneiden liikkeiden toiminta on modernisaation myötä supistunut ja liikkeiden yhteiskunnallinen asema heikentynyt. Vanhat liikkeet, myös nuorisoseuraliike, olivat alkuaikoinaan aktiivisia toimijoita, joilla oli merkittävä rooli yhteiskunnassa. Yhteiskunnallisen kehityksen murrosvaiheessa vanhojen liikkeiden toimintaympäristöt muuttuivat ja toiminnassa tapahtui kehityskulkuja, joissa on löydettävissä yhteneväisyyksiä eri liikkeiden välillä. Järjestöjä syntyy, kuolee ja herää uudelleen henkiin

²³¹ Siisiäinen 2002, 290-299.

²³² Pyrkijä esim. 1/63, 4 (nimim. ”Pena”) ja 10/56, 222. (nimim. ”Veteraani”)

²³³ Esim. Pyrkijä 6/62, 212. (Martti Sintonen)

toimintaympäristöjen muuttuessa, mikä on mielestäni täysin luonnollista. Ne elävät kulloisenkin yhteiskunnallisen tilanteen ja ihmisten tarpeiden puitteissa ja vastaavat niihin tarpeisiin. Ilmosen mukaan esimerkiksi liikkeen tavoitteiden saavuttaminen, voi johtaa sen liikevoiman tyrehtymiseen.²³⁴ Kaj Ilmonen pohtii artikkelissaan, onko esimerkiksi työväenliikkeessä tapahtunut tunteen laimeneminen ja toiminnan arkipäiväistyminen, tavallaan urautuminen sellainen kehityskulku, joka kaikille liikkeille tapahtuu jossakin vaiheessa elinkaarta.²³⁵ Pystyn tunnistamaan tämän urautumisajatuksen nuorisoseuraliikkeen toiminnassa. Alkuaikojen vahva aatteellinen henki laimeni vuosikymmenten kuluessa ja aatteesta tuli jotakin juhlapuheisiin sopivaa ja käytännön toiminnasta vieraantunutta, vaikka järjestöaktiivien puheissa aatteen elinvoimaisuutta toisteltiin usein. Järjestöt, jotka olivat toimintansa alkuvaiheessa edustaneet kehitystä ja tavoitelleet aktiivisesti päämääriään, saattoivat muuttua elinkaarensa aikana konservatiivisiksi ja suunnata katseensa menneeseen – siihen mitä oli ollut ja mitä oli saavutettu.

4.4.2. Aatteettomuuden aika

Yhteisöjen, tässä tapauksessa järjestöjen ja erilaisten liikkeiden moraalisaatetyä ja siihen liittyviä toimintatapoja on tutkinut Hannu Ruonavaara. Artikkelissaan ””Vanhat” yhteiskunnalliset liikkeet moraalisaatetyän projektina”, Ruonavaara esittelee Philip Corriganin ja Derek Sayerin ajatuksen, jonka mukaan moraalisaatety on ”projekti, jonka tuloksena ne ajatukselliset perustat, kehys, jolla jokin sosiaalinen järjestys saadaan näyttämään luonnollisilta, normaaleilta ja ainoilta mahdollisilta. Ruonavaara täydentää Corriganin ja Sayerin mallia lisäämällä, että moraalisaatety liittyy läheisesti ideologioihin, joissa määritellään, millainen on hyvä yhteiskunta ja miten siihen päästään.”²³⁶ Nuorisoseuraliikkeen tapauksessa ideologia on nuorisoseura-aate ja keinoina hyvän yhteiskunnan saavuttamiseksi ovat siveyden, raittiuden ja sivistyksen juurruttaminen ihmisten elämään. Ruonavaara mainitseekin ns. vanhat liikkeet, kuten raittius-, kansansivistys- ja työväenliikkeet hyvänä esimerkkinä siitä, miten moraalisaatetyä on suomalaisessa yhteiskunnassa toteutettu muiden, kun valtion toimesta. Nuorisoseuraliikkeellä oli kaikki edellytykset toimittaa tätä Corriganin, Sayerin ja Ruonavaaran muotoilemaa moraalisaatetyän projektia jäsenistönsä joukossa. Heillä oli vahva organisaatio ja tiedotuskanavat, sekä liikkeen keskuudessa vaikutusvaltaisia

²³⁴ Ilmonen 1998, 37.

²³⁵ Ilmonen 1998, 35.

²³⁶ Ruonavaara 1998, 44.

henkilöitä, jotka pystyivät julistamaan nuorisoseura-aatteen mukaista elämäntapaa.

Nuorisoseuraliike joutui modernisoituvassa yhteiskunnassa sopeutumaan siihen, että sovinnaiset moraalikäsitteet muuttuivat ja ilmapiiri vapautui. Tämä aiheutti liikkeen piirissä sen, että aikaa kritisoitiin hengettömäksi ja ainoastaan maallista hyvää tavoittelevaksi.²³⁷ Vilho Tynkkynen kirjoittaa Pyrkijässä 9/51 tästä ajan aatteettomuudesta ja hengettömyydestä, jota hän nimittää kulttuurin kriisiksi. Kyseessä ei siis nuorisoseuraliikkeen johdon mukaan ollut kysymys nuorisoseuraliikkeen ongelmasta, vaan ajasta yleisemmin. Ajan hengettömyys oli johtanut siihen, että taidekin heijasteli, kuten Tynkkynen asian ilmaisi, aikansa ”henkistä hätää, rikkinäisyyttä ja tyhjyyttä”.²³⁸ Pyrkijässä kritisoitiin seuroja, joiden johtajat antoivat tämän yhteiskunnan rappion tulla osaksi seuran toimintaa esimerkiksi iltamien ohjelmistossa.²³⁹ Nuorisoseuraliikettä puolestaan kritisoitiin siitä, että se yhä muuttuneessa ajassa tarrautuu yhä vahvasti aatteellisuuteen. Avoimen kirjeen kirjoittaja toteaa, että nuorisoseuraliikkeen pitää ”päästää irti konservatiivisuuden kahleista” ja ymmärtää nuorison todellisia tarpeita, mikäli haluavat saada nuoret mukaan toimintaan. Hän tiivistää kritiikkinsä seuraavasti:

”Nähtävästi teitä vaivaa vanhuudenheikkous, mutta se on ymmärrettävää; olettehan vaalineet alkiolaisuutta jo useiden vuosikymmenten ajan. Olette pitäneet sitä pyhänä, koskemattomana. Uskallanpa epäillä sitäkin, että tullette siihen kuolemaankin, jollette muuta tyyliänne. Sillä tosiasia on, että Alki ja hänen aatteensa ovat aikansa vaikuttaneet; ne eivät ole enää tehoisia. Edellä kirjoittamallani en suinkaan tarkoita sitä, että en hyväksyisi Alkiota aatteineen, ne ovat aikanaan olleet todella tarpeellisia.”²⁴⁰

Mielestäni tässä nuorisoseuraliikkeen toimijoille osoitetussa avoimessa kirjeessä kiteytyvät ne ongelmat, joita aatteellinen nuorisoseuraliike kohtasi modernisoituvassa yhteiskunnassa. Nuorisoseuraliikkeen näkökulmasta aate oli voimissaan ja sen edustamat periaatteet sellaisia, joita hyvässä yhteiskunnassa heidän mielestään tulisi tavoitella. Aatteen perusta nojasi kansansivistykseen ja hyvien kansalaisten kasvattamiseen, ja sen ilmenemismuotoja seurojen toiminnassa olivat ainakin periaatteen tasolla siveellisen elämän, raittiuden ja itsekasvatuksen

²³⁷ Pyrkijä 2/46, 50. (nimim. ”Epäonnistunut kymenlaaksoilainen”)

²³⁸ Pyrkijä 9/51, 211-212. (Allan Ruotsala)

²³⁹ Pyrkijä 1/50, 49+60. (Antti Leino)

²⁴⁰ Pyrkijä 1/65, 16-18. (nimim. ”H.H.”)

korostaminen jäsenistön keskuudessa.²⁴¹ Useimmilla kirjoittajilla argumenttina ja pohjana nuorisoseura-aatteen aikaa kestävyydelle oli liikkeen pitkä historia. Modernisoituvassa yhteiskunnassa pitkillä perinteillä ei kuitenkaan ollut merkitystä, kun individualismi lisääntyi ja elintason nousu sai ihmiset tavoittelemaan yhä enenevässä määrin maallista hyvää, eikä pelkkä aatteellisuus innostanut ihmisiä mukaan toimintaan. Liikkeen piirissä koettiin, että nuorisoseura ilman aatetta on merkityksetön, eikä aatteesta luopumista liikkeen piirissä edes harkittu.²⁴² Tämä johti siihen, että nuorisoseuraliike eli ja ihanoi mennyttä aikaa, jota ei enää ollut.

4.4.3 Aatteen jälkeen

Koen tarpeelliseksi avata hieman nuorisoseuraliikkeen toiminnan jatkumista kohti nykypäivää, sillä tarkastelun päättäminen tähän kovin toivottomalta vaikuttaneeseen murrosvaiheeseen saattaisi antaa sen vaikutelman, että liikkeen toiminta olisi 1950- ja 60-lukujen hiipumisvaiheen jälkeen loppunut. Näin ei kuitenkaan ole, vaan sen sijaan järjestön toiminta on jatkunut katkeamatta nykypäivään asti. Hiipumiskauden jälkeen toiminnassa tapahtui 1970-luvulla jonkin verran virkoamista, mutta entisiin mittoihinsa se ei enää palautunut. Vanhoja seuroja kuitenkin palasi jälleen toimintaan ja seurantaloja kunnostettiin.²⁴³ Nuorisoseuraliikkeen toiminta muuttui, vaikka se tapahtuikin vuosikymmeniä liian myöhään. Nykyisin liike ei toiminnassaan korosta nuorisoseura-aatetta, eikä nuorisoseuraan kuulumisen ole samalla tavalla elämäntapa tai identiteetti kuin aiemmin, vaikka liikkeen arvoja ovat edelleen nuorisoseura-aatteelle tyypilliset osallisuus, yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys.²⁴⁴ Ensimmäinen askel kohti tätä kehitystä oli mielestäni vuonna 1968 toteutettu SNL:n sääntöuudistus, jossa liikkeen toimintaa ei määritelty enää tiukasti aatteen kautta, vaikka ihanteet pysyivätkin edelleen samankaltaisina. Myös erilaisille harrastusryhmille ja taloudellisen toiminnan muodoille annettiin sääntöuudistuksessa enemmän liikkumatilaa kuin aiemmin.²⁴⁵ Kasvatus on säilynyt edelleen yhtenä järjestön toimintaperiaatteista, vaikka nykyisin toiminta perustuu pääasiassa erikoistuneille harrastusmuodoille, joita ovat muun muassa teatteri sekä kansantanssi ja –musiikki.²⁴⁶ Liikkeen sisällä vallinneiden ajatusten ja ilmapiirien tarkastelu

²⁴¹ Pyrkijä 18/42, 262. (M.E.Mäki)

²⁴² Pyrkijä 1/64, 31-32. (Vihtori Mäkelä)

²⁴³ Numminen 2011 (osa 5), 77-78.

²⁴⁴ [<https://nuorisoseurat.fi/jarjesto/strategia-ja-arvot/>] (luettu 27.1.2017)

²⁴⁵ Pyrkijä 4/68, 6-7. (SNL:n sääntöuudistus)

²⁴⁶ [<http://www.nuorisoseurat.fi/toiminta>] (luettu 27.1.2017)

yhteiskunnan murrosvaiheessa näyttää mielenkiintoisella tavalla sen, että uudistukset ja toiminnan kehittämislinjat joita osa kannatti ja osa tuomitsi, osoittautuivat lopulta mahdollisiksi ja mahdollistivat järjestön toiminnan jatkumisen myös modernissa yhteiskunnassa.

5. Päätelmät

Nuorisoseuraliikkeen toimintaympäristö koki suomalaisen yhteiskunnan murrosvaiheessa suuria muutoksia. Nuorisoseuraliikkeen suhtautumisessa yhteiskunnan muutoksiin on havaittavissa koko tarkasteluvälillä vahvaa muutosvastarintaa ja toisaalta muutosten edetessä selkeitä liennytysvaiheita, joissa suhtautuminen muutoksiin muuttuu neutraalimmaksi. Poikkeuksena tähän olivat sota-ajan erityisolot, jotka nähtiin vain tilapäisinä muutoksina, ja ne otettiin vastaan asioina, joihin oli tyytyminen ja mukautuminen. Sodan aikana liike koki keskeiseksi tehtäväkseen ylläpitää kotirintaman mielialaa korkealla ja tämä päämäärä näkyi myös Pyrkijässä julkaistuissa kirjoituksissa, joissa korostettiin itsenäisen Suomen merkitystä ja annettiin varaukseton tuki sotatoimille. Kotirintamalla olleita kannustettiin kaikin tavoin edistämään omalla toiminnallaan sotaponnisteluja ja tukemaan rintamalla olleita miehiä ja naisia. Nuorisoseuraliikkeen toiminnalle koituneet haasteet otettiin sota-aikana vastaan asiaankuuluvina ja pohdittiin, miten liikkeen toimintaa voitaisiin sopeuttaa vallitsevaan tilanteeseen. Liikkeen piirissä ymmärrettiin, että sodan vaikutuksesta paikalliseurojen toiminta tulee supistumaan, mutta tilanteen odotettiin paranevan sodan jälkeen, eikä erityistä huolta sen suhteen ollut. Toiveena oli kuitenkin mahdollisuuksien puitteissa ylläpitää paikalliseurojen toimintaa myös sodan aikana, vaikka monissa seuroissa toiminta aktiivisen toimijoiden puuttuessa hiipuikin. Yleisesti sotaa, sotatoimia ja sodan vaikutuksia koskeva kirjoittelu oli tyyliältään maltillista, isänmaallisuutta ja velvollisuudentuntoa korostavaa.

Jälleenrakennuksen aikana nuorisoseuraliikkeen piirissä koettiin tärkeäksi tehostaa toimintaa ja kannettiin huolta nuorisosta, joka oli sotavuosina kasvanut aikuisiksi. Kysymykset sodan aiheuttamasta moraalin rapistumisesta tulivat ajankohtaisiksi ja säilyivät keskustelussa myös tarkasteluvälin loppupuolella. Nuorisoseuraliike halusi sodan jälkeen tarjota nuorisolle puitteet huvitoimintaan, mutta nuorison käsitykset ja toiveet tuntuivat olevan ristiriidassa nuorisoseuratoimijoiden näkemysten kanssa. Nuorisoseuroissa haluttiin tarjota nuorille pääasiassa sivistävää ja kasvattavaa harrastustoimintaa, kun nuori sukupolvi puolestaan kaipasi vapaampaa ilottelua ja etenkin erilaiset tanssitapahtumat keräsivät yleisöä. Pyrkijässä käytiin runsaasti keskustelua tanssin moraalista rappeuttavasta luonteesta ja toisaalta esitettiin myös näkemyksiä tanssitoiminnan puolesta. Kriittisimmät kirjoittajat kokivat tanssin johtavan

alkoholinkäytön lisääntymiseen ja sukupuolimoraalin helytymiseen. Huoli aatteen joutumisesta sivurooliin seurojen toiminnassa heräsi ja laajenevan toiminnan laadun säilyttämisestä keskusteltiin. Keskustelun taustalla oli kasvanut jäsenmäärä, minkä myötä pohdittiin sitä, miten uudet jäsenet on mahdollista saada omaksumaen nuorisoseura-aatteen edustamat ihanteet ja ylläpitää jäsenmäärän kasvaessa toiminta laadukkaana ja keskusseurojen kontrollissa. Kirjoittajat kokivat, ettei seurojen toiminnassa ollut sijaa sellaisille jäsenille, jotka eivät halunneet toimia järjestön aatteellisten periaatteiden mukaan, vaan hakeutuivat toimintaan ainoastaan huvitusten takia. Tällainen ajattelu oli monin tavoin ristiriidassa liikkeen laajentumispyrkimysten ja –halun kanssa.

Toisen maailmansodan jälkeen nuorisoseuraliikkeen piti lisäksi ratkaista keskuudessaan karjalaisten siirtoseurojen kohtalo. Pyrkijässä kannustettiin nuorisoseuralaisia suhtautumaan ystävällisesti siirtoväkeen ja ottamaan heidät veljellisesti vastaan uusille kotipaikkakunnille ja seurojen toimintaan. Jonkin verran kahnasta siirtoväen ja kantaväestön välillä ilmeni, mikä saattoi olla seurausta esimerkiksi kulttuurieroista, mutta näistä hankaluuksista ei Pyrkijän sivuilla kirjoitettu. Nuorisoseuraliikkeen näkökulmasta oli äärimmäisen tärkeää, että Karjalasta evakkoon joutunut kymmentuhatpäinen nuorisoseuraväki löytäisi kivuttomasti paikkansa uusilla asuinseuduillaan. Oli liikkeen yhteiskunnallisen merkityksen kannalta olennaista, että karjalaiset seuramat jatkoivat toimintaansa Kanta-Suomessa, vaikka Karjalan keskusseura alueluovutusten seurauksena lakkasikin olemasta. Se oli ollut jäsenmäärältään yksi suurimmista ja toiminnaltaan yksi aktiivisimmista keskusseuroista. Karjalaisten siirtoseurojen toiminnasta raportoitiin Pyrkijässä vielä pitkään sodan jälkeen ja kotiseuturakkaat nuorisoseuralaiset kokivat, että siirtoseuroissa säilyi pala menetettyä Karjalaa ja niiden rooli karjalaisen kulttuurin säilymisessä oli merkittävä.

Toisen maailmansodan jälkeen suomalaisessa yhteiskunnassa alkoi kiihtyä muuttoliike maalta kaupunkiin. Tähän kiihtyvään muuttoliikkeeseen heräsivät myös nuorisoseuralaiset. Muuttoliikettä käsiteltiin aktiivisesti Pyrkijän kirjoituksissa sotavuosien jälkeen. Lähtökohtaisesti kirjoittajien suhtautuminen muuttoliikkeeseen oli vahvan negatiivinen, mistä kertoo myös ilmiöstä käytetty nimitys maaltapako. Negatiiviset reaktiot muuttoliikettä kohtaan kumpusivat siitä, että

erityisesti nuorten siirtyminen maalta kaupunkeihin koettiin uhaksi sekä perinteisen maaseutuelämän, että nuorisoseuraliikkeen toiminnan jatkuvuudelle. Oli kiinnostavaa huomata, kuinka paljon erityyisiä kirjoituksia aiheesta on kirjoitettu ja kuinka tärkeänä liikkeen piirissä pidettiin sitä, että toimeen tartutaan ja maaltapako saadaan loppumaan. Havainto siitä, että kirjoittelu oli itse asiassa kiivaimmillaan jo paljon ennen varsinaisen muuttoliikkeen kiihtymistä, oli hieman yllättävä ja oikeastaan keskustelun sävy oli jo alkanut muuttua positiivisempaan suuntaan siinä vaiheessa, kun kaupungistuminen vasta todella kiihtyi 60-luvulla. Vielä 50-luvun alkuvuosina kirjoittajat loivat jakoa maaseutu- ja kaupunkinuorison välille kirjoittamalla muun muassa siitä kuinka kasvuympäristö määrittää ihmistä. Maaseudun nuorisoon liitettiin hyveellisiä pirteitä, kun kaupunkinuorisosta esiin nostettiin pääasiassa heidän paheellinen tanssiharrastuksensa, sekä runsas alkoholinkulutus. Maaseudun luonnollisuutta ja terveellisyyttä kasvu- ja elinympäristönä korostettiin ja kirjoituksilla pyrittiin herättelemään ihmisten kotiseututietoisuutta, sekä varoittelemaan kaupunkielämän vaaroista ja houkutuksista.

Kirjoittajien reaktiona maaltapakoon alettiin Pyrkijässä esittää ajatuksia sellaisista toimista, joilla muuttoliike saataisiin hidastumaan jopa pysähtymään. Tällaisia ratkaisuja olivat kirjoittajien mukaan esimerkiksi maaseudun yleisten elinolojen parantaminen, sekä nuorisoseurojen toiminnan tehostaminen. Huomio tässä kirjoittelussa kohdistui erityisesti nuoriin, joihin vedottiin kirjoituksissa vuoroin pelottelun ja vuoroin järjen keinoin. 50-luvun kuluessa retoriikka alkoi muuttua sovittelevammaksi ja vaikka ryhmien välillä vallitsevia eroja ei vieläkään aktiivisesti pyritty tasoittelemaan, todettiin vastaparien täydentävän toisiaan. Kirjoituksissa myönnettiin, että sekä maaseutua, että asutuskeskuksia tarvittiin hoitamaan omat tärkeät tehtävänsä, jotta yhteiskunta toimii. Tämä ilmapiirin muutos saattoi olla osittain seurausta siitä, että muuttoliike vain kiihtyi, eikä osoittanut merkkejä hidastumisesta. Muuttoliike ja autioituva maaseutu pakottivat nuorisoseuraliikkeen pohtimaan omaa rooliaan kaupungistuvassa yhteiskunnassa. Pyrkijän kirjoituksissa ilmenee joidenkin kirjoittajien näkemykset järjestön toiminnan uudistamisen tarpeellisuudesta. Perinteisiin nojaaminen ja ilmennyt muutosvastarinta tekivät uudistusten toteuttamisen kuitenkin vaikeaksi. Nuorisoseuratoimijoiden reaktioita ja maaltapakoa koskevaa puhetajaa tarkastellessa on olennaista ymmärtää, että varsinkaan alkuvaiheessa heidän on ollut mahdotonta nähdä muutostaan koko sen laajuudessa ja ymmärtää sen vaikutuksia pitkällä

aikavälillä. Muutoksen edetessä kyse saattoi enenevässä määrin siitä, ettei muutosta *haluttu* ymmärtää tai hyväksyä.

Kaupungistumisen ja yhteiskunnan modernisaation myötä suomalaisten elintapa muuttui. Elintason nousu, lisääntyvä vapaa-aika ja laajeneva harrastuskenttä muuttivat jälleen nuorisoseuraliikkeen toimintaympäristöä. Osa kirjoittajista vaati Pyrkijässä koko liikkeen toiminnan perusteellista ravistelua ja uudistamista, mutta yksimielisyyttä tuntui olevan vaikea löytää. Konservatiivit uskoivat ja osittain toivoivat, että pitkät perinteet omaavat toimintamuodot säilyttäisivät asemansa myös muuttuvassa yhteiskunnassa. Myös erilaiset arvokysymykset nousivat keskusteluun nuorisoseura-aktiivien keskuudessa, kun kirjoittajat pohtivat yhteiskunnan arvomaailman muuttumista. Monien kirjoittajien näkökulmasta maailma oli muuttumassa pinnalliseksi, vain maallista hyvää tavoittelevaksi ja aatteettomaksi, ei lainkaan sellaiseksi, kuin suuri osa nuorisoseura-aktiiveista olisi toivonut. Liikkeen tarpeellisuutta etenkin muuttuvassa yhteiskunnassa korostettiin ja kirjoituksissa vakuuteltiin nuorisoseura-aatteen muuttuvan tulevaisuudessa entistä tärkeämmäksi.

Kaupunkien merkityksen korostuessa yhteiskunnassa myös nuorisoseuraliikkeessä herättiin 50-luvun lopulla ja enenevässä määrin 60-luvulla pohtimaan mahdollisuutta liikkeen toiminnan laajentamista myös kaupunkiin ja asutuskeskuksiin. Nuorisoseurojen elinkelpoisuutta kaupungeissa todisteltiin kertomuksilla kaupungeissa jo toimineista nuorisoseuroista. Nämä esimerkeiksi ja edelläkävijöiksi nostetut seurat olivat kuitenkin harvoja poikkeuksia, eivätkä nekään olleet onnistuneet juurruttamaan toimintaansa kaupunkien ytimiin. Nuorisoseuraliikkeen yhteiskunnallisen aseman säilyttämisen ja kasvattamisen näkökulmasta laajeneminen kaupunkiin olisi ollut suorastaan edellytys, mutta liikkeen johdon toiveista huolimatta nuorisoseurat eivät edelleenkään saaneet mainittavaa jalansijaa kaupungeissa. Kirjoittajien joukossa heräsi ajatus siitä, ettei kyse ollutkaan siitä, että kaupunkiolosuhteet olisivat nuorisoseuroille epäsoivia, vaan kyse oli enemmänkin yrityksen puutteesta. Lähtökohtaisesti nuorisoseurojen syntymekanismi maaseudullakin oli sellainen, että kipinä ja lähtölaukaus uuden seuran perustamiselle oli paikallisella tasolla tarve ja halu nuorisoseuratoiminnalle. Yksikään kirjoitus Pyrkijässä, eivätkä valtakunnan tai maakuntatason johtohenkilöiden toiveet voineet tätä kipinää sytyttää. Kaupunkien hektinen elämä oli kovin erilaista, kuin maaseudun rauhallinen elämänrytmi, eikä yhteiskunnan yksilöllistyessä ja

harrastuskentän monipuolistuessa kaupungeissa koettu vetoa nuorisoseurojen kaltaiselle toiminnalle. Kriittiset äänet pohtivat myös sitä, millä tavalla toiminnan laajentaminen kaupunkeihin olisi palvelut liikkeen ydinajatus maaseutunuorison sivistämisestä. He kyseenalaistivat sen, olisiko erilaisten vapaa-ajan aktiviteettien täyttämässä kaupungeissa todella tarvetta nuorisoseuroille.

Harrastuskentän monipuolistuessa ja erikoistuessa nuorisoseuraliike joutui kilpailemaan jäsenistä myös perinteisesti vahvoilla ydinalueillaan. Erityisesti kirkonkylissä elämäntapa oli eräänlainen välimuoto maaseutu- ja kaupunkielämää ja uudet harrastusmuodot löysivät tietään myös niihin. Aiheesta kirjoitettiin Pyrkijässä, eikä yksimielisyyteen päästy siitä, tulisiko nuorisoseuraliikkeen lähteä mukaan harrastustoiminnan erikoistumiseen. Liikkeen piirissä jouduttiin tasapainoilemaan sen kanssa, haluttaisiinko kansansivistys pitää edelleen toiminnan keskiössä, vai pitäisikö liikkeen suuntautua enemmän vapaamman harrastustoiminnan suuntaan. Liikettä kritisoitiin siitä, että se oli jumiutunut vanhanaikaiseen käsitykseen järjestetystä kasvatuksesta. Kirjoittajien mukaan kasvatusta tapahtui kaikessa sosiaalisessa kanssakäymisessä, kuten harrastusryhmissä ja -kerhoissa. Nuorisoseura oli järjestönä hyvin kokonaisvaltainen ja ihanteena oli, että nuorisoseuraidentiteetti näkyisi jäsenten elämän kaikilla osa-alueilla. Tällainen ei kuitenkaan sopinut tilanteeseen, jossa ihmisillä oli tarjolla jatkuvasti enemmän vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Ihmiset eivät enää halunneet sitoutua vain yhteen toimintaan, vaan he olivat kasvavassa määrin mukana monissa eri harrastuksissa ja aktiviteeteissa. Ihmisten sidonnaisuuksien määrän kasvaessa, sidosten laatu heikkeni, eikä vastuunkantajia toiminnalle oli yhä vaikeampi löytää. Nuorisoseuraliikkeen aseman heikkeneminen ja jäsenmäärän lasku noudattelivat yhteiskunnan arvostuksia.

Modernisoituvassa yhteiskunnassa nuoret aktivoituivat yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Poliittiset nuorisojärjestöt olivat suosittuja ja nuorisoseurat joutuivat kilpailemaan niiden kanssa jäsenistä. Nuorisoseuraliikkeen periaatteisiin oli liikkeen alkuajoista saakka kuulunut poliittinen puolueettomuus ja liike joutui nyt pohtimaan suhtautumistaan siihen, että nuoret tulivat yhä nuorempina mukaan politiikkaan. Poliittista elämää oli nuorisoseurojen keskuudessa totuttu pitämään likaisena pelinä, joka oli nuorisolle sopimatonta. Nuorisoseuratoimijat eivät olleet tyytyväisiä äänestysien laskuun vuonna 1945, sillä koettiin, että politiikka tulisi sen vuoksi yhä

varhaisemmassa vaiheessa osaksi nuorten elämää. Nuorisoseurat haluttiin pitää poliittisesta pelistä irrallisina, mutta samalla nuoria haluttiin kuitenkin kasvattaa aktiivisiksi, yhteiskunnan toimintaa ymmärtäviksi ja omat mielipiteensä muodostaviksi kansalaisiksi. Nuorisoseuraliikettä kritisoitiin Pyrkijässä siitä, että nämä periaatteet tuntuivat ristiriitaisilta. Vielä 1940-luvulla ja 1950-luvun alussa suurin osa Pyrkijään kirjoittaneista nuorisoseuratoimijoista suhtautui nuorison poliittiseen aktiivisuuteen negatiivisesti. Suhtautuminen kuitenkin muuttui 1950- ja 60-luvuilla neutraalimmaksi ja Pyrkijässäkin julkaistiin kirjoituksia, joissa kannustettiin nuoria käyttämään äänioikeuttaan. Poliittisesta elämästä erillisyyttä noudatettiin edelleen ja Pyrkijässä korostettiin, ettei nuorisoseuroissa voida ohjata jäseniä äänestämään tietyllä tavalla, eikä nuorisoseuraliike voi ottaa osaa politiikkaan edistääkseen omaa asiaansa. Rivien välistä, ja joissakin kirjoituksissa suuremminkin, on kuitenkin luettavissa, kuinka olisi toivottavaa, jos nuorisoseuralaiset äänestäisivät vaaleissa ehdokkaita, jotka suhtautuisivat liikkeen toimintaan ja periaatteisiin myönteisesti. Lientyneestä suhtautumisesta kertoo myös se, että nuorten omia ajatuksia esimerkiksi vaalien alla kuultiin myös Pyrkijässä.

Nuorisoseuraliike nojasi toiminnassaan vahvasti nuorisoseura-aatteeseen, jonka varaa myös jäsenten nuorisoseura-identiteettiä haluttiin rakentaa. Modernisoituvassa yhteiskunnassa nuorisoseura-aate joutui koetukselle. 1900-luvun alkupuoliskolla aatteet olivat innostaneet ihmisiä toimimaan, mutta yhteiskunnan muuttuessa perinteinen aatteellisuus yhteiskunnassa laimeni. Pyrkijässä vuoroin korostettiin aatteen aikaa kestävyyttä ja todisteltiin aatteen olevan edelleen voimissaan, vuoroin kritisoitiin sitä, kuinka nuorisoseuraliike takertui menneeseen, eikä suostunut päästämään irti konservatiivisista arvoistaan ja sovinnaisista moraalikäsitksistään. Nuorisoseuraliikkeen piirissä oli toisen maailmansodan jälkeen havaittavissa kehitystä, jossa aatteen merkitys käytännön seuratoiminnassa väheni, vaikka aatetta edelleen juhlapuheissa ja pyrkijän kirjoituksissa ihannoitiin. Samalla aatteen ihannoinnissa on havaittavissa kaipuuta nuorisoseuraliikkeen menneisiin kukoistuksen vuosiin.

Vaikuttaa siltä, että Pyrkijän kirjoittelussa jo hyvin varhaisessa vaiheessa esiin nousseet näkemykset nuorisoseuraliikkeen tulevista haasteista ja näkemykset tulevista yhteiskunnallisista muutoksista osoittautuivat lopulta melko osuviksi. Järjestö ei onnistunut yrityksistä ja vakuuttelusta huolimatta

mukautumaan näiden muutosten paineessa siinä määrin, että se olisi onnistunut säilyttämään toimintansa 1900-luvun alkupuoliskon mitoissa. Vaikka monet kirjoittajat uskoivat tilanteen kohentuvan kovalla yrittämisellä, oli joukossa myös kirjoittajia, jotka näkivät tilanteen realistisemmin ja ymmärsivät muutosten laajuuden ja vaikutusten pysyvyyden. On mahdotonta sanoa yksiselitteistä syytä nuorisoseuraliikkeen suosion laskulle, sillä järjestön toimintaympäristöön vaikuttaneet muutoksetkaan eivät ole yksiselitteisiä. Nuorisoseuraliike oli oman aikansa ilmentymä ja vastasi silloin toiminnallaan maalaisväestön joukossa koettuun toiminnan tarpeeseen. 1900-luvun kuluessa se kosketti monien suomalaisten elämää. Nuorisoseuralaisuus elää yhä ja järjestö on toiminnassa. Monilla tavoin sen toiminta on nykyisin sen kaltaista, jollaiseksi uudistusmieliset kirjoittajat Pyrkijässä yhteiskunnan murroksen vuosikymmeninä sen toivoivat muotoutuvan. Nuorisoseuraliike onnistui lopulta 1970-luvun uuden herättelyn myötä löytämään paikkansa modernissa yhteiskunnassa. Kun maailma ympärillä muuttuu, on löydettävä keinot muuttua sen mukana.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

I PAINETUT LÄHTEET

Pyrkijä -lehden vuosikerrat 1937-1968 (Kansalliskirjasto)

II TUTKIMUSKIRJALLISUUS JA MUU AINEISTO

Aapola, Sinikka & Kaarninen Mervi, ”Monimuotoinen nuorisokulttuuri”. Teoksessa *Suomen kulttuuri 4 – Koti, kylä, kaupunki*. toim. Saarikangas et al. (Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2004)

Alapuro, Risto, ”Kansalaisjärjestöt ja valtio”. Teoksessa *Murroksia* (HYOL ry, Helsinki 1995)

Alapuro, Risto, ”Sosiaaliset verkostot ja kollektiivinen toiminta”. Teoksessa *Uudet ja vanhat liikkeet*. toim. Ilmonen & Siisiäinen (Vastapaino, Tampere 1998) Aro, Laura et al., *SIIRRETYT: Evakot kertovat*. (sharda, Jyväskylä 2002)

Aro, Timo, ”Valikoiva muuttoliike osana pitkän aikavälin massamuuttokehitystä”. *Julkaisussa YHTEISKUNTAPOLITIIKKA (YP) nro 4/2007* (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2007)

Halmesvirta et al., *Historian sanakirja* (Gummerus, Helsinki 2007)

Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo, ”Nuorten poliittinen osallistuminen 1960-luvulta 2000-luvulle”. Teoksessa *Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. toim. Heikki Silvennoinen (Yliopistopaino oy, Helsinki 2002)

Hietanen, Silvo, ”Karjala nousee tuhkasta”, Teoksessa *Kansakunta sodassa: 2. Vyö Kireällä*. toim. Silvo Hietanen (Valtion painatuskeskus, Helsinki 1990)

Heinonen, Visa, ”Nuoriso mainonnan kohteeksi – kovaa menoa ja meininkiä”. Teoksessa *Arkinen kumous. Suomalaisen 60-luvun toinen kuva*. toim. Peltonen et al. (SKS, Helsinki 2003)

Hobsbawm, Eric, *Äärimmäisyyksien aika 1914-1991*. (Vastapaino, Tampere 2014)

Holmila, Antero & Mikkonen, Simo; *Suomi sodan jälkeen – Pelon ja katkeruuden vuodet 1944-1949*. (Atena, Helsinki 2015)

Häikiö, Martti, ”Jatkosodan ulkopoliittikka: Pitkospuita rauhaan”. Teoksessa *Jatkosodan pikkujättiläinen*, toim. Leskinen & Juutilainen (WSOY, Helsinki 2005)

Hänninen, Marja-Leena, Johdanto artikkelikokoelmassa *Vieras, outo, vihollinen: Toiseus antiikista uuden ajan alkuun*, toim. Hänninen (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2013)

Hänninen et al. Johdanto teoksessa *Mitä yhdistykset välittävät – Tutkimuskohteena kolmas sektori*. toim. Hänninen et al. (Atena, Jyväskylä 2003)

Ilmonen, Kaj, ”Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet”. Teoksessa *Uudet ja vanhat liikkeet*. toim. Ilmonen & Siisiäinen (Vastapaino, Tampere 1998)

Ilmonen kaj & Jokivuori, Pertti, ””Kypsän” vaiheen liike jälkiteollisessa yhteiskunnassa – Suomalaisen ay-liikkeen sisäinen jakautuminen”. Teoksessa *Uudet ja vanhat liikkeet*. toim. Ilmonen & Siisiäinen (Vastapaino, Tampere 1998)

Jenu, Raimo, ”Syrjinnän syyksi riitti pelkkä karjalaisuus”. Teoksessa *Evakon pitkä vaellus*. toim. Anne Kuorsalo

(Gummerus, Helsinki 2014)

Juntto, Anneli, "Itsenäistymisen hinta – asuntopolitiikka ja nuorten asuminen 1960-luvulta 2000-luvulle". Teoksessa *Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. toim. Heikki Silvennoinen (Yliopistopaino oy, Helsinki 2002)

Kallioniemi, Jouni, *Kotirintama 1939-1944*. (Vähäheikkilän kustannus, Turku 1998)

Kallioniemi, Kari, "Ja haitar niin haikeesti soi". Teoksessa *Eilispäivän suomi*. toim. Laakso et al. (Valitut palat oy, Helsinki 2003)

Kivitalo, Mari, "Habitus muuttoliikkeessä". Teoksessa *Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät*. toim. Alanen et al. (Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2007)

Kirves, Jenni, "Elämä omiin käsiin. Traumoista selviytymiseen." Teoksessa *Rauhaton rauha: Suomalaiset sodan päättymisen jälkeen 1944-1950*. toim. Kivimäki & Hytönen (Vastapaino, Tampere 2015)

Koivisto, Hanne, "Elämää maalla ja kaupungissa". Teoksessa *Maamme - Itsenäisen suomen kulttuurihistoria*. toim. Kaartinen et al. (SKS, Helsinki 2016)

Kokko, Heikki, "Metalliteollisuus 1940-60 – Sotatuotannosta korvauksiin" Sivustolla "Koskesta voimaa" [<http://www15.uta.fi/koskivoimaa/tyo/1940-60/metalliteollisuus.html>] (luettu 27.12.2016)

Kolbe, Laura, *Kaupungissa kasvanut – Ajasta, kaipuusta, muistoista ja häpeästä* (Kirjapaja, Helsinki 2005)

Konttinen, Esa, "Uusien liikkeiden tuleminen subjektiviteetin puolustamisen kulttuuri-ilmastossa". Teoksessa *Uudet ja vanhat liikkeet*. toim. Ilmonen & Siisiäinen (Vastapaino, Tampere 1998)

Korhonen, Teppo, "Talonpojasta tuottajaksi". Teoksessa *Eilispäivän suomi*. toim. Laakso et al. (Valitut palat oy, Helsinki 2003)

Kuusi, Matti, "Laman vastavoimat". Teoksessa *Ja kuitenkin me voitimme. Sodan muisto ja perintö*. Toim. Lauri Haataja (Kirjayhtymä, Helsinki 1994)

Kähönen, Urho " Sota-ajan ja sen jälkeisen asutustoiminnan lähtökohdat". Teoksessa *Rakentamisen aika*. toim. Marja Naskila (Kirjayhtymä, Helsinki 1984)

Laine, Silja, "Kotiseudusta isänmaahan". Teoksessa *Maamme - Itsenäisen suomen kulttuurihistoria*. toim. Kaartinen et al. (SKS, Helsinki 2016)

Lehtola, Ilkka, "Palvelujen muutos ja syrjäkyläläisten arki" (Joensuun yliopisto, 2001, Joensuu)

Leskinen, Jari, "Pitkä jatkosota 26.6.1941-27.4.1945". Teoksessa *Jatkosodan pikkujättiläinen*, toim. Leskinen & Juutilainen (WSOY, Helsinki 2005)

Malinen, Antti, "Ei tilaa edes leikille – ahdasta elämää kaupunkikodeissa". Teoksessa *Onnen aika? Valoja ja varjoja 1950-luvulla*, toim. Hytönen & Rantanen (Atena, Helsinki 2013)

Meinander, Henrik, *Suomen historia – Linjat, rakenteet, käännekohdat*. (WSOY, Helsinki 2006)

Mikkola, Kati, *Tulevaisuutta vastaan*. (SKS, Helsinki 2009)

Nieminen, Juha, *Nuorisossa tulevaisuus – Suomalaisen nuorisotyön historia*. (Lasten keskus oy, Helsinki 1995)

Numminen, Jaakko, *Nuorisoseuraliikkeen historia II. Vuodet 1906-1944 – Järjestö*. (Edita, Helsinki 2011)

Numminen, Jaakko, *Nuorisoseuraliikkeen historia III. Vuodet 1906-1944 – Seuratoiminta*. (Edita, Helsinki 2011)

- Numminen, Jaakko, *Nuorisoseuraliikkeen historia IV. Vuodet 1906-1944 – Kansalaiskasvatus*. (Edita, Helsinki 2011)
- Numminen, Jaakko, *Nuorisoseuraliikkeen historia V. Vuodet 1945-2006 – Kansanliike elää*. (Edita, Helsinki 2011)
- Näre, Sari & Kirves, Jenni, "Esipuhe". Teoksessa *Luvattu maa – Suur-Suomen unelma ja unohdus*, toim. Näre & Kirves. (Johnny Kniga Publishing, Helsinki 2014)
- Näre, Sari, "Nuorisotoiminta sodan aikana". Teoksessa *Sodan kasvattamat*, toim. Näre et al. (Wsoy, Helsinki 2010)
- Näre, Sari, "Nuoruus sodan hävityksessä". Teoksessa *Sodan kasvattamat*, toim. Näre et al. (Wsoy, Helsinki 2010)
- Ojakangas, Mika, "Pedagoginen vallankumous". Teoksessa *Suomen kulttuuri 4 – Koti, kylä, kaupunki*. toim. Saarikangas et al. (Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2004)
- Palomäki, Antti, *Juoksuhaudoista jälleenrakennukseen*. (Tampere University Press, Tampere 2011)
- Pihkala, Erkki, "Sotatalous 1939-1944". Teoksessa *Suomen taloushistoria 2*, toim. Ahvenainen et al. (Tammi, Helsinki 1982)
- Rantatupa, Heikki, "Kansanhuolto toisen maailmansodan aikana 1939-1949". Teoksessa *Suomen maatalouden historia, osa 2 – Kasvun ja kriisien aika 1870-luvulta 1950-luvulle*. toim. Matti Peltonen (SKS, Helsinki 2004)
- Rentola, Kimmo, "Vuoden 1968 radikaali sukupolvi". Teoksessa *Täältä tulee nuoriso 1950-79*. toim. Kai Häggman (WSOY, Helsinki 2006)
- Ruonanvaara, Hannu, ""Vanhat" yhteiskunnalliset liikkeet moraalisaätelyn projekteina". Teoksessa *Uudet ja vanhat liikkeet*. toim. Ilmonen & Siisiäinen (Vastapaino, Tampere 1998)
- Saarikangas, Kirsi, "Nuoruus lähiössä". Teoksessa *Täältä tulee nuoriso 1950-79*. toim. Kai Häggman (WSOY, Helsinki 2006)
- Saastamoinen, Mikko, "Intensiivistyvä yksilöllistyminen ja sosiaalisuuden muuttuvat muodot". Teoksessa *Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen*. toim. Kangaspunta, Seppo (Tampere University Press, Tampere 2011)
- Siisiäinen, Martti, *Nuorisojärjestöt itsenäisessä Suomessa* (Jyväskylän yliopiston sosiologian laitos, Jyväskylä 1988)
- Siisiäinen Martti, "Kulttuuriyhdistykset kolmannen sektorin toimijoina Suomessa". Teoksessa *Taiteen ja Kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet*. toim. Heiskanen et al. (Tietosanoma, Jyväskylä 2002)
- Siisiäinen, Martti, "Vuoden 1997 yhdistykset". Teoksessa *Mitä yhdistykset välittävät*. toim. Hänninen et al. (Atena, Jyväskylä 2003)
- Silvennoinen, Oula, "Kumpujen yöhön – eli kuinka historiallinen muisti vääristyi". Teoksessa *Luvattu maa - Suur-Suomen unelma ja unohdus*. toim. Näre & Kirves (Johnny Kniga Publishing, Helsinki 2014)
- Smeds, Kerstin, "Nuorisoseurat "kunnan kansalaisen" kasvattajina". Teoksessa *Kansa Liikkeessä*, toim. Alapuro et al. (Kirjayhtymä, Helsinki 1987)
- Soininkylä*. toim. Koironen & Saikkonen (Gummerus, Helsinki 1998)
- Suomen nuorison liiton verkkosivut, Nykyisestä toiminnasta kertova sivu [<http://www.nuorisoseurat.fi/toiminta>] (luettu 9.1.2017)
- Suomen nuorison liiton verkkosivut, Yhteisön voima -kirjasarjasta kertova teksti [<http://www.nuorisoseurat.fi/>]

yhteisonvoima] (luettu 9.1.2017)

Suomen nuorison liiton verkkosivut, Liikkeen strategiasta ja arvosta kertova sivu [<https://nuorisoseurat.fi/jarjesto/strategia-ja-arvot/>] (luettu 27.1.2017)

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli, *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (Tammi, Helsinki 2009)

Uljas, Päivi, *Hyvinvointivaltion läpimurto – Pienviljelyhegemonian rapautuminen, kansalaisliikehdinnän ja poliittisen murroksen keskinäiset suhteet suomalaisessa yhteiskunnassa 1950-luvun loppuvuosina*. (Into kustannus oy, Helsinki 2012)

Vahtola, Jouko, *Suomen historia – Jääkaudesta Euroopan unioniin*. (Otava, Helsinki 2003)

Vehkalahti, Kaisa, "Heinäpellolta tanssilavalle – 1950-luvun kultainen nuoruus". Teoksessa *Onnen aika? Valoja ja varjoja 1950-luvulla*, toim. Hytönen & Rantanen (Atena, Helsinki 2013)

Virtanen, Aila & Näsi, Salme, "Aatteesta ja rahasta – Näkökulmia yhdistysten toimintaan ja talouteen". Teoksessa *Mitä yhdistykset välittävät*. toim. Hänninen et al. (Atena, Jyväskylä 2003)

Öhman, Pipsa, "Oppivelvollisuuslaki 1921: Kaikki koulun penkille" *Opetus ja Kulttuuriministeriön verkkolehti, 2009* [http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2009/0511/koulun_penkille.html] (luettu 24.1.2017)